ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XVIII (LIII) ■ Nr. 5 (431) ■ Mai 2018 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

ȘTEFAN LUCHIAN - Flori de vară

Mihai Barbu

Toată lumea bună a Parisului consideră că-i de bon ton să asculți ce vrea să spună *Cântăreața cheală* și să asiști la *Lecția* lui Ionesco. Edith Piaf, Sophia Loren, Jean Renoir, Gerard Philipe au trecut pe acolo și au fost recunoscuți. Maurice Chevalier și Michel Simon, Luis Bunuel n-au avut norocul ăsta. Fie că n-au fost recunoscuți („Bine că nu mi-ați zis că sunteți Papa de la Roma!", s-a revoltat casiera), fie că patronul s-a prefăcut că nu-i cunoaște.

La faimosul Theatre de la Huchette...

Am văzut *Cântăreața cheală*, spectacolul cu numărul de ordine nr. 18.740

"În 1948, înainte de a scrie prima mea piesă, *Cântăreața cheală*, nu voiam să ajung autor dramatic. Aveam pur și simplu ambiția de a cunoaște engleza. Învățarea limbii engleze nu duce neaparat la dramaturgie. Iată ce s-a întâmplat: așadar, ca să cunosc engleza cumpărai, acum nouă sau zece ani, un manual de conversație franceză-engleză, pentru începători. M-am pus pe treabă. Conștiincios, copiai, ca să le învăț pe dinafară, frazele scoase din manualul meu. Recitindu-le cu băgare de seamă, nu învățai engleza ci niște adevăruri surprinzătoare: că sunt șapte zile într-o săptămână, de exemplu, ceea ce, de altfel, știam; sau că podeaua se află jos și tavanul-sus, lucru pe care, iarăși, îl știam dar la care nu cugetasem niciodată în mod serios sau pe care îl uitasem și care-mi apărea, dintr-o dată, pe cât de uimitor, pe atât de indiscutabil de adevărat. Începând cu lecția a treia, erau puse față în față două personaje, despre care nu știu încă dacă erau reale sau inventate: Dl. și Dna Smith care aveau de 20 de ani niște prieteni pe care-i chema Martin. Atunci avui o iluminare: să comunic contemporanilor mei adevărurile esențiale de care mă făcuse să devin conștient manualul de conversație franco-engleză. Scrisei astfel *Cântăreața cheală* care e, deci, o operă teatrală specific didactică. Unul dintre motivele pentru care *Cântăreața cheală* a fost intitulată așa este că nici o cântăreață, cheală sau pletoasă, nu-și face apariția. Amănuntul ar trebui să fie suficient". (Eugene Ionesco, *Note și contranote*)

Oh, Doamne, ce ciudat și ce coincidență! Am fost deci față-n față... Acolo trebuie să ne fi văzut!

Vineri, 16 martie 2018, spre seară, mă aflam, împreună cu amicul meu Ioan Lascu, la Paris, pe rue de la Huchette. Voiam să văd, cu ochii mei, teatrul unde de mai bine de o jumătate de secol se joacă două din piesele lui Ionesco. E vorba, desigur, de „Cântăreața cheală" și „Lecția" care au avut premiera în data de 16 februarie 1957. Am ajuns în fața imobilului cu nr. 23 și două afișe ne fac cunoscut faptul că în fiecare zi, de marți până sâmbătă, de la orele 19 și 20 se joacă faimoasele piese ionesciene. Era ora 18 și 55 de minute. De la casă ni se spune că mai au doar două locuri din cele 84 ale sălii. „Intrăm?", mă întreabă amicul meu. Prețul era cam piperat: 26 de euro pentru fiecare spectacol. Mi-am făcut socoteala că e puțin probabil că, în actuala viață, o să mai ajung, vreodată, față-n față cu Ionesco. Așa că am luat biletele cu nr. 469.680 și 469.681 reușind să vedem, în ultima clipă, spectacolul nr. 18.740 cu piesa „Cântăreața Cheală". Sala era plină cu tineri iar noi am ocupat două din cele patru locuri de pe strapontină. Piesa, în regia lui Nicolas Bataille, se joacă, non stop, cu cinci distribuții. Noi i-am văzut pe Helene Hardouin în "Madame Smith", pe Gerard Thirion în „Monsieur Smith", pe Helene Cohen în „Madame Martin", pe Didier Bailly în „Monsieur Martin", pe Didier Beaudet în „Căpitanul de pompieri" și pe Nicole Huc în „Slujnica". Odată cu biletele am primit și o bucățică de hârtie colorată pe care erau prezentate, în două vorbe, cele două piese. *Cântăreața cheală*: "O pendulă contrariantă, o Slujnică ce se crede Sherlock Holmes, două cupluri ce au dialoguri ridicole, un derutant Căpitan de pompieri: o strălucită și subtilă autopsie a societății contemporane". *Lecția*: „Un profesor timid, o elevă obraznică. Dar rolurile se schimbă iar situația se inversează. O confruntare bubuitoare". În concluzie, Președinții Republicii Franceze se schimbă, unul după altul, *Cântăreața cheală* și *Lecția* rămân veșnice. 60 de ani de succese neîntrerupte la Theatre de la Huchette, aproape 19.000 de reprezentații, mai mult de 2.000.000 de spectatori. Teatrul a fost distins cu „Moliere d'honneur 2000" și „Medaille de la Ville de Paris". În timpul spectacolului lumea a rîs în hohote și a apaudat furtunos. După spectacol ne-am întors la caserie, ne-am declinat identitatea („Suntem ziariști români, doamnă, compatrioții autorului...") și am rugat-o să ne spună ce materiale promoționale au de vânzare pentru a ne putea documenta așa cum se cuvine. Ne-a arătat un program de sală (cu 2 euro) și o cărticică intitulată „Le fabuleux roman du theatre de la Huchette" de Gonzague Phelip, apărută, în 2007, la prestigioasa editură Gallimard. „Costă 19,90 euro", ne-a zis doamna, lăsând capul în pământ. Ni s-a părut cam scumpă dar ce nu faci pentru a putea relata despre gloria postumă a unui compatriot. Am scos din buzunar 20 de euro și am citit, în grabă, reclama de pe coperta a IV-a. „Un mare succes într-un teatru mic face mai mult decât un mic succes într-un teatru mare dar încă și mai bine decât un succes mic într-un teatru mic." Teatrul Huchette are una din cele mai mici săli din Paris dar, să recunoaștem, e una dintre cele mai cunoscute din lume. Secretul notorietății sale se întinde de la Tokyo la San Francisco și se datorează, integral, lui Eugene Ionesco și pieselor sale *Cântăreața cheală* și *Lecția*. Ionesco n-ar fi vrut ca prima sa piesă să se termine așa cum a rămas în versiunea finală „Actualmente, *Cântăreața cheală* se termină, de fapt, cu cearta dintre familiile Smith și Martin. Cortina se lasă în acest moment, apoi se mimează reluarea piesei: cortina se ridică din nou, actorii joacă începutul primei scene și cortina cade cu adevărat. Proiectasem un sfârșit mai fulgerător. Sau chiar două, la alegerea actorilor". Ionesco ne precizează că actorii săi au vrut să aibă parte de un final „foarte demn". Așa că, suflet caritabil, s-a luat după ei, și-au hotărât, de comun acord, să nu încheie piesa ci s-o înceapă din nou. Mereu și mereu... "Ca să marchez caracterul interschimbabil al personajelor, avui doar ideea de a înlocui, la acest nou început, familia Smith cu familia Martin". Vorba aia, ce mi-e Tanda, ce mi-e Manda, și-o fi zis Ionescu...

Povestea reluării: *În viață trebuie să privești pe fereastră!*

„Nu putem să reluăm *Cântăreața cheală* și *Lecția* dacă nu avem bani nici măcar de-un afiș!", le-a zis Jacqueline Staup tovarășilor săi de scenă. Singurul în măsură să le împrumute banii necesari era prietenul ei, regizorul Louis Malle, un vlăstar al unei mari familii de industriași, Beghin-Say, cu afaceri foarte profitabile în zona fabricilor de zahăr. Actrița pregătește terenul pe lângă tânărul cineast: „Ne-ar fi plăcut să montăm din nou *Cântăreața cheală* și *Lecția* dar n-avem nici o lețcaie..." Într-o bună zi, actorii trec, hotărât, la acțiune. Jacqueline formează numărul de telefon al prietenului ei și-i întinde receptorul lui Nicolas Bataille. „Se așteaptă c-o să-i vorbim despre bani, așa că nu mai pierde vremea, intră direct în subiect..." Gentil, Malle îi împrumută cu un milion de franci vechi (ceea ce ar însemna, azi, echivalentul a 1.500 euro) așa că trupa lui Bataille are cu ce să plătească, o lună de zile, chiria sălii de spectacol. De la 18 februarie până la 18 martie 1957. Atâta socoteau ei c-o să se joace cele două piese...

Scurt flash back c-un ascensor spre eșafod

Povestea acestui nou început pentru Eugene Ionesco trece prea repede peste episodul Louis Malle. Să ne reamintim că, la acea dată, binefăcătorul lor, tânărul Malle era, deja, deținătorul unui Palme d'or, obținut la Cannes, pentru documentarul „Lumea tăcerii", unde a fost co-regizor (alături de Jean Jacques Cousteau) și cameraman. Pentru oamenii generoși, nicio faptă bună nu rămâne nerăsplătită astfel că, în anul următor (e vorba de anul 1958), la doar 25 de ani, Louis Malle dă lovitura. El filmează „Ascensor pentru eșafod", o capodoperă cinematografică cu Jeanne Moreau, în rolul principal. Muzica filmului a fost scrisă de Miles David care, în studio, a improvizat în direct, la trompetă, pe măsură ce vedea imaginile filmului. "Ascensorul..." lui Louis Malle e considerat, azi, de critica de specialitate, drept primul film al Noului val al cinematografiei franceze.

Ziua în care *Cântăreața cheală* își bate joc de *Răul tinereții*

Jacqueline salvează câteva scaune de la ghena de gunoi, cumpără o canapea, se dă atașată de presă și, în această calitate, își invită noii colegi la eveniment. Jacques Noel repictează zidurile și fundalul care, acum, parcă măresc spațiul scenic și îi crează o profunzime nebănuită. Ionesco este de acord cu reluarea pieselor. „Da, dar nu la Huchette!" E de înțeles. De astă dată, Ionesco vrea să joace într-o ligă superioară. Theatre de l'Oeuvre e de acord să le închirieze sala în cele patru zile de marți, timp de o lună. Jacqueline Staup îi spune că bugetul lor s-ar epuiza doar pentru chiria acelor acele patru zile. Pe când la Huchette ar putea juca, cu banii ăștia, o lună întreagă. În fața acestei evidențe, Ionesco renunță la visurile sale de mărire. În 1957, succesul a venit imediat. În șapte ani de la premiera absolută din 1950, cele două spectacole par să se fi clasicizat. Jean Pierre Mocky și Jean Paul Belmondo vor să închirieze și ei sala, din 18 martie încolo, pentru *Le mal de la jeunesse* de Bruckner și achită avansul. Proprietarul sălii analizează, la rece, situația și nu vrea să riște. Le înapoiază celor doi avansul și-l programează în continuare pe Ionesco. (E drept că Belmondo, cel din 1957, nu era star-ul care este astăzi...) În trei luni, trupa e în măsură să-i ramburseze lui Malle, împrumutul făcut. Ionesco e, acum, trifoiul lor cu patru foi. E porte bonheur-ul de serviciu. Toată lumea bună a Parisului consideră că-i de bon ton să asculți ce vrea să spună *Cântăreața cheală* și să asiști la *Lecția* lui Ionesco. Edith Piaf, Sophia Loren, Jean Renoir, Gerard Philipe au trecut pe acolo și au fost recunoscuți. Maurice Chevalier și Michel Simon, Luis Bunuel n-au avut norocul ăsta. Fie că n-au fost recunoscuți („Bine că nu mi-ați zis că sunteți Papa de la Roma!", s-a revoltat casiera), fie că patronul s-a prefăcut că nu-i cunoaște. Afacerea merge strună și actorii sunt plătiți după rețeta fiecărui spectacol. Două treimi îl iau ei, iar o treime - patronul sălii. Marcel Pinard, proprietarul sălii, își freacă mâinile de bucurie: are, seară de seară, buzunarele pline. Își cumpără un teren, la țară, ca să-și ridice o casă de vacanță și, pentru prima dată, își permite s-o șteargă în vacanță.

(continuare în p. 31)

reportaj

Carte nouă

HORIA BĂDESCU - *Doar din pământul patriei* (Editura *Școala Ardeleană,* Cluj-Napoca, 2018)

Poetul, prozatorul, eseistul Horia Bădescu a publicat recent acest volum ca proiect editorial dedicat Centenarului Marii Uniri. Titlul cărții pornește de la motto-ul din Inochentie Micu-Klein: „Nu poți învia cu adevărat decât în pământul patriei tale!” Textele – cu două excepții – au fost publicate număr de număr în revista *Curtea de la Argeș*, fondată și condusă de academicianul Gheorghe Păun. Eseurile au o pronunțată dimensiune patriotică, într-o perioadă în care patriotismul a devenit caduc, ba mai mult e luat în râs pur și simplu. Horia Bădescu pornește de la definirea celui mai drag cuvânt: *acasă*, „acel acasă care e același și mereu altul pentru fiecare, același ca situare în absolutul afectivității noastre, însă mereu altul în natura lui, după care ni se alcătuiește noua margine și nemărginirea sufletului, scriam că ființa acelor locuri în care am venit pe lume, vatra aceea de pământ argeșean numit atât de *ezoteric* și de borgesian Aref (Aref fiind Alef-ul inimii mele, acel *centrum mundi* în care lumea întreagă se află), este lumina”.

Găsim în carte glose la *Miorița* și *Meșterul Manole*, eseuri despre Blaga, Caragiale, Constantin Noica, despre Transilvania și Cluj, unde poetul s-a stabilit după încheierea studiilor. Încheiem cu un citat din textul *Transilvania mea*: „Transilvania mea e aceea a lui Badea Cârțan, sfânt asin trudind să aducă peste sălbaticele creste ale Făgărașului carte românească, pilduitoare și păstrătoare de suflet și limbă românească. Badea Cârțan, țăranul care-i dădea dreptate secretarului marelui rege Matei Corvin, Antonio Bonfini, să afirme că *„românii s-au luptat pentru limba lor, ținând la ea mai mult decât la propria lor ființă*”, iar pe mine mă îndreptățește să reafirm, parafrazând o zicere a înțeleptului Petre Țuțea, că între Dumnezeu și neamul meu stă limba română”.

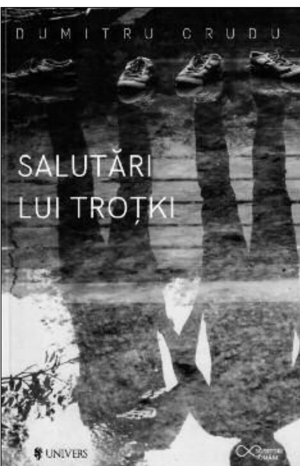
SILVIA-IOANA SOFINETI – *Desculț în mileniul III* (Editura *Editgraph*, 2017)

Zaharia Stancu, precum mulți alți scriitori mai mari sau mai puțin importanți, după moarte, a intrat într-un con de umbră. Mai e evocat de scriitorii în vârstă ca președinte al Uniunii Scriitorilor din anii 60-70, cu adevărat cel mai bun președinte al breslei, dar mai puțin ca scriitor: poet, prozator, publicist, memorialist. De aceea, e de semnalat și de salutat volumul acesta care ne propune o relectură a celui mai faimos roman al lui Stancu, dar și a celui mai tradus roman din literatura română.

Volumul începe cu o trecere în revistă a contextului social-politic în care s-a scris și publicat romanul, dar și cu evocarea întregii opere a lui Stancu: poezia, publicistica și restul romanelor. În ce privește *Desculț*, autoarea alcătuiește o bine documentată monografie a romanului în paralel cu monografia satului natal al scriitorului, unde se desfășoară acțiunea, fiind relevate evenimentele istorice văzute de la Omida (răscoala din 1907, războiul din 1913, primul război mondial...), apoi conflictele interumane, relațiile între sexe, religia, școala, elementele specifice de folclor, practicile rituale etc. Bună cunoscătoare a întregii opere a lui Stancu, autoarea scrie cât se poate de obiectiv despre romanul *Desculț*, evidențiind părțile bune, dar și scăderile, ca și părțile lui controversate încă de la apariție. Este adevărat, că s-a așezat o distanță în timp suficient de mare de la apariția romanului până acum, de asemenea există o bogată exegeză a acestuia, studiată aplicat de autoare, plus că nu mai există presiuni de niciun fel în abordarea noii lecturi.

DUMITRU CRUDU – *Salutări lui Troțki* (*Univers*, 2016)

Dumitru Crudu este un scriitor pitoresc de la Chișinău, care a făcut studii de Litere la Chișinău, Tbilisi, Sibiu și Brașov, unde a și fost gazetar mai mulți ani. El este poet, prozator, dramaturg, publicist.

Salutări lui Troțki constituie un volum de proză scurtă, aș zice că exemplar pentru acest gen. Este vorba despre niște fragmente de viață, începute într-un moment oarecare și lăsate baltă foarte repede, după două-trei pagini, dar după ce le revelează, mai direct sau mai subtil, semnificații profunde. Sunt niște momente și schițe, nu de la sfârșitul secolului XIX din București, ci de la început de secol XXI din Basarabia. Personajele sunt insolite: scriitori, boemi, pierde-vară, oameni de toată mâna, recompunând realitatea din Republica Moldova cu toate ale ei, cu nimic mai prejos sau mai presus de realitatea din România, doar că e prinsă foarte bine culoarea locală de la Chișinău și din împrejurimi. Iată comisia electorală de la o secție de votare: „Așezați la o masă dreptunghiulară, parcă veniseră aici să se adăpostească de ploaie. Apa cădea de pe pervazul ferestrei într-un lighean în spatele domnului Bulancea, președintele comisiei electorale. Ca să nu se ude, buletinele de vot erau păstrate în sertarul meselor. Buletinul de vot pe care i l-a dat lui Colea, fostul său director de școală, era așa de lung că a atins podeaua cu el...”

Dacă prin concentrarea textelor, Dumitru Crudu amintește de Caragiale, prin lumea insolită, prin oamenii tragicomici, el trimite la Charles Bukowski, un Bukowski de la Chișinău.

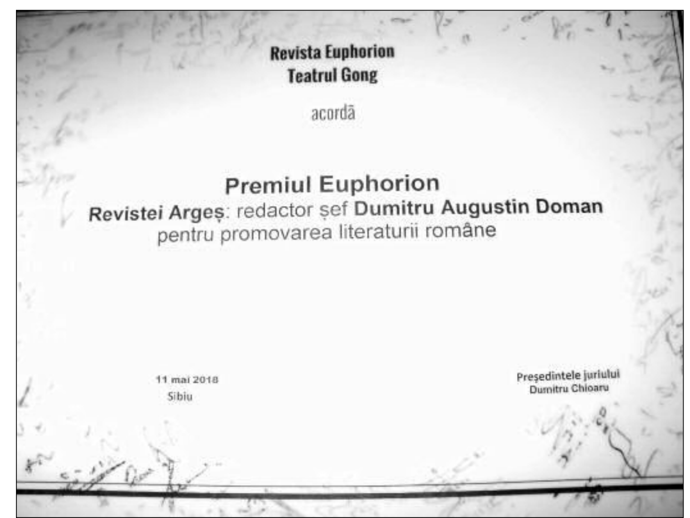
DAD

Momente și schițe din actualitatea literară

Simpozionul Național „Actualitatea Cercului Literar de la Sibiu”

■ Revista *Argeș* a fost invitat de onoare și a primit Premiul Euphorion

În zilele de 11-12 mai, la Teatrul Gong din Sibiu a avut loc a XVI-a ediție a Simpozionului Național „Actualitatea Cercului Literar de la Sibiu”. Masa rotundă a avut ca temă prietenia membrilor cerchiști. Au vorbit Al. Cistelecan, Dumitru Chioaru, Ioan Cristescu, Cornel Ungureanu, Mircea Braga, George Vulturescu, Ioan Radu Văcărescu, Silviu Guga... Revista *Argeș* a fost invitată de onoare. Dumitru Augustin Doman și Nicolae Oprea au vorbit pe tema „Revista *Argeș* și cerchiștii”. Au fost lansate volume despre membri ai Cercului Literar: George Vulturescu, Nicolae Oprea, Ioan Cristescu,Nicolae Suciu... Premiile ediției a XVI-a a Simpozionului: Premiul „Cercul Literar de la Sibiu”: George Vulturescu pentru volumul *Ștefan Augustin Doinaș* și Premiul „Euphorion”: Revista *Argeș* pentru Promovarea literaturii române.

Revista Euphorion
Teatrul Gong

acordă

Premiul Euphorion
Revistei Argeș: redactor șef Dumitru Augustin Doman
pentru promovarea literaturii române

11 mai 2018
Sibiu

Președintele juriului
Dumitru Chioaru

Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda”

- ediţia a XVI-a, 11-12 octombrie 2018 -

Consiliul Judeţean Teleorman şi Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Luceafărul de dimineaţă”, „Proza 21”, „Neuma”, „Argeş”, „Bucureştiul literar şi artistic”, „Litere”, „Pro Saeculum” şi „Caligraf”, organizează **Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda”**, ediţia a XVI-a, ale cărui manifestări finale se vor desfăşura în zilele de 11 şi 12 octombrie 2018, la Alexandria şi la Siliştea-Gumeşti.

Festivalul îşi propune să promoveze prozatori de talent, care nu au debutat în volum. Vor fi acordate următoarele premii:

- ***Premiul „Marin Preda”*** şi Premiul Revistei „Luceafărul de dimineaţă” (în valoare de 900 lei);
- ***Premiul I*** şi Premiul Revistei „Proza 21” (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul I*** şi Premiul Revistei „Neuma” (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul I*** şi Premiul Revistei „Argeş” (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Bucureştiul literar şi artistic” (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Litere” (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al III-lea*** şi Premiul Revistei „Pro Saeculum” (în valoare de 500 lei);
- ***Premiul a III-lea*** şi Premiul Revistei „Caligraf” (în valoare de 500 lei).

Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenţii vor trimite ***1-3 proze scurte pe suport de hârtie***, care nu pot depăşi 20 pagini în total, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), ***în câte 7 (şapte) exemplare***, semnate cu un motto, acelaşi motto figurând şi pe un plic însoţitor, conţinând o fişă cu datele de identificare ale autorului: numele şi prenumele, data şi localitatea naşterii, adresa poştală, adresa de e-mail şi numărul de telefon mobil, precum şi un CD cu textele trimise, inscripţionat cu acelaşi motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, ***până la data de 20 august 2018***, pe adresa: ***Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman***, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mn. Alexandria, jud. Teleorman, cu menţiunea „pentru concurs”.

Gheorghe Grigurcu

„Uneori sunt deajuns doar cîteva rînduri”

■ Cote ale vanității. Îl întreb pe un important, nici vorbă, prozator dacă ar dori să publice un articol în **Acolada**. Răspuns prompt: „Eu nu scriu articole, scriu doar cărți”. Întîmplător, în fața noastră se afla revista diriguită de autorul în cauză, în care puteai citi, sub semnătura d-sale, nu altceva decît... un articol. Îi vorbesc pe scurt aceluiași despre **Acolada**, menționînd cîțiva colaboratori ai revistei, nume binecunoscute. Întrebarea sa: „Apare acolo măcar vreun scriitor adevărat?” Pe cît de penetrant analist al mecanismului comportamental, pe atît de cuprins de o adorabilă candoare îmbufnată a importanței proprii, romancierul nostru mă privește surîzînd amical-triumfal. Încă un caz. Un poet, reputat și el, dorește a se „apropia” de cîțiva confrați mai tineri, propunîndu-le să fie în relații „per tu”. Dar aflîndu-se într-o societate simandicoasă, schimbă foaia. Adoptă un aer grav, adresîndu-li-se cu „dumneata” pentru a-i sili astfel să-i acorde, umili, o politețe corespondentă.

■ Uneori sunt de ajuns doar cîteva rînduri pentru *a cunoaște* ființa unui autor, a fraterniza spontan cu el, pe cînd alții rămîn zăvorîți după ce le-ai citit o carte întreagă sau mai multe.

■ „Fiecare se crede singur în infern și acesta-i infernul” (René Girard).

■ Caritate. Se zice că în Japonia oamenii aruncă anume gunoaie pe străzi pentru ca muncitorii angajați să le curețe, avînd astfel de lucru.

■ Tandrețea inventivității nipone. S-a produs un sutien „inteligent”, prevăzut cu un senzor cardiac care poate da seama dacă purtătoarea lui e îndrăgostită.

■ Două concepții în raport cu critica literară. Una afirmă condiția creatoare a criticului, autonomia sa față de operele comentate, printr-un soi de existență paralelă. „Criticii din categoria aceasta nu sunt esteticieni, adică teoreticieni, ci artiști ei înșiși prin facultatea intuiției, prin sensibilitatea și prin darul expresiei artistice”, preciza E. Lovinescu, iar I. Negoițescu socotea scrisul lor o „poezie a judecății”. Altă perspectivă este cea care declară supunerea criticii fără drept de apel subiectiv față de creație, ipostaza de servitute față de aceasta pe care s-ar cuveni s-o aibă. E opinia unor autori precum Alexandru George și Ovidiu Cotruș, fostul meu coleg de redacție la revista **Familia**. Iată cuvintele celui din urmă: „Măreția și mizeria activității criticului se exprimă prin afirmarea personalității sale pe drumul modest către impersonalitate. Recurgînd la un paradox, putem spune că orice mare critic descoperă un mod propriu de a fi impersonal”. Criticii de acest tip reneagă postura creatoare a oficiului lor, par a se umili printr-un soi de orgoliu al sumisiunii.

■ „Nivelurile inteligenței sunt: isteț, inteligent, strălucit, genial, *simplu*” (Albert Einstein).

■ A iubi un lucru e ca și cum l-ai crea.

■ „Astfel acțiunea spiritului, creînd furibund, și parcă sub imperiul celei mai oarbe furii, mijloace materiale de mare putere, a produs evenimente enorme, la scară mondială, iar aceste modificări ale lumii omenești s-au impus fără o ordine, fără un plan preconceput și, mai ales, fără să țină seama de natura vie, de ritmul ei lent de adaptare și de evoluție, de limitele ei originare. Se poate spune că *tot ceea ce știm*, adică *tot ceea ce putem face*, a sfîrșit prin a se opune lui *ceea ce suntem*” (Valéry).

■ A. E.: „Muzica ușoară actuală? În mare parte o gimnastică sonorizată. Interpreții săi tot mai petulanți își cultivă neîndoios musculatura chiar în timpul spectacolelor. Cînd i se face lehamite publicului de un atare exercițiu combinat, se ivește golăneala. Băieții de cartier își exhibă oful eroticesc. Agramatismul lor rimează dulce cu cel al manelelor tuciurii. Cît privește muzica anilor ‘60-‘80, aceasta se vinde laolaltă cu hainele abandonate, în magazinele de *second hand”*.

■ *Dura lex*. Deținerea și transportul drogurilor se sancționează cu pedeapsa capitală în 32 de țări.

■ Metafora nu se cuvine a fi un fluture mort, prins cu un ac în insectarul poetului, ci unul viu, palpitînd în zbor. Uneori se întoarce și se așează doar pe mîna autorului său, alteori, dacă are noroc, își continuă plutirea iluminată într-un spațiu ce nu mai poate fi apropriat de nimeni.

■ „Incredibil, dar adevărat. De 16 ani bărzoiul Klepetan zboară 14.000 de km. ca să ajungă la partenera lui de viață. Este vorba de o barză handicapată, numită Malena, din satul Brodski Varos. (...) În urmă cu 16 ani, Malena a fost rănită de un vînător. O aripă i-a fost frîntă de glonțul acestuia. Nu mai poate zbura ca să-și urmeze partenerul în țările calde. Asta nu-l împiedică pe Klepetan să-i fie în continuare fidel. Cînd vine gerul, el pornește spre Africa de Sud. Aici își petrece iernile. Însă cum se apropie primăvara, face cale întoarsă mii și mii de kilometri. Survolează Cornul Africii, Somalia, deșertul Sinai și Sudul Europei, aprins de dorul Malenei. Ea a fost adoptată de Stjepan Vokic, de 71 de ani, un fost paznic de școală. A găsit-o plină de sînge în apropierea unui iaz, în 2002. I-a vindecat rana și a îngrijit-o. De atunci o hrănește cu pește și veghează să beneficieze de tot confortul. (...) Primăvara o urcă pe acoperișul școlii. Aici ea și-a instalat cuibul împreună cu Klepetan. Scot puișori de instruirea cărora se ocupă numai el, pentru zbor. Pînă acum au adus pe lume 62 de pui. Migrează împreună cu ei în Africa, dar se întoarce la Malena numai el. Locuitorii sătucului din estul Croației sunt numai cu ochii pe cuplul de berze. Experții i-au pus un inel de monitorizare lui Klepetan. Se cunosc permanent mișcările sale” (**Click**, 2018).

■ Să judeci trupul îndepărtîndu-te de trup. Să judeci sufletul apropiindu-te de suflet.

■ Îndoiește-te de tine mai cu seamă atunci cînd ai aparent un prilej de satisfacție. Astfel dovedești că moralmente ți-ai confirmat conștiința intimă. „Eu iubesc pe acela căruia îi e rușine atunci cînd zarul cade spre norocul lui și care se întreabă apoi: sunt oare eu un jucător cinstit?” (Nietzsche).

■ Iubirea, sacrificială aidoma oricărei fatalități.

■ A. E.: „Cînd stai de vorbă cu tine însuți nu ți se întîmplă cumva să te simți mai inteligent decît atunci cînd te afli în societate? De ce? Solitudinea te obligă la o relație cu lumea mai eficientă. Ești un soi de Robinson Crusoe care e obligat a se descurca de unul singur în fața complexităților existenței curente, în fapt interminabile”.

■ „Unii lasă prietenilor, la despărțire, o amintire, un semn de afecțiune, o imagine: El, pe El însuși. Dar acest dar ce se va face nu șterge, în chiar fericirea de a-l împlini, o durere ciudată și umilă. Totul se întemeiază pe o sfîșiere; Învățătorul care este aici, de față, lîngă noi, i-a iubit pe ai săi, i-a iubit pînă la sfîrșit, cum spune simplu Evanghelia – sfîrșitul vieții, sfîrșitul puterilor sufletului, ultimele limite ale iubirii create. Dumnezeu-făcut-om este cel care l-a plîns pe Lazăr, iar lacrimile marchează sfîrșitul și conținutul omului, dintr-odată atinse. Dragostea omenească, viața oamenilor cu legăturile ei de sînge care nu se pot rupe fără ca un fel de țipăt să nu izbucnească din nervii zdrobiți, toate acestea freamătă în inima Fiului-omului” (Monseniorul Vladimir Ghika).

■ A.E.: „Mai întîi te joci de-a viața. Apoi n-ai încotro. De la o vîrstă, te joci de-a Destinul”.

■ Absurdul în poezie: o disciplină totuși, și încă una dificilă.

■ Legea e un triumf al rațiunii, drept care grecii antici o socoteau o forță supremă, „regina lumii, a omului și a zeilor” (Pindar). Dar poate fi socotit Dumnezeu exclusiv rațional, incatenat de conceptul de lege? N-ar fi un abuz a ni-L reprezenta astfel? Unde ar mai încăpea iubirea și harul Său absolutoriu? Contrazicîndu-le, n-ar putea deveni legea pînă la urmă un spectru infernal? „Am încheiat un pact cu iadul. Acolo nu mai încape libertate, nu mai încape decît Legea, o precizie, o dreptate în același timp penală și matematică” (Claudel). A. E.: „Și totuși, și totuși! Nu cumva e o chestiune impenetrabilă pentru biata conștiință omenească?”.

■ Incompatibilitatea iubirii cu justiția. „Dacă Dumnezeu ar fi drept pînă la capăt, nici unul din noi n-ar mai rămîne în viață” (Isac Sirul).

■ În pofida vîrstei, aidoma unui copil aștepți *ceva*. A. E.: „Ce anume?” Viața însăși. „Mai specific, cred că începi să aștepți așteptarea”.

■ Celebritatea poate ține lumea în șah cum orice tiranie.

■ *„Olimpia îmi explică*: «Orice român care se iscălește mai mult de două ori pe zi e în pericol să-și piardă capul». Puterea – ca vrajă, slavă, otravă – intră prin fotoliu, prin iscălitură, prin cravașă, pistol sau pulan, dar mai ales prin aplauzele la ședințe, tribună, piețe. Lingușitorii sunt creați de putere, fiindcă ei creează puterea puternicilor. Un ștab devine inuman din clipa în care i se dă posibilitatea de a-și trece subalternii în rîndul obiectelor neînsuflețite. Înainte de preluarea puterii de către cei mai buni dintre cei mai buni, ar fi trebuit să fie pusă la punct atît o *cratologie* (știință a puterii), cît și o crato-terapeutică. Plus o morală severă a celor din fruntea bucatelor, avînd și pîinea și cuțitul la dispoziție” (I. D. Sîrbu).

■ O femeie încă relativ tînără, emanînd din toți porii săi un aer de autoritate. În pofida unei condiții sociale modeste, vocația sa pare cea de-a domina. E un șef fără subalterni, pe viață.

■ Să reprezinte insomnia, după cum afirma un psiholog, o reacție împotriva spaimei noastre de moarte? N-aș fi de aceeași părere, deoarece ea înseamnă o extindere a stării de conștiință, cea dintîi care cunoaște criza thanatică.

■ Covîrșit de ce nu s-a întîmplat, extenuat de ce nu s-a putut întîmpla.

■ „Cerbul a fost deseori asemuit arborelui vieții din cauza coarnelor lui rămuroase care se reînnoiesc periodic. Este simbolul fecundității, al ritmurilor creșterii, al renașterilor. Aceste valori pot fi recunoscute atît în decorațiile baptiseriilor creștine cît și în tradițiile musulmane, altaice, maya, pueblo etc. Cerbul este o imagine arhaică a reînnoirii ciclice” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant).

■ Echilibristica de-atîtea ori dificilă a scriptorului între calitate și cantitate, aidoma mersului pe sîrmă..

■ Nu invoca drept scuză a slăbiciunilor tale slăbiciunile speței umane în genere. Asumă-le în nume propriu. Ar fi o atitudine a cavalerismului sufletesc.

■ Îmi dau seama că sunt unul dintre cei ce-și pot însuși drept deviză sintagma latină *amor veteris mundi* (iubirea pentru lumea veche). Să fie această iubire pentru trecut un refugiu din fața prezentului agresiv ori o stratagemă a viitorului ca *realizare* virtuală a trecutului pe care prezentul îl acceptă doar cu statutul de ficțiune? O mirobolantă promisiune?

■ Pe ce lume trăim: „A dat 800.000 $ să fie bărbatul perfect, acum se face femeie. Brazilianul Rodrigo Alves (34 de ani) și-a cîștigat renumele de «păpușoiul Ken» după ce s-a operat de 60 de ori și a făcut peste 100 de proceduri estetice pentru a semăna cu păpușa masculină Barbie. A cheltuit peste 800.000 $ pe 10 operații la nas, zeci de implanturi cu silicon și și-a scos inclusiv două coaste. Recent însă Alves a descoperit că «este femeie» în adîncul sufletului său și că are o orientare sexuală «fluidă». După ce s-a machiat și și-a pus perucă, Alves și-a dat seama că arată bine în postură de femeie și vrea să-și facă operație de schimbare de sex” (**Click**, 2018).

■ „Descoperi” cîte un termen pe care-l folosești la un moment dat într-o frază, cu senzația că e cel mai potrivit acolo. Dar satisfacția stăruie, îndemnîndu-te astfel să-l reiei și în alte contexte ca pe un *port-bonheur*.

■ Încerci nevoia unui Celălalt protector, care cîteodată se suprapune realmente unei ființe în carne și oase ce-ți dă simțămîntul că te înțelege, că se află alături de tine cînd are sub ochi un text pe care-l scrii (e ca și cum – situație cunoscută – un orator și-ar pironi ochii asupra unui singur ascultător receptat drept „ideal”, care-l „inspiră”). Dar alteori acest Celălalt capătă alura unui duh ce n-ar putea fi detașat de propria-ți ființă. Tu devii un Celălalt potențial.

■ „Prin 1518, în luna iulie, în Strasbourg a izbucnit ceea ce s-a numit Ciuma Dansului, în timpul căreia vreme de o lună de zile, 400 de oameni au dansat încontinuu pînă cînd cei mai mulți dintre ei au murit de infarct, atacuri cerebrale sau, pur și simplu, de epuizare. A muri cu voioșie. Moartea cu antren. A te curăți în pași de dans” (**Dilema veche**, 2018).

■ Stă de vorbă cu mine, despre poezie, un zelos versificator care însă nu prea știe ce-ar putea fi poezia (nu s-o „definească”, Doamne ferește, ci să fie capabil a o identifica, a o delimita de ceea ce nu este ea). Ca și cum nici unul dintre noi n-ar cunoaște limba celuilalt, înțelegîndu-ne prin semne aidoma surdomuților.

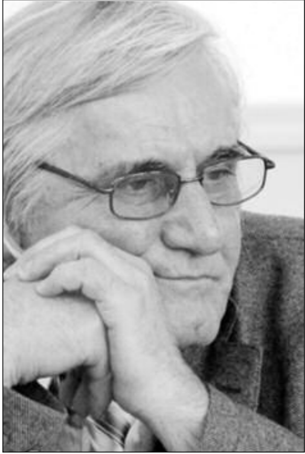
■ „Gravitatea păcatului trupesc provine de fapt din ceea ce nu e trupesc. Denis de Rougemont: Dacă sexualitatea ar putea rămîne pură, adică pur animalică, întocmai ca celelalte funcțiuni ale corpului, Dracul nu s-ar preocupa de ea” (N. Steinhardt).

■ Norii. Magnificul lor peisaj căruia atît de rar îi dăm atenția cu prisosință cuvenită. Dicteu automat natural, avangardă cosmică, înfățișînd, în consubstanțialitate, o lume bătrînă și una care abia ia naștere. Răsfrînte în vîrstele noastre lăuntrice.

Metafora nu se cuvine a fi un fluture mort, prins cu un ac în insectarul poetului, ci unul viu, palpitînd în zbor. Uneori se întoarce și se așează doar pe mîna autorului său, alteori, dacă are noroc, își continuă plutirea iluminată într-un spațiu ce nu mai poate fi apropriat de nimeni.

aforisme

Nicolae Oprea

Dintre grupările literare care conferă relief valoric perioadei de tranziţie dintre literatura interbelică şi postbelică, cea mai compactă şi cu ecou prelungit în istoria literaturii române a fost gruparea ardeleană Cercul Literar de la Sibiu. Se împlinesc în luna aceasta 75 de ani de la constituirea grupării, în absenţa vreunui reprezentant în viaţă; ultimii supravieţuitori, Nicolae Balotă şi Ovidiu Drimba, au trecut în neființă cu patru, respectiv, trei ani în urmă.

Cercul Literar de la Sibiu – 75

Dintre grupările literare care conferă relief valoric perioadei de tranziţie dintre literatura interbelică şi postbelică – delimitată de anii 1940 şi 1948 – s-au distins prin manifestări inovatoare *Gruparea „Albatros”* (din jurul lui Geo Dumitrescu) şi *Grupul suprarealist român* (suprarealistul exponenţial fiind Gellu Naum), din capitala ţării. Dar cea mai compactă şi cu ecou prelungit în istoria literaturii române a fost gruparea ardeleană *Cercul Literar de la Sibiu*. Se împlinesc în luna aceasta 75 de ani de la constituirea grupării, în absenţa vreunui reprezentant în viaţă; ultimii supravieţuitori, Nicolae Balotă şi Ovidiu Drimba, au trecut în neființă cu patru, respectiv, trei ani în urmă.

Momentul care anunţă întemeierea Cercului Literar este marcat prin ciclul de conferinţe organizat după modelul junimist, de membrii Cenaclului literar studenţesc „Octavian Goga” din cadrul Universităţii „Ferdinand I” (mutată intempestiv de la Cluj la Sibiu în vitregia istoriei), în 1943, sub îndrumarea directă a profesorului de Filosofia Culturii, Lucian Blaga. Întâlnirile publice au avut loc la Arad şi Timişoara, cu puţin timp înaintea constituirii grupării, al cărui *Manifest* va fi publicat în ziarul *Viaţa* - numărul din 13 mai 1943 -, sub forma unei scrisori deschise către E. Lovinescu cu titlul *Ardealul estetic*.

Naşterea propriu-zisă a Cercului sibian trebuie fixată în aprilie 1943, când se produce marea „ruptură” în interiorul Cenaclului „Octavian Goga”. După ciclul de conferinţe itinerante, Ion Negoiţescu, spirit rebel, dar constructiv, se retrage din cenaclul tutelat de Blaga, conform mărturisirilor de mai târziu - de teama, printre altele, de a nu deveni *blagian* - şi, consultându-se cu Radu Stanca, Cornel Regman şi Eugen Todoran, pune temelia grupării literare, proiectând manifestul. În fapt, înfiinţarea Cercului a fost anticipată de colocviile nocturne prelungite pe străzile burgului cu configuraţie medievală, de la care nu lipseau, în afara celor amintiţi: Ştefan Aug. Doinaş, Ovidiu Drimba, Ovidiu Cotruş, Nicolae Balotă, Romeo Dăscălescu, Victor Iancu, Deliu Petroiu, Ion D. Sîrbu şi mulţi alţi simpatizanţi. Într-o vreme de criză a valorilor cauzată de sămănătorismul retardatar care prolifera în Ardeal, unde situaţia istorică (Diktatul din 1940) provocase „exaltarea ruralului şi a etnicului”, tinerii studenţi sibieni, grupaţi spontan în jurul unui principiu - primatul esteticului - îşi propuneau racordarea la valorile „spiritualităţii continentale”. Plasându-se în descendenţa lui Titu Maiorescu, elogiat pentru clarviziunea şi simţul său estetic, ei declară că alcătuiesc a patra generaţie maioresciană. În această direcţie, a fost ales ca *model de generaţie* E. Lovinescu, criticul formator de la *Sburătorul*, apreciat pentru „probitatea intelectuală” desăvârşită şi pentru „bunul gust” (estetic) în disocierea valorilor. Denunţând nepermisa confuzie „între ideea estetică, cea etică şi cea etnică”, cerchiştii urmăresc reafirmarea spiritului critic în cultură şi literatură pe temeiul unei teorii a valorilor opusă mesianismului ideologic.

Scrisoarea se încheia cu teza europenismului literaturii române spre care se tinde: „Domnule Lovinescu,// Scrisoarea aceasta vrea să mărturisească participarea noastră conştientă la spiritul contemporan, şi mai mult decât un omagiu ea este poate o prezenţă comună sub un simbol. Pentru noi literatura română nu înseamnă un fenomen închis, petrecut într-o ţărmurire autarhică, nu o contribuţie pitorească la etnografia europeană, ci o ramură tânără a spiritualităţii continentale, ramură străbătută de aceeaşi sevă şi încărcată de aceleaşi roade, chiar dacă pământul în care s-au împlântat rădăcinile e altul”. Semnatarii manifestului care vizează cristalizarea unui curent „de ţinută maioresciană” sunt, în ordinea din document: Victor Iancu, Eugen Todoran, Cornel Regman, Damian Silvestru (alias I. Negoiţescu), Ovidiu Drimba, Ion Oana, Radu Stanca, Romeo Dăscălescu şi Ştefan Aug. Doinaş. Printre ei nu se află, în mod justificat, Ion D. Sîrbu. Pe când se concepea *scrisoarea deschisă* pro-lovinesciană - al cărei autor recunoscut este I. Negoiţescu - studentul încorporat străbătea itinerarul odiseic al retragerii de pe frontul de Est prin satele ruseşti. El nu va absenta, însă, din paginile *Revistei Cercului literar*, editată lunar în 1945, din ianuarie până în august (ultimul număr fiind triplu).

Din paginile *Revistei* – reeditată integral într-un volum din 2002, sub îngrijirea lui Dan Damaschin – transpare omogenitatea grupării de la Sibiu. Nucleul acesteia este pus în evidenţă prin cele zece semnături din primul număr al *R.C.L.*-ului (în ordinea sumarului): I. Negoiţescu, Radu Stanca, Ion D. Sârbu, Ioanichie Olteanu, Cornel Regman, Ştefan Aug. Doinaş, Victor Iancu, Nicolae Balotă, Henri Jacquier şi Eugen Todoran. Cum era şi firesc pentru o revistă cu program estetic asumat, cercul colaborărilor este ermetic închis, singurul colaborator din afara Sibiului universitar fiind Constant Tonegaru; poate ca indiciu al solidarităţii cu gruparea *Albatros*, grupare bucureşteană cu acţiune paralelă, dar exclusiv poetică. Dintre profesorii cerchiştilor, colaborează în numerele următoare Lucian Blaga (cu un grupaj de aforisme – *Discobolul*), Henri Jacquier şi Umberto Cianciolo (cu studii savante despre literatura străină, în genere), dar lipseşte în mod inexplicabil Liviu Rusu.

Articolul-program din numărul inaugural, *Perspectivă* (nesemnat, dar se recunoaşte fraza rafinat-polemică a lui I. Negoiţescu), reia justificativ tezele din *Manifestul* pentru care cerchiştii fuseseră etichetaţi peiorativ „esteţii din Ardeal”. Se reafirmă aici năzuinţa de „reintegrare a generaţiei tinere în românitatea de perspectivă universală” şi „de ataşare entuziastă la critica estetică” maioresciană/lovinesciană. Se denunţă, apoi, localismul cultural, accentuând imperativul disocierii valorilor: „Manifestul pornise dintr-o necesitate lucidă a disociaţiei. Nu era un refuz principial faţă de poezia patriotică, aşa cum n-ar fi nici azi unul faţă de literatura zisă socială. Opera de artă poate cuprinde şi alte valori decât cea estetică. Dacă însă pe aceasta n-o cuprinde, ea e nulă ca operă de artă”. Sincronizarea cu literatura europeană prin spirit critic şi primatul esteticului în ce priveşte valorificarea specificului naţional este o teză comună a tinerilor scriitori. Astfel că programul revistei este reluat/dezvoltat, analitic şi teoretic, şi în alte articole, precum: *Viitorul literaturii române?* (nr. 3) de I. Negoiţescu, *Tendinţe în evoluţia literaturii* (nr. 4) de Eugen Todoran; *Resurecţia baladei* (nr. 5) de Radu Stanca; *Un regim pe sfârşite: tradiţionalismul* (nr. 6-8) de Cornel Regman etc.

*

În anii ’70 ai secolului trecut, cerchiştii reabilitaţi rămaşi în viaţă au colaborat constant la revista *Argeş*, în seria condusă de Gheorghe Tomozei, mai cu seamă Nicolae Balotă şi I. Negoiţescu (fragmente din *Istoria literaturii române*). După momentul revoluţionar din 1989, fiind ales redactor şef al revistei *Argeş//Calende*, am reuşit să-i atrag printre colaboratori pe Cornel Regman şi I. Negoiţescu. În cadrul rubricii *Convorbiri ultrascurte* de pe prima pagină, cel din urmă îmi răspundea din Mŭnchen la întrebarea despre însemnătatea Cercului Literar în evoluţia literaturii sale/române: *„Cercul Literar din Sibiu*, înseamnă pentru mine, acum, o sumă de amintiri ale tinereţii, de fapte şi prieteni - decisive pentru cariera mea de literat, având să intre cu dezvoltările de rigoare în *Autobiografia* pe care intenţionez să o public după terminarea volumului II din *Istorie*: înseamnă mediul formaţiei mele spirituale, de unde au purces năzuinţi, idealuri, dar şi aspiraţii cultural-pragmatice sortite eşecului – datorită istoriei severe desigur, însă şi fragilităţii oricărui demers uman. *Cercul Literar* nu mai există, deşi mai trăiesc câţiva din iniţiatorii lui, activi încă pe teritoriul literaturii: îi despart azi nu numai spaţiul şi preocupările strict individuale, ci şi – uneori – mentalitatea lor diferenţiată. Despre *Cercul Literar* aştept să-şi spună alţii, din generaţiile noi, părerea şi să-l judece după criteriile lor împrospătătoare. În măsura în care acest fenomen de istorie literară mai are vreo actualitate sau nu.” (*Calende*, nr. 3/1991)

După mai bine de un deceniu, seria exegezelor despre Cercul Literar sibian, anticipată prin ultimul volum antum al lui Cornel Regman, cu titlul sugestiv *Dinspre „Cercul Literar” spre „Optzecişti”* (1997), a fost deschisă propriuzis de studiul în tandem Ovid. S. Crohmălniceanu, Klaus Heitmann – *Cercul literar de la Sibiu şi influenţa catalitică a culturii germane* (2001). Au urmat: Gabriela Gavril, cu *De la „Manifest” la „Adio, Europa!”* (2003), Petru Poantă, cu *Cercul de la Sibiu. Introducere în fenomenul originar* (2006) şi Dan Damaschin cu *Cercul Literar de la Sibiu / Cluj. Deschidere spre europeism şi universalitate* (2009), cel din urmă mutând accentul pe continuitatea activităţii Cercului şi după revenirea Universităţii “Ferdinand I” la Cluj în anii postbelici. La care se adaugă numeroase monografii (multe, teze de doctorat la origine) despre cerchiştii de prim-plan valoric. Inclusiv despre prozatorul cu “operă postumă” Ion D. Sîrbu.

Biblioraftul cronicarului:

Gabriel Chifu, *Elegia timpului, un an de poezie (9 decembrie 2016-8 decembrie 2017)*, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018;

Ion Cristofor, *Cronica stelelor*, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017; *Vida di reserva/ Viaţa de rezervă*, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2018;

Liviu Capşa, *Copiii de lut*, Ed. Limes, Floreşti/Cluj, 2017;

Cassian Maria Spiridon, *Cu gînduri şi cu imagini*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 2018;

Mircea Petean, *Nerostitele// Noi poeme ligure (roman)*, Ed. Limes, Floreşti/Cluj, 2017;

Maria Pal, *Încotro se grăbeşte cuvântul*, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017;

Mihai Beniuc, *O sută şi una de poezii*, Antologie, studiu introductiv şi selecţia referinţelor critice de *Ioana Radu Văcărescu*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2017;

Constantin T. Ciubotaru, *Statui decapitate*, Ed. Rotipo, Iaşi, 2016;

Ion Munteanu, *O mie şi una de femei// Amintirile unui hedonist*, roman, Ed. Eikon, Bucureşti, 2017;

Mihai Stan, *Drumul cărţii// Din jurnalul unui editor*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2018;

Nicolae Suciu, *Povestind vei dobândi*, Prefaţă de Ioan Marcoş, Ed. Limes, Floreşti/Cluj, 2018;

Radu Stanca, *Scrisori către Doti*, ed. îngrijită, prefaţă şi note de *Ion Vartic*, Ed. Muzeul Literaturii Române, Bucureşti, 2016;

Niculae Gheran, *Ex-temporale*, Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2018;

George Vulturescu, *Ştefan Aug. Doinaş// „Tiparele eterne” şi poetica orizontalităţii (Eseu)*, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018;

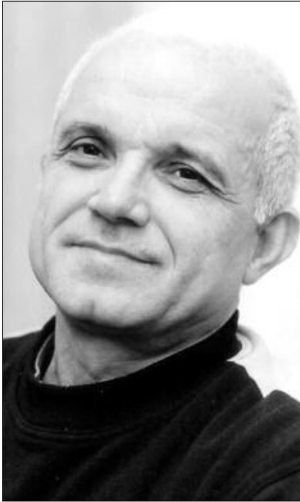
Domniţa Neaga, *Lecturi în lumină*, Ed. Neuma, Cluj-Napoca, 2018;

Vincenzo Caldarelli, *Poezii*, Traducere şi cuvânt înainte de *Ioan Milea*, Ed. Limes, Floreşti/Cluj, 2018.

eseu

Liviu Ioan Stoiciu

De la „conștiința extinsă” la „notele” date de guvernanți fiecărui cetățean

Cu nu mulți ani în urmă, prin poetul Marius Marian Șolea, am descoperit un fost consătean de la Adjudu Vechi (născut aici în 1938; eu am locuit la Cantonul 248, Halta CFR Adjudu Vechi, la doi kilometri de comună, unde am fost elev până în clasa a VI-a, inclusiv), consătean cu care comuna se mândrește, fiind un renumit „om de știință” (membru al Academiei Oamenilor de Știință) — Gh. Mustață, decan din 2001 la Facultatea de Biologie-Geografie la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, director al Stațiunii Biologice Marine „Prof. dr. Ioan Borcea” de la Agigea în perioada 1990-2008, cu o grămadă de cărți (nu numai de specialitate) publicate. Veneam la mare, aici, la Agigea cu Marius Marian Șolea, care i-a fost student profesorului Gh. Mustață (Marius Marian Șolea a deschis și o tabără de creație literară la Agigea, invitând poeți de seamă). Când rămâneam singur cu consăteanul Gheorghe Mustață, insistam pe seama unui subiect care îl mira peste măsură că eram în stare să pun așa problema — dacă n-ar fi cazul, după milioane de ani de când a apărut omul, să aibă loc o mutație, să apară un „om nou” (nu mă refeream la cel pus la cale de „comunism”), azi, când „atomul nuclear model” poate să modifice ADN-ul oricărei *ființe* (vegetală sau animală), sau așa îmi imaginez eu. Sub nici o formă n-a acceptat o asemenea evoluție, moștenirea genetică fiind bătută în cuie. Personal, în fiecare primăvară mă minunez cum plantele se dezvoltă „ca ele”, înțelegând că e un control total al „mamei naturi”, de când e ea în vigoare (planeta noastră având perioade apocaliptice regeneratoare, când plantele și animalele, uriașe inițial, s-au micșorat dramatic; oamenii de știință ar spune că de vină e instinctul de supraviețuire sau de vină e gravitația schimbată). Suntem perfect înregimentați, depindem de informațiile ADN primite prin naștere, ne place sau nu, liberul arbitru e și el acolo...

Omul nou nu există, fizic (chiar dacă ar fi clonat, ar respecta aceleași informații ADN); omul de ieri și alaltăieri, e și azi; dacă a evoluat, omul a deschis o fereastră în plan educațional-spiritual, la nivelul conștiinței, nu fizic. Scriitorii (las la o parte profeții, clarvăzătorii, duhovnicii), în parte, reușesc să vadă ce e dincolo de realitatea cotidiană, a sufletului (o altă realitate, „cealaltă realitate”, la fel de adevărată, invizibilă, „metafizică”, pusă în evidență de fizica cuantică). Cu conștiința trebuie să fim extrem de atenți: dacă-i forțăm limitele, o putem păți. Mi-a atras atenția cazul tragic al tânărului intelectual din Brașov care, în primăvara acestui an, 2018, după ce și-a ratat sinuciderea, și-a ucis, brusc, soția, fiul de 14 ani și fiica de 18 ani, declarând la poliție că a avut o viziune, întors de la o mănăstire (Șinca Veche). Ce viziune a avut? Nimeni n-a fost curios să afle. El era împăcat, nu se considera ucigaș, a tot atras atenția că a luat legătura cu ai lui, cu cei pe care i-a ucis, și că sunt bine acolo unde au ajuns, „dincolo”, că i-a scos dintr-un pericol iminent... Am urmărit un timp alegațiile procurorului criminalist, care la un moment dat a luat peste picior repetarea cuvintelor tânărului intelectual (nenorocit pentru totdeauna, din proprie voință; din păcate, aprofunda zilnic experimente spirituale, să depășească starea fizică lua și un drog ușor, care în alte țări e permis legal, să intre în extaz), anume că insista pe „starea de conștiință extinsă”. Că în această stare de conștiință extinsă a avut nefericita clarviziune. „Om normal” fiind, neinteresat de experimente de dezvoltare personală, eu n-am aprofundat niciodată nimic din ce e legat de această stare de conștiință „extinsă” (sincer, mă abțin să pun în aplicare asemenea experimente care pot scăpa de sub control) — ce e ea, totuși? M-am uitat pe internet acum. Citez mai mult, să fie cât de cât pe înțeles: *Depășirea fantei înguste prin care mentalul decupează Realitatea se numește* Stare de Conștiință Extinsă. *Este o experiență a aceleiași Realități, dar o experiență mai completă. Realitatea în care trăim este dată de măsura în care conștientizăm această Realitate infinită. Cu cât percepțiile noastre sunt mai largi, mai complete, cu atât conștientizăm mai mult din ceea ce suntem noi și ceea ce este Realitatea în ansamblul său. Definiția a ceea ce suntem depinde de cât anume conștientizăm din natura noastră. Pe nivelurile cele mai dense ne definim cu corpul nostru și prioritățile noastre urmează această identificare. Descoperim apoi că suntem mai mult decât corpul nostru și integrăm în ceea ce credem că suntem nivel după nivel, emoțiile noastre, mintea noastră, convingerile noastre. Cu cât nivelul identificării este mai subtil, cu atât identificările vor fi mai greu de depășit. Așa se explică dificultatea depășirii nivelului minții. Dar nivelurile Ființei noastre nu se opresc la cel al minții, căci straturi din ce în ce mai subtile, mai diafane, mai eterice alcătuiesc Ființa noastră, iar pe drumul descoperirii de Sine integrăm rând pe rând nivelurile numite „spirituale”. Psihologia occidentală recunoștea, până acum vreo 40 de ani, nivelurile interioare până la nivelul minții, clasificând marele rest drept „inconștient”. Misticii orientali însă, care experimentează de mii de ani arhitectura inefabilă a ceea ce suntem, cunoșteau demult aceste niveluri. În zilele noaste, cunoașterea tărâmurilor interioare se unifică. Închizând paranteza, ce se află dincolo de nivelurile conștiente ale psihismului nostru? (Horia Țurcanu).* Dumnezeu să-i ierte păcatele tânărului intelectual ucigaș, „conștiința extinsă” l-a distrus. Lumea din „cealaltă realitate” o fi având regulile ei, pe care dacă le încalci, ești condamnat.

Ce voiam să scriu azi, aici (după ce am atras atenția în numărul trecut al revistei asupra unui fenomen insolit apărut în societate, al „cetățenilor suverani”, care nu mai recunosc obligațiile față de statul în care trăiesc), e că m-am trezit, tot în această primăvară, cu un fior rece pe șira spinării, punându-mă în pielea celor ce o vor păți — de la 1 mai, în China populară, titlu: „Toți chinezii vor primi note de la stat. Dacă sunt proaste, nu vor mai avea voie în tren sau avion”! Citez din știrea apărută peste tot: *Începând de la 1 mai, cetățenii chinezi care vor primi o „notă socială” proastă nu vor mai putea să urce în avion și nici în tren. Acest sistem de notare face parte dintr-un vast proiect al guvernului chinez: sistemul de credit social. Folosind mii de date personale și administrative, instrumentul ar urma să fie efectiv din 2020, pentru a distinge chinezii „buni” de cei „răi” și asta, potrivit criteriilor stabilite de puterea comunistă... Acum e aproape o realitate în China: guvernul dezvoltă un uriaș sistem de evaluare a cetățenilor, bazat pe comportamentele lor online și în viața reală. Aflat încă în etapa de testare, acest dispozitiv va cunoaște o primă aplicare concretă începând de la 1 mai. La această dată, chinezii cu note mai mici vor avea „interzis” în anumite mijloace de transport...* Nu pot să cred. Note cu *buni* și *răi*. Evoluția la chinezi (care domină piața mondială), cu liberul consimțământ al fiecărui cetățean, „democratic”, are un asemenea nonsens! Las pentru luna viitoare o continuare pe această temă (dacă voi mai avea chef de scris). Că m-am lungit destul acum.

25 aprilie 2018. BV

Omul nou nu există, fizic (chiar dacă ar fi clonat, ar respecta aceleași informații ADN); omul de ieri și alaltăieri, e și azi; dacă a evoluat, omul a deschis o fereastră în plan educațional-spiritual, la nivelul conștiinței, nu fizic. Scriitorii (las la o parte profeții, clarvăzătorii, duhovnicii), în parte, reușesc să vadă ce e dincolo de realitatea cotidiană, a sufletului (o altă realitate, „cealaltă realitate”, la fel de adevărată, invizibilă, „metafizică”, pusă în evidență de fizica cuantică).

C. Voinescu

Like Gramatica

„Un turist a fost foarte încântat de vizitarea site-ului arheologic”

■ Un patron anunță că și-a ***realocat*** firma într-o clădire nouă. Încâlcită poveste! După ce ***loc*** a pierdut în fața lui ***locație*** (englezescul *location*), folosit, nu de puține ori, cu efecte comice, *locație de pescuit*, a apărut în vorbirea noastră, dar nu și în dicționare, un alt anglicism, ***a reloca*** (*to relocate*), definind mutarea cuiva dintr-un loc într-altul. ***A aloca***, format regresiv din ***alocație*** (franțuzescul *allocation*), înseamnă sumă de bani, indemnizație acordată de stat. Noul calc lingvistic, ***a reloca***, a intrat, în rostirea patronului amintit, într-o păgubitoare atracție paronimică cu ***a realoca***, neconsemnat nici acesta de vreun dicționar. Nu ar fi fost mai românește, mai simplu, să ne anunțe că și-a *mutat* firma (sediul ei, de fapt) într-o clădire nouă? Zice Dimitrie Anghel: *Firmele celor două generații de anticari au emigrat când într-o hudiță, când într-alta.*

■ Un turist a fost foarte încântat de vizitarea ***site***-ului arheologic dintr-o localitate argeșeană. Dumnealui a văzut un ***sit*** (două ***situri***) arheologic, un șantier unde au avut loc săpături și cercetări arheologice, o arie naturală protejată, un ***sit*** (scris și pronunțat astfel) de conservare. Doar pe internet, prin mijlocirea calculatorului, ar fi putut să viziteze un ***site***, pronunțat ***sait***, loc în care sunt accesate informații utile (texte, imagini, sunete, programe), un ***site*** (englezescul site) cu ***situri*** (franțuzescul site) arheologice, de pildă. Zice Hasdeu: *Dealurile și pădurile Hușului reproduc... pitoreștile situri de lângă Carlsbad.*

■ *Avea de descurcat* ***niște*** *socoteli cu un slujbaș* – scrie Rebreanu, articulând nehotărât, la plural, femininul *socoteală*. Una dintre nurorile faimoasei soacre, din nu mai puțin faimoasa povestire a lui Creangă, o îndeamnă pe cumnata cea mică: *Ie și tu o bucată de mămăligă din colțar și cu* ***niște ceapă*** *și mănâncă!* Nu-i spune: ...cu ***niște cepe***..., pentru că ***niște*** (latinescul *nescio quid – nu știu ce*) nu mai e, ca la Rebreanu, articol nehotărât pentru plural, ci adjectiv pronominal nehotărât al unui singular, aflat în opoziție de sens cu *mult/ puțin*. Cumpăr ***un pește/ niște pești***, dar mănânc ***niște pește/ puțin pește*** adică. ***Niște*** preferă, din această postură de adjectiv, substantive defective de plural, nume de materii: ***niște aur***, sau colective: ***niște grâu***. Imprimându-i, ca articol nehotărât, o nuanță peiorativă în fața unor substantive conținând ideea de calitate, zice Caragiale: *Iaca niște papugii, niște scârța-scârța pe hârtie. Îi știm noi.*

■ Cetățeanul turmentat dezvăluie una dintre cauzele stării sale de permanentă confuzie electorală: *...pe urmă dă-i cu bere, dă-i cu vin, dă-i cu vin, dă-i cu bere... A făcut cinste d. Nae...* În ajutor îi vine un pronume, neaccentuat, în dativ, ***-i***, cu valoare neutră, care, lipsit de interes pentru vreo funcție sintactică, doar atrage atenția asupra verbului tutelar (*a da*), subliniind implicarea afectivă a vorbitorului în povestire. Și lui Agamiță Dandanache îi e de folos acest pronume neutralizat sintactic, pentru a ne explica cât de luptător e: *...luptă, luptă, si dă-i, si dă-i, si luptă...* . Și acuzativul furnizează un pronume asemănător, *-o*, atunci când *O punem de mămăligă* sau *Am luat-o razna*. În vorbirea actuală, la mare preț este însă ***le***: *Nu le am cu gramatica.* Zice Gică Petrescu: *Ține-o pe mi, ține-o pe re,/ ține-o într-o petrecere!*

■ Le-a fost hărăzit pronumelor personale să-i desemneze, fățiș sau mai pe ocolite, pe participanții la dialog: ***eu, noi*** (locutorul) ***tu, voi*** (interlocutorul), ***el, ei, ea, ele*** (nonlocutorul). Trahanache dă o magistrală probă lingvistică a relației contextuale dintre pronume și referent, citindu-i lui Tipătescu buclucașa scrisorică de amor: *...venerabilul (adică* ***eu****) merge desează la întrunire...* ***eu*** *(adică* ***tu****) trebuie să stau acasă... Nu mă aștepta, prin urmare vino* ***tu*** *(adică nevastă-****mea****, Joițica) la cocoșelul* ***tău*** *(adică* ***tu****) care te adoră...*

litere

Florentin Sorescu

Transformatorul

Doamna noastră s-a născut dintr-o pasăre. În fiecare noapte o visez zburând. Ea vine la noi ca să ne iubească. De aceea ajungem la şcoală cu mult înaintea celorlalţi copii şi suntem ultimii care plecăm. Când mă uit la colegii mei mi se par la fel de golaşi ca nişte pui de pasăre.

Doamna noastră are pe cineva cu care se întâlneşte la transformator. De câte ori vorbeşte cu el la telefon zâmbeşte altfel decât cu noi.

Uneori vorbeşte într-o română din care nu înţelegem nimic şi de care ne-a spus că este greacă. Aş vrea să pot vorbi şi eu aşa ca doamna ca să nu priceapă nimeni ce spun. De câte ori spun ceva mănânc bătaie. Oamenilor mari nu le place să vorbeşti cu ei.

Noi facem parte dintr-o clasă specială pentru că în celelalte clase nu ne-a primit nimeni. Aici e mai bine decât în clasele normale unde copiii sunt foarte răi cu noi. Ei vin la şcoală cu pachețele împăturite în şervețele şi mănâncă în pauze. Părinţii lor trec pe la şcoală de multe ori şi vorbesc cu ei fără să se enerveze. De aceea nu tresar niciodată şi se poartă de parcă totul ar fi al lor.

Cuvântul pe care l-am auzit cel mai des până acum este dizabilităţi. Mi-a luat foarte mult până am reuşit să-l pronunţ. Dizabilităţi e atunci când nu te vrea nimeni.

Fiecare din colegii mei are ceva, chiar dacă uneori nu se vede. De aceea au făcut o clasă numai pentru noi, ca să nu-i deranjăm pe ceilalţi copii.

Doamna noastră ne-a spus că şi noi suntem copii normali, dar puţin diferiţi de ceilalţi copii. Ea ştie cum să vorbească cu noi pentru că nu este normală.

Când l-au adus pe Alex în clasă stătea tot timpul la geam şi număra maşini. Doamna l-a lăsat aşa o vreme, după care s-a aşezat lângă el. Câteva zile am stat numai cu ochii la fereastră. Apoi Alex a coborât. "Aţi avut noroc! i-a spus. Altfel nu câştigaţi". Afară începuse să ningă.

Numele meu e Valentina numele meu e Valentina numele meu e Valentina numele meu e Valentina numele meu e Valentina numele meu e Valentina asta nu trebuie să uit niciodată dacă îţi uiţi numele nu mai ştii cine eşti odată am uitat cum mă cheamă si m-am gândit cu groază că mama nu o să mai ştie pe cine vrea înapoi.

Când mă voi face mare o să am şi eu transformatorul meu. De-acolo doamna se întoarce întotdeauna fericită.

Cel mai rău este de sărbători. Atunci vine o grămadă de lume şi ne aduce dulciuri pe care le înghiţim până ni se face rău. După aceea pleacă şi rămânem din nou singuri. Odată nu am mai vrut să înghit bomboanele lor, dar tot m-a durut burta.

Pielea doamnei noastre miroase foarte frumos. Ea ne lasă să ne băgăm mâinile în mânecile ei ca să ne încălzim. De aceea mânecile de la haine i s-au lărgit până s-au făcut ca nişte aripi.

Odată Mihai l-a bătut pe unul în recreaţie foarte rău l-a bătut şi când doamna a venit s-a uitat fix la el şi i-a spus "De ce ai făcut asta, Mihai, cu unul mai mic decât tine?", apoi a ieşit şi s-a întors cu un băiat de la clasele mai mari, unul mult mai înalt decât noi, nimeni n-avea curajul să-l privească în ochi şi doamna i-a spus aşa, "Dacă îl baţi şi pe el, Mihai, facem uitată povestea de azi, sigur o facem uitată, hai să te văd cât de bun eşti, sunt tare curioasă", "Cum să mă bat, doamnă, cu el, a răspuns Mihai încet, nu vedeţi cât de mare e?", "Ba da, Mihai, văd cât de mare e, dar am văzut şi cum e cel pe care l-ai bătut, dacă eşti tare te pui cu cei ca tine sau cu cei mai mari, asta înseamnă să fii tare, hai să te văd" şi lui Mihai a început să-i tremure buza, să i se lase jos, abia mai putea vorbi, "E mai mare decât mine, doamnă, nu mă pot pune cu el" şi doamna i-a spus celuilalt băiat să plece şi Mihai a izbucnit în plâns, "Dar tata de ce mă bate, doamnă, dacă sunt mai mic decât el, si pe mama de ce o bate şi pe fratele meu de ce îl bate că şi el e mai mic şi apoi ne pune să-i cumpărăm ţigări", iar doamna s-a dus atunci la el si l-a strâns în braţe şi i-a zis "Strânge-mă şi tu cât poţi" şi Mihai a început să plângă înfundat şi apoi a scâncit aşa cum am văzut odată un pui de căţel care s-a rătăcit de mama lui şi apoi l-a găsit după care nu au mai zis nimic.

Eu sunt Valentina eu sunt Valentina eu sunt Valentina eu sunt Valentina eu sunt Valentina, să nu uiţi asta sub niciun chip.

Doamna ne-a spus că transformatorul e atunci când întâlneşti pe cineva şi începi să vezi lucrurile altfel. Atunci te umpli de energie şi începi să torci ca o pisică. Asta înseamnă că şi ea este un transformator. Când avem lecţii cu ea toarcem toţi ca nişte pisici.

Mihaela nu vorbea deloc când a venit şi ne-am mirat în momentul în care am aflat că pe ea n-a dat-o nimeni afară de la clasele normale doar că învăţătoarea îi vorbea foarte urât cu toate că ea are o mamă şi mama ei este tot timpul prezentă în şcoală pentru că mama ei este femeia de serviciu şi când vine să facă curat la noi Mihaela devine şi mai tristă ea desenează tot timpul inimi uneori îi cad de pe bancă planând în zbor ca nişte frunze uscate în momentul ăla toţi suntem numai ochi să vedem la cine se duce inima Mihaelei când mama ei vine să spele podeaua şi mai găseşte câte una pe jos o ocoleşte atent cu mopul apoi o ridică uşor şi-o pune înapoi în pieptul Mihaelei.

Nu ieşi din banca ta nu ieşi din banca ta nu ieşi din banca ta dacă ieşi de-acolo te pândesc cele mai mari primejdii dacă vorbeşti te pândesc cele mai mari primejdii dacă ieşi din corpul tău te pândesc cele mai mari primejdii trebuie să te faci mic mic mic cât să nu te vadă nimeni că eşti şi tu acolo ăsta este singurul mod în care poţi supravieţui singurul mod în care te poţi ascunde singurul mod în care lucrurile pot trece pe lângă tine fără să te atingă.

Doamna noastră s-a născut dintr-o pasăre. În fiecare noapte o visez zburând. Ea vine la noi ca să ne iubească. De aceea ajungem la şcoală cu mult înaintea celorlalţi copii şi suntem ultimii care plecăm. Când mă uit la colegii mei mi se par la fel de golaşi ca nişte pui de pasăre.

Primul semn de civilizaţie a fost înjurătura, asta ne-a explicat doamna când Alex l-a trosnit pe unul de la clasele normale într-o pauză, dar băiatul acela nu s-a plâns nici la părinţi, nici la doamna directoare, ci a venit la doamna noastră exact aşa cum te-ai duce la mama cuiva ca să te plângi, avea buza umflată şi-i curgea sânge pe nas, iar doamna l-a rugat să ne ierte şi l-a lăudat pentru curajul de a veni in clasă la noi să spună ce s-a întâmplat, de obicei copiii din clasele normale se plâng la părinţi şi apoi iese un adevărat scandal pentru că părinţii vin la şcoală şi fac ditamai tărăboiul ştiind că noi n-avem pe nimeni şi chiar dacă unii dintre noi au părinţi e ca şi cum nu i-ar avea, uneori se întâmplă ca cei de la clasele normale să fie vinovaţi, dar asta nu contează când ai pe cineva care să vină pentru tine, aşa că doamna noastră trebuie să răspundă pentru fiecare dintre noi şi după ce băiatul ăla a plecat l-a întrebat, "Ce-ai avut, Alex, cu el, dacă te-a supărat cu ceva de ce nu te-ai apucat să-l înjuri, ci l-ai lovit fără nici cel mai mic avertisment, eu ştiu că sunteţi tari la înjurături, de ce nu l-ai înjurat în loc să-l loveşti, ăsta e primul semn de civilizaţie, când doi oameni, în loc să se bată, se iau la înjurat, dar tu te-ai crezut puternic pentru că faci sport de performanţă, de-aia l-ai lovit, te-ai gândit că nu are ce să-ţi facă, degeaba te-am învăţat tot ce te-am învăţat până acum, în loc să mergem înainte o luăm tot înapoi", şi-atunci Alex s-a pus pe burtă în mijlocul clasei şi i-a spus doamnei că nimeni n-o să-l mai scoale de-acolo, "Ba ai să vezi tu ce repede o să te ridici, singur o să te ridici", şi l-a lăsat să stea acolo întins pe jos în timp ce noi ne-am continuat liniştiţi ora, dar n-a durat mult şi ne-am trezit cu doamna directoare în clasă îngrijorată că l-a văzut pe Alex culcat la podea într-un monitor de pe coridor, "Ce s-a întâmplat?", a întrebat ea, "Nimic, i-a răspuns doamna, Mihai l-a făcut KO pe Alex, nu credeam că-l bate aşa de uşor", şi-atunci Alex a sărit în picioare ca ars, "Cum să mă facă, doamnă, Mihai KO, cum puteţi spune aşa ceva?", şi-atunci toţi am izbucnit în râs fiindcă Alex a făcut exact cum spusese doamna că o să facă, singur s-a ridicat, iar doamna directoare a început şi ea să râdă, "Îmi cer scuze, ne-a zis ea, că v-am deranjat, nu ştiam că sunteţi la o partidă de box, văd că cineva tocmai a fost făcut KO, sper să fi învăţat ceva din chestia asta", şi-atunci Alex s-a întors la banca lui ruşinat, în pauză ne-a spus c-a fost cea mai dură lecţie la care a participat, nu-i venea să creadă că a fost pus la podea fără să ia nici măcar un pumn.

Dacă am avea aripi mă întreb câţi dintre noi ar putea să zboare. Azi am văzut un pui de porumbel căzut care încerca să se ridice, dar nu putea. Am încercat să-l ajut, dar el tot n-a reuşit să zboare. Oare şi porumbeii se nasc cu dizabilităţi? Când i-am povestit doamnei, mi-a spus că poate l-au dat fraţii lui jos, ca să se poată ei hrăni mai bine. Se poate să-l fi dat afară din cuib şi părinţii lui?

Tanti Alina este ca un balon de care atârnă colegul nostru, Robert. Dintre toţi el este singurul cu adevărat ciudat şi Tanti Alina trebuie să stea tot timpul aproape de el ca să nu se enerveze. Locul ei este la uşă pe coridor unde stă şi croşetează iar când Robert începe să urle vine fuga la el ca să-l liniştească. Ea este singura mamă care vine aici de drag şi fiecare dintre noi ne gândim în secret că dumneaei este mama noastră de care atârnăm ca de un balon şi poate că o dată chiar o să zburăm cu ea afară din clasă. Robert face nişte socoteli foarte complicate pe care niciunul dintre noi nu le pricepe dar toate lucrurile simple pe care noi le înţelegem uşor pentru el sunt foarte complicate. Uneori se duce în spatele clasei şi vorbeşte cu nişte voci pe care doar el le aude. El şi doamna noastră care uneori vorbeşte şi ea cu acele voci şi le spune ce trebuie să facă Robert. Robert face ce le spune doamna vocilor să facă şi atunci Tanti Alina este foarte mulţumită şi chiar mai luminoasă decât înainte. În recreaţie Robert aleargă după frunze şi noi îl urmărim cu coada ochiului să nu facă vreo prostie şi doamna ne urmăreşte cu coada ochiului pe noi şi pe el şi atunci Tanti Alina începe să se ridice deasupra ca un balon de care clasa noastră atârnă ca o nacelă.

La cămin avem o căţeluşă blânduţă care a făcut cinci pui. De câte ori îi iau ca să mă joc cu ei, ea vine la mine să şi-i ia înapoi. Se ridică cu labele din faţă pe pieptul meu şi-i apucă delicat cu botul de ceafă după care îi duce înapoi în culcuş. Poate odată o să mă ia şi pe mine să mă culce cu ei. O cheamă Missi. Unuia dintre pui i-am pus numele Ina. *De la Valentina.

"Ce-ai păţit, Mihai, de data asta?", l-a întrebat doamna pe Mihai când a venit vânăt la un ochi într-o zi şi l-a văzut cum încerca să se poarte de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, iar Mihai i-a răspuns prompt, "M-am lovit de colţul canapelei, să ştiţi, altceva nu a fost", nici măcar noi nu puteam înghiţi o gogoaşă ca asta, darămite doamna, ştiam deja că o mai ia pe coajă de la tatăl său, când se întâmpla aşa lua o faţă de om degajat de parcă toată lumea ar fi fost a lui, dădea explicaţii amănunţite fără să-l întrebe nimeni, ba uneori şi fredona ca să vedem noi cât de nepăsător e, odată a ieşit ditamai tărăşenia pentru că doamna a anunţat protecţia copilului şi Mihai a stat cu inima cât un purice de teamă să nu-l ia de-acasă şi să-l aducă la orfelinat, el măcar are o familie, tot mai bine decât nimic, chiar dacă uneori taică'su se îmbată şi îi ia pe toţi la omor, când ne povesteşte de căsuţa lui parcă i se luminează faţa, îţi doreşti şi tu să ai una la fel care să te facă aşa fericit, odată ne-a arătat nişte poze şi am rămas mută de uimire, nu era decât o coşmerie în care cu greu putea locui un om, darămite o întreagă familie, dar nu am vrut să vadă cât sunt de surprinsă, camerele noastre de la cămin sunt mult mai mari, ca să nu spun mai drăguţe, şi totuşi l-am invidiat pe Mihai şi după aceea, ba am visat în continuare la căsuţa lui, chiar dacă acum ştiam cum e, spre deosebire de el eu nu pot spune niciodată că mă duc acasă, la orfelinat nu te aşteaptă nimeni pentru că ai conta cu adevărat, ci doar pentru că trebuie să respecţi programul, uneori mi se pare că şi un tată ca al lui Mihai este mai bun, chiar dacă îţi mai învineţeşte ochii, măcar el nu l-a abandonat aşa cum au făcut-o părinţii mei, de câte ori îl caut pe tata se plânge că nu are bani, deşi nu i-am cerut niciodată, uneori îl sun şi nu vorbesc nimic, doar îl ascult cum strigă în telefon întrebând cine e, apoi închid şi mă gândesc că asta sunt eu pentru el, un număr necunoscut, "Tot ca data trecută te-ai lovit, Mihai?", a continuat doamna zâmbind cu subînţeles căci mai venise o dată cu ochiul umflat după ce tatăl lui azvârlise cu sticla în el, atunci când cu protecţia copilului, "A, nu, doamnă, a răspuns el cu aerul cel mai nevinovat, data trecută m-am lovit la celălalt ochi", iar doamna a rămas o clipă descumpănită după care a izbucnit în hohote, a fost pentru prima dată în viaţa mea când am văzut pe cineva râzând şi având totodată lacrimi.

Doamna îmi răspunde de câte ori o sun, odată am apelat-o de pe număr ascuns şi tot m-a recunoscut. Ea ne ştie la toţi numele.

Haludi ne-a făcut să ne simţim cu adevărat speciali, iar asta pentru că ea a fost cea care a vrut să vină la noi, nu pentru că a certat-o domnul învăţător sau pentru că ceilalţi copii ar fi fost răi cu ea, ci pentru simplul fapt că aici s-a simţit ca acasă, acest lucru ne-a luat cu totul pe nepregătite, nu eram obişnuiţi ca cineva să se uite la noi ca la nişte copii normali afară de doamna noastră, asta te face să te simţi puţin mai altfel, ţi se pare că ai şi tu colţişorul tău pe care îl râvneşte cineva, nu eşti chiar de aruncat, ea a venit dintr-o clasă de copii foarte deştepţi cu care domnul învăţător făcea numai exerciţii grele ca să obţină performanţe, numai că Haludi vrea să înveţe lucruri simple aşa cun învaţă orice copil, când doamna a întrebat-o de ce vrea să rămână la noi a răspuns simplu şi firesc, "Pentru că vreau să fiu o fetiţă normală", asta ne-a lăsat pe toţi muţi, chiar şi pe doamna noastră, aproape că nu ne venea să credem urechilor, tatăl ei are o brutărie în care face nişte pâinici subţiri şi rotunde ca nişte farfurii numite lipii, uneori Haludi ne aduce şi nouă câteva pe care le împarte în mici bucăţi, când gustăm din ele încă se simte dogoarea cuptorului şi căldura unei familii normale.

Numele meu este Valentina. Astăzi m-am hotărât în sfârşit să ies din banca mea. Doamna a zâmbit şi m-a primit lângă ea. Dar cel mai fericit a fost Alex.

- Îmi pare bine, zice, că nu sunt singurul care a pierdut.

- Şi mie îmi pare bine, i-am răspuns, că nu eşti singurul care a câştigat.

Apoi am râs toţi de ne-am prăpădit.

Ilie Vodăian - 70

Culorile amurgului

În ultima vreme, noaptea,
se-așterne un cer fără stele
peste deșertul unde neîmplinirile mele
se cațără pe pantele dunelor.

Nisipuri înșelătoare, iubito,
precum talazurile mării văzute cândva,
împreună,
de pe faleza de la marginea burgului;

talazuri, cu intense reflexii,
care ne îndeamnau
să bem
din același pahar culorile amurgului.

Fata Morgana

Eu sunt frate cu valurile galbene
ale lanurilor de grâu, cu valurile albastre
de pe marea de lucernă înflorită,
dar și cu cele fascinante ale orizontului
unde se scaldă ,,Fata Morgana".

Sunt fericit! Am învins încă o iarnă
și perioada zilelor cu prelungite ploi.
Nu mă mai satur să privesc,
pe deasupra livezilor,
la felul cum, prin zborul lor, lăstunii
îndeamnă să înflorească zarzării și prunii.

E primăvară. Dinspre soare,
vin, cântând, păsările din Paradis
însoțite de umbrele lor contradictorii.
Vin să-mi cerceteze trăirile –
inclusiv pe cele iluzorii.
Nu am nimic de zis. Nu am nimic de ascuns.

Velința

Mireasa mea, e timpul
să intri la război pentru a țese
pânza promisă de borangic.

Nu am nicio îndoială:
din mâinile tale va ieși un vig,
la fel de mătăsos
precum un răsărit de lună,

un vig din care tu vei face,
grabnic,
pentru mine o cămașă,
iar pentru tine – o ie.

Le vom îmbrăca
de fiecare dată când
așternem patul cu velința

pe care am stat împreună,
în fața aparatului de fotografiat,
după slujba de cununie.

Alerg

Alerg de ani și ani prin întuneric
și prin blânda lumină
care se cerne, toamnă de toamnă,
peste dealurile din copilărie,
peste grădina și casa ridicată
din bârne
și din lutul de pe malurile Argeșului.

Alerg prin ochiul telescopului
de-atâtea ori, în nopțile senine
când stelele aleargă după alte stele
dar niciodată nu se prind.
Și-n toată-acestă alergare
eu încă n-am descoperit
ce lege ține, atât de strâns,
secretul depărtării dintre ele.

Alerg mereu de mână cu sinele meu –
însoțitorul care, din când în când,
îmi șoptește:
mai avem de mers, frate,
drumul pe care l-ai ales șerpuiește
și dincolo de antichitate.

În ultima vreme mă plimb,
tot mai des,
prin valea raclelor cu moaște
pe unde simt cum îndoiala
mă cuprinde prin arșița deșertului
în care aerul aproape se aprinde.

Tot alergând, ca un mânz,
am ajuns, iată, să mă scutur
de frunzele anilor –
asemenea salcâmilor
cărora le-a fost implantate,
sub scoarță, semințe de spânz.

O dâră tăcută de fum

Este trecut de miezul nopții și iară
zăpada cade mărunt
– cade fără încetare – acoperind
totul în alb.
Și nesfârșita ei cădere
mă-ndeamnă să plec
spre locurile dinspre care
sufletul meu
a venit într-un sat din câmpie.

În satul unde – la revărsatul zorilor –
femeile se trezesc
să pună cărbuni aprinși în oale,
peste care presară lacrimi uscate
de pini, de molid și de brad.

Și, îmbrobodite cu baticuri negre,
merg spre dealul din apropiere
lăsând în urmă o dâră tăcută de fum:
o dâră, în descompunere,
drept hotar dintre lumea de azi
și cântecele,
din ce în ce mai stranii și nedeslușite,
ale cocoșilor –
asemenea acelora
din noaptea de dinainte de *Calvar*.

Scrisoare de la Rovine

Pe câmpul pustiu de unde au plecat și
dropiile năvălesc ienicerii și spahiii
mânați de aprigul vânt
dinspre înaltele podișuri ale Asiei.
Fără cuvânt, fără mamă, fără tată și fără
milă
sunt ei când pârjolesc străvechile noastre
colibe ridicate din pământ și învelite cu paie,
cu stuf sau cu șindrilă.

Oștenii Domnitorului vin de departe
precum o vijelie
și nu țin în mâinile lor arcuri și săbii
ci doar mănunchiuri de raze de soare.

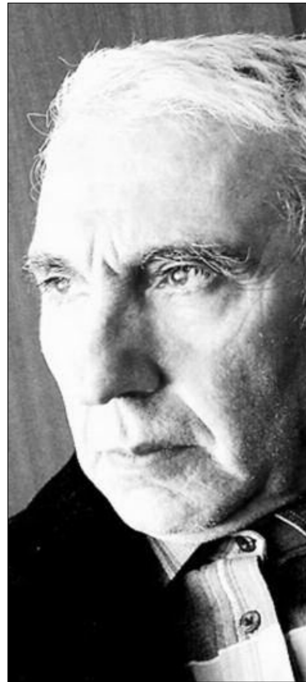
Ah, cum se zguduie pământul de tropotele
cailor:
caii lor purtând pe coame pene de păun.
Ah, cum întregul câmp de la Rovine
e numai zăngănit de arme și strigăte, și
sânge,
și vaiete, și fum.
Tot mai adânc se-ascund prin vizuini
popândăii
și corbii părăsesc în țipete aceste locuri
în timp ce smârcurile mișcătoare ale văii,
smârcurile ,,de din vale",
binecuvântează armia biruitoare...

Tăcere. Tăcere peste măsură aici la Rovine
încât se aude gerul cum plânge
printre tufele roșii – udate cu sânge.

Am dreptul

Am dreptul să cred în arbori, în munți,
în flori și în rotocoale de fumuri,
în stele și în undele mării,
în colbul de lună cernut
în nopțile senine pe drumuri.
Ia aminte! Am dreptul, prin lege,
să uit sau să îmi amintesc,
să renunț, să revin, să iubesc
cu sufletul, cu toată splendoarea,
tot ce e sfânt și lumesc. Să îmbrățișez
arșița și ploaia, și gerul, și ninsoarea.
Uneori, am acest drept ca oricare:
să cânt, să râd, să plâng, sau să zbor
cu porumbeii până la capăt de zare.

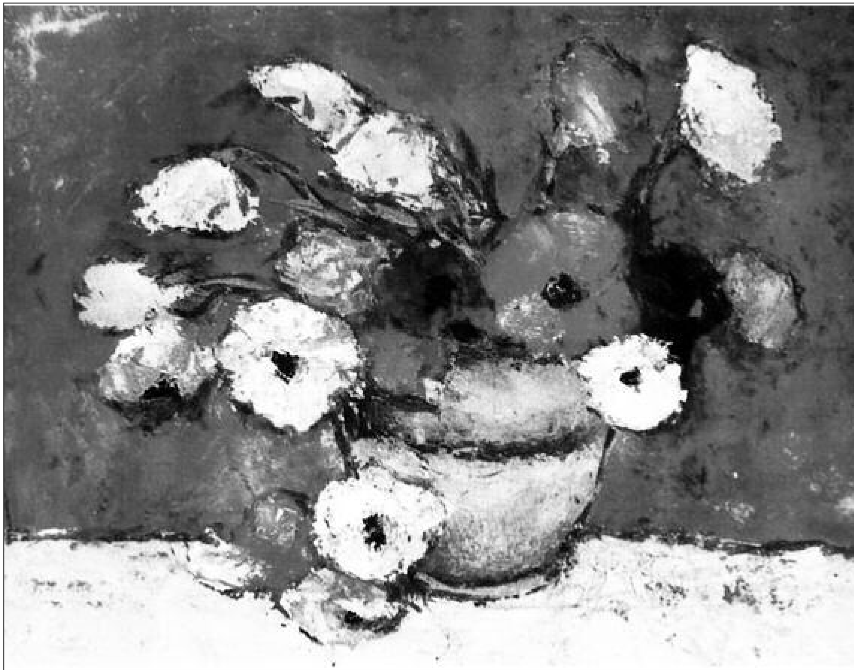
Acum, la 70 de ani,
am dreptul să înving sau să pier,
să cad, să urc, să plec ori să m-așez
la mesele dreptunghiulare,
ovale sau pătrate, să petrec
cu prietenii, cu zeițele locale
sau din antichitate,
să gust buchetul fin din agheasmă
dar și din pelin. Să fiu
cel ce primește, cât și cel ce împarte.
Am dreptul să stau în față,
în spate sau pe margini, în alaiurile
de nunți, de botezuri,
precum și în acelea-n care-i ducem
pe cei ce pleacă departe, departe...

Zile

Însăși bezna din pământuri
are o parte luminoasă.
Și chiar culorile par
să se-mpartă-n două.

Și morții din adâncuri
numărând cu grijă zilele
câte mai sunt
pân' la-'Nviere;

zile cu un capăt sprijinit
de întuneric
și celălalt –
susținut de lumină.

O frază

La masa din grădina
de la marginea portului
aștept, până târziu,
seară de seară.

O cană de vin fiert cu ienibahar
și nelipsita teamă
– teama că n-am să te mai văd –
așteaptă împreună cu mine.

Și în preaplina așteptare,
umblu cu privirea pe boltă
să descifrez o frază din mesajul
scris în codul clipirilor stelare.

Fraza din care poate aflu
dacă mai sunt sau nu mai sunt
la marginea acestui port asediat
– zi și noapte – de valuri, de vânt.

poesis

Din poezia lumii

Pavol JANÍK / Slovacia

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut în anul 1956 la Bratislava. Poet, dramaturg, președinte al Asociației Scriitorilor Slovaci. Absolvent al Facultății de Dramaturgie a Academiei de Arte Scenice (Bratislava). Timp de doi ani, a fost directorul Radioului Slovac. Angajat în Departamentul Cinematografie al Ministerului Culturii (1983 – 1987). Redactor-șef al revistei Asociației Scriitorilor Slovaci „Literary weekly" („Cotidian literar"; 2010 – 2013).

Din cărțile sale de poezie amintim: „Mesaje neacceptate" (1981), „Oglindă la sfârșitul verii" (1984), „Un plural la revedere" (1985), „Ura, arde!" (1991), „Cineva, parcă dumnezeu" (1998), „Reparația Titanicului" (2005), „Toamnă cifrată" (2007).

Cine joacă șahul fatal cu destinele noastre?

Pe tabla albă-albă de șah figurinele negre-negre dintr-o dată se înroșesc de sângele noutăților recente

cu desăvârșire treji noi ne prăbușim sub masă cu desăvârșire morți

Privatizarea sufletelor

Deja au început să ne retrocedeze
propriile noastre suflete naționalizate
prinse în cooperația socială.

De azi încolo va trebui să învățăm
a fi compatibili cu ele
a viețui cu ele.

În sfârșit ele vor respira
după ce
la urma urmelor
noi le vom expira.

Le poéme de luxe

După promenada prin imperturbabila grădină franceză
urmează vizita în parcul englez.
Apoi cu câteva minute înainte de prânz
în castelul stil barocco
pe masa stil rococo pe care stă un telefon *Tesla*
un stilou *Sunpreal*
pe reversul meniului eu scriu nume de scriitori cehi
un poem slovac.

Dincolo de geamurile secundei jumătăți a secolului optsprezece
pe șoseaua asfaltată fâșâie șuierător anvelopele automobilelor
iar atelajul cu cai bate pasul pe loc.

Contract despre împăcarea sufletului cu trupul

Mă gândesc la amintirea isprăviților măcelari
și ucigași ai meșteșugarilor.
Mă orbește moartea lor alb-zăpadă, igienică
desăvârșită sub aspect profesional.
Sufletele lor fără pelicule și oase
amintesc de lampioane
modelate din respirațiile copiilor
și curcubeu, învăluind
cuvinte atât de duioase
rostite șoptit în
văzduhul geros.

Eu mă gândesc la amintire isprăviților
taximetriști și chelneri.
Mă emoționează destinul lor de răscumpărători
ai acestei lumi ce nu se vinde.
Sufletele lor abstracte
codificate complicat, cu parolă
și dividende de patru procente.
Sufletele lor câștigătoare
și convertibile,
ce se înmulțesc, sporesc
în urma contractelor de virament.

Mă gândesc la amintirea isprăviților
turnători și prostituate.
La ochii lor credincioși, limpezi
ușor speriați
la absolutul lor auz parabolic
și modul electromagnetic de a memoriza.

Sufletelele lor rebegite tremură în
muzica albăstrie a
luminii de lună.

Prin sticlele mele interioare
se prelinge spirtul în flăcări.
Eu am pierdut cheia de la propria mea ființă.
Și acum urmăresc extrem de atent
cum în firea mea se stinge
insuportabilul suflet al cuiva –
fără sens și strălucitor
ca orașul nocturn.

Propria moarte ne face mai înțelepți

Lui Miroslav Válek

Rădăcinile cresc în pământ asemeni sicrielor
cântăreții de operă
cu imprimările vocilor plescăie pe scenă
valurile răsculate ling țărmul minciunii.

Toate astea întâmplându-se în prima clipă
de cum au uitat despre descoperirea Americii.

În adâncul sufletului său
fiecare din ei drege cu chiu cu vai „Titanicul".

Cerul nopții se risipește peste pământ
în joc de culori alandala.

Iar morții rămân cu noi, muți
precum reproșurile.

Revelion trist la sfârșit de secol

Prieteni și dușmani
din copilărie
ne dispar din memoria.

Cine joacă șahul fatal
cu destinele noastre?

Pe tabla albă-albă de șah
figurinele negre-negre
dintr-o dată se înroșesc
de sângele
noutăților recente

cu desăvârșire treji
noi ne prăbușim sub masă
cu desăvârșire morți

Lacrimi pe strune

Se aude corul răvășitor al unui
swing minor

Noi deja suntem pregătiți

În galerie
din portretele sfinților
pe strunele ghitarelor
cad lacrimi

Evident împrăștiate
ele cântă pentru ultima oară

Apa de derivație

Apa vodcii distilate
nu ne ține la suprafața apei*.

Și nici apa simplă distilată
nu ne ține la suprafața vodcii.

Toate apele și vodcile lumii
ne duc
de nas.

**Ca și în rusă, în slovacă, „vodca" și „apa" sunt aproape omonime: vodka / voda.*

Pianul

Când fiecare dintre noi va avea propria cheie
de la acel apartament
eu voi transfera un segment de grădină
la etajul doi.

Cândva eu însumi voi intra acolo
curat
bărbierit-lună
să ascult concertele de cameră.

Fără îndoială că voi intra acolo
neîndemânatic ca pianul cu coadă
și totdeauna, ca și el, acordat
pregătit-strună.

Răpirea

Eu simt mișcarea genelor tale
care răvășesc lumina
undeva dincolo de orizont.
Și tu te modifici mereu
împreună cu amurgul intrând
în irizările câmpiilor.

Tremurul mărunt al livezilor în pârg!
Respirația ta cu aromă de mere.

Vântul pletelor tale
mă duce departe.

La masă

În vază
lazaretul florilor de câmp.
Atâta alb abundent
de la care încremenește sângele în vene.

Astfel ne ofilim împreună
rupți
de viață.

O amintire

De multe ori îmi amintesc
călătoria de trei sute de kilometri
cu taxiul
comandat în capitală,
aproape uitata deplasare în interes de serviciu
pe care o făceam împreună cu soția
primului nostru cosmonaut.

Nici până astăzi nu am încetat să-mi pun
aceeași întrebare prostească despre
care ar fi, totuși, sensul acestei amintiri întâmplătoare?

Ceilalți mă întreabă doar
despre cât o fi costat taxiul
și cine a plătit călătoria.

Nu mai știu.

Cuvântul

La început a fost cuvântul.
Și acest cuvânt era
pe hârtie.
Neauzit.
Cuvântul care putea fi acoperit
cu palma
sau cu alt obiect netransparent.
Cuvânt care putea fi împăturit
sau boțit.
Cuvânt care așteaptă când totuși
cineva îl va observa.
Cuvânt suferind din cauza
complexului de inferioritate.
Cuvânt fără căutare.
Cu alte cuvinte:
cuvânt
pe hârtie
chiar dacă e la început
și, deci, înseamnă că e primul.
De fapt, doar umbra caligrafiată
a cuvântului,
a acelui unic obiect
pe care îl posedă dimpreună trupul și sufletul.

Odată

Noi am fi vrut să înclinăm
cinematograful
să înclinăm sala lui mare
și să ne culcăm
pe ecranul argintiu.

De parcă n-am fi avut o altă ieșire din situație.

traduceri

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

Ist das menschlich

Soarele scăpăta pieziş. Spre asfinţit. În oraş oamenii umblau cu bocanci de toamnă. Din Piaţa de Fân şi până-n cartierul "Pietrei Roşii" n-aveai cum să nu-ţi uzi cioropii. Băltoace ca de primăvară. Era cincisprezece ianuarie. Crestele muntelui parcă luaseră foc. "Ist das menschlich", zicea Elena Cojocaru. "Este omenos", răspundea colega ei Ioniţa Ungur. Se lucra la clădirea înaltă. Peste drum de jandarmerie. Inginerul constructor Liberman Iorgu era morocănos. Se îmbrăca elegant. Căsătorit. Divorţat. Tatăl unui băiat care se mutase la Oraviţa. Tatăl unui băiat ce se întorsese din Oraviţa. Tatăl unui băiat ce studia muzica la conservatorul din Cluj.

*

Elena Cojocaru şi-a făcut bagajul. Într-o dimineaţă. L-a luat pe copilul Iorgu. Au plecat în Sânnicolau Mare. Inginerul constructor Liberman Iorgu a rămas cu asistenta medicală Piri. În Medio-Monte, Piri fusese nevasta farmacistului. Inginerul constructor Liberman Iorgu juca table cu farmacistul. La el acasă. Asistenta medicală Piri le umplea paharele cu coniac. Le pregătea "fluştiuc-ul".

Din vârful "Pietrei Roşii" se vedea cum sclipesc undele verzi-albăstrui ale lacului. O zi caldă de cincisprezece ianuarie. După două săptămâni de ploaie tomnatecă.

Piri Lazarovici era o femeie plăpândă. Piri Lazarovici era nevasta farmacistului din oraş. Piri Lazarovici avea patruzeci şi doi de ani când îl lăsase pe farmacist pentru a-l lua pe inginerul constructor Liberman Iorgu.

Elena Liberman ajunsese Elena Cojocaru. Tocmai în Oraviţa. Tocmai nevastă de ofiţer bătrân cu casa lângă consiliul orăşenesc.

*

Acel farmacist era un bătrânel care "nu mergea ci alerga". Îndoit de vârstă se mai oprea. Îşi trăgea suflarea. Îşi ştergea sudoarea. Citea şi scria în chirilică.

Avea casa după podeţul de la începutul străzii Muncitorilor. Cândva i se spunea Munkacs Utca. Pe vremea când în oraş stăpâni erau ungurii şi Împăratul. Când mâncau "fluştiuc-ul", farmacistul îşi amintea cum o luase pe Piri de nevastă. Îşi amintea de unde o luase. Piri era fată de croitor sărac. Locuia în cartierul "Pietrei roşii". Mânca în fiecare zi o zeamă lungă de napi amestecată cu frunze de varză. Coltucul de pâine uscată era făcut cu tărâţe. În casă era un canceu cu zeamă galben-maronie. Piri zicea că acolo e "cafea". Îi punea farmacistului într-o cană de tablă lichidul.

"Ist das menschlich?", zicea farmacistul jucând table cu inginerul constructor Liberman Iorgu.

"Este omenos", zicea şi acela gândindu-se cum fusese batjocorit în armată de jandarmul ăla homosexual din Bereg. În mai multe rânduri.

*

Unele barăci aveau priciuri de lemn. Baraca soldatului Liberman n-avea.

"Vezi fumul ăla care iese pe coş, Liberman. Acolo e cald şi bine", zicea jandarmul ăla obraznic. "În baraca ta veţi crăpa cu toţii", mai continua acela. "Acolo vei crăpa şi tu, soldat Liberman", încheia jandarmul. Soldatul Liberman "spinteca" pietre. Erau cât masa. Le făcea felii de treizeci de centimetri.

"E nevoie pentru calea ferată", zicea jandarmul.

"Aici sunteţi de folos patriei", zicea jandarmul.

"Aici bateţi fiecare piatră cu barosul de cinci kilograme", mai zicea jandarmul. Apoi râdea în hohote.

Soldatul Liberman Iorgu din Medio-Monte îşi făcuse caiet din hârtia sacilor cu ciment. Învăţa nemţeşte. Îşi nota cuvintele. Vedea cerul şi pietrele.

Îl lăsase pe jandarm să-şi facă mendrele. De câteva ori.

"Ist das menschlich", i-a spus Liberman Iorgu jandarmului din Bereg.

*

"Asta-i viaţa", zice Elena Cojocaru. "De oraşul ăsta îmi amintesc. În oraşul ăsta m-am născut. Aici. Copilăria mea a fost foarte frumoasă dar foarte tristă. Am fost patru fraţi rămaşi fără mamă. Crescuţi de bunică. Aici lângă Piaţa de Fân aveam casa. Cum treci podeţul ăla, dinspre munte".

"Adică ţi-a fost dor", zice Ioniţa Ungur.

"Bunica ne-a crescut pe toţi. Şi doamna învăţătoare Cici. Nu ştiu dacă mai trăieşte. În anul ăla, în unamienouăsutecincizeci şi cinci mama era moartă. Bunica m-a trimis la şcoala în maghiară. Ca să poată înţelege ce învăţam. Socaci Tiberiu era învăţătorul nostru. Dumnezeu să-l ierte şi pe el", zice Elena Cojocaru oprindu-se în dreptul magazinului "Oţelul".

"Socaci Tiberiu care te trimitea la schi şi care te punea să copiezi de douăsute de ori că nu ai dreptul să fii obraznică în vorbe către învăţătorul tău", zice Ioniţa Ungur sărind cu greu peste o băltoacă din caldarâm.

"Grădina aia frumoasă din curtea şcolii. În castanul ăla mi-am pus schiurile. Nici caiet n-aveam ca să pot scrie. Am plâns", zice Elena Cojocaru.

"Ai terminat de scris? a întrebat Socaci Tiberiu. Nu, a spus Elena. De ce, a întrebat învăţătorul. Nu am caiet, a spus Elena. Să-ţi cumpere bunica un caiet, a spus învăţătorul. Mă duc să-i cer un leu pentru caiet, a spus Elena", zice Ioniţa Ungur.

"Pe Mariţa Borcaniuc, am avut-o de colegă. Apoi a fost directoare de Poştă în Medio-Monte. Ea mi-a adus caietul. Ea mi-a spus: Elena o să scriem împreună", zice Elena Cojocaru.

*

Gottlieb... Aşa se numea jandarmul ăla bine hrănit din Bereg. Herman Gottlieb. Era însurat cu o moaşă. Berta. Când s-a aflat ce făcea cu soldatul Liberman, Gottlieb a rămas singur. Berta a ajuns nevasta unuia Cosma Sifonaru.

"Ist das menschlich, Gottlieb?", i-a spus Berta jandarmului.

"Este omenos", a zis jandarmul către nevastă-sa.

Inginerul constructor Liberman Iorgu o are pe Piri fostă Lazarovici. De când Elena Cojocaru s-a întors în Medio-Monte tocmai din Oraviţa, Liberman a reuşit să-şi vadă fiul. De câteva ori. S-au dus la plimbare. I-a arătat pădurile din jur. La orizont se vedeau turnuri solitare şi stâncării paralelipipedice. "Parcă se ridica din marea verde întunecată a pădurilor de molid sau din galben-auriul pastelatelor făgeturi, tată Liberman", a zis Iorgu.

"Băiatul acesta e tare sensibil", s-a bucurat inginerul constructor. Lui îi voi spune că "macul este opiaceul luminii", şi va înţelege. Şi Liberman Iorgu s-a apucat să-şi înveţe feciorul. Bătrânul Liberman trecuse prin câteva războaie. Avea ce povesti. Bătrânul Liberman pregătea mămăliga cu brânză de oaie, zdrobea ceapa cu pumnul ca să-i scoată iuţeala. Îl învăţa pe Iorgu să bea palinca din pahar până cădea direct în burtă.

Libermanii căutau bureţii pădurii, creasta cocoşului, laba ursului. Găseau scurmături de mistreţi. Nici urmă de mânătărci sau sălbăticiuni.

Drumul era îngust. Afiniş, merişoare, ienuperi, părul porcului, arini, molizi pitici şi brânduşe la poale de stâncării. Brânduşe ca turlele ascuţite ale bisericilor din Medio-Monte. Brânduşe precum catedralele gotice. Libermanii se opreau la cireşii sălbatici şi la plopii tremurători.

"Uită-te pe custura aia din dreapta e un ţap de capră neagră", zicea Liberman Iorgu cel Tânăr.

"Un arogant ce adulmecă", răspundea Liberman Iorgu cel Bătrân.

Serpentinele grohotoase erau marcate cu cruci roşii. În vâlceaua înierbată păşteau caprele negre ocru ruginii în roba lor rămasă din vară. Acolo erau frumoasele campanule cu corole albastru saturate.

"Raţa sălbatică zboară precipitat din pădurea de larice înspre poiana aia largă, fiule", zice Liberman Iorgu cel Bătrân.

Ghebele muscărite, tufele de mur brumate le apar în drumul până la crucea de stejar înaltă de trei metri. Acolo sunt adevăratele colonii de ghebe.

"Se pot face sute de porţii de tocăniţă. Oraşul poate trăi cu hrana asta de aici, câteva săptămâni", zice Liberman Iorgu cel Bătrân cuprins brusc de o mare linişte. "Fiule", încheie parcă şoptit inginerul constructor când ciocănitoarea se apucă să bată toaca sacadat într-un trunchi de fag aproape putred.

*

Elena Cojocaru împlinise şaptesprezece ani. Terminase şcoala comercială la Cluj. I-a spus bunicii că se mărită cu Liberman Iorgu. "Nu te mărita, Elena cu un astfel de om", i-a spus bunica. "De ce", a întrebat Elena Cojocaru. "Pentru că are părul roşu", a completat bunica. "Poate fi farfuria frumoasă dacă n-ai ce mânca din ea, bunică", a încheiat Elena Cojocaru.

Logodna a avut loc în douăzeci şi trei august 1964. Elena Cojocaru era ospătăriţă. Liberman Iorgu era inginer constructor.

*

"Ăsta a fost primul bărbat pentru mine. A pus ochii, s-a uitat cum îl serveam în restaurant. Atâta a fost. Şefii: Loewi, Wider şi Pop Tibi au pregătit logodna", zice Elena Cojocaru intrând în casa Ioniţei Ungur.

"O logodnă foarte frumoasă. Liberman Iorgu avea părul roşu. Toată lumea din oraş ştia", zice Ioniţa Ungur.

"Tot în noiembrie 1964 a murit bunica", zice Elena Cojocaru.

"Tot în noiembrie 1964 am rămas orfană cu cei trei fraţi mai mici", mai zice Elena Cojocaru.

"Dacă te măritai cu Liberman cel cu părul roşu scăpau fraţii de casa de copii de la Satu Mare", zice Ioniţa Ungur trebăluind prin bucătărie.

"A fost foarte bine la început. dar apoi a văzut că-n loc de o femeie s-a pricopsit cu patru fraţi. Numai curvele muncesc la restaurant a început să strige. Au venit bătăile. Cu o curea lată. Munceam şi noaptea cu ochelari de soare", zice Elena Cojocaru.

"Atunci a apărut Liberman Iorgu cel Tânăr", zice Ioniţa Ungur.

"A fost şi mai rău", zice Elena Cojocaru.

"Când sunt beat nu-mi amintesc nimic, zicea Liberman cel Bătrân", zice Luminiţa Ungur umplând ceştile cu cafea ce are de-un deget caimac.

"Am vrut să-l otrăvesc. Iară te-a bătut zicea domnul Loewi. Şi ne-am despărţit", zice Elena Cojocaru.

"În Medio-Monte n-a ştiut aproape nimeni că am plecat", zice Elena Cojocaru.

"Nimeni nu şi-a dat seama că l-am luat pe Iorgu cel Tânăr şi am dispărut", zice Elena Cojocaru.

*

Soldatul Liberman Iorgu din Bereg, avea labe mari, picioare scurte, păr galben-roşcat, bărbia îngustă. Fusese repartizat în baraca fără priciuri. Dormea lângă unu ce vorbea peltic. Soldatul Deak era prietenul soldatului Liberman Iorgu. Soldatul Deak purta pe umărul drept o păturiţă în carouri frumos colorate. În mâna stângă purta lădiţa cu sârmă, aţă, bucăţi de talpă scâlciată de piele. Soldatul Deak repara pantofi. Era din Carei. Se furişa de la spartul pietrelor. Soldatul Liberman Iorgu povestea cu Gottlieb jandarmul în timp ce soldatul Deak repara pantofii ţăranilor din jurul Beregului. Muncea pentru câte o găleată de cartofi fierţi. Noaptea, în baraca fără priciuri, soldatul Deak şi soldatul Liberman Iorgu mâncau cartofi fierţi. Pe furiş.

Când talpa bocancilor se desprindea de carâmb, degetele de la picioare frământau glodul din jurul Bereg-ului. Glodul ăla era amestecat cu zăpadă. Acolo se construia calea ferată. Soldatul Deak repara în fiecare săptămână bocancii soldatului Liberman Iorgu.

În baraca fără priciuri trăia şi soldatul Dony. Era înalt. Avea gâtul lung ca berzele. Era frizer. Dony Festinger din Satu Mare, căra cu el rezemat de umărul drept un stativ cu o roată perlungit cu o bară şi-un cordon. Tundea, bărbierea, scotea măsele şi oblojea dinţi.

"Sunt fiul faimosului brutar Festinger din Satu Mare, soldaţi", le spunea Dony Festinger celor din baraca fără priciuri. În fiecare noapte. Înainte de stingere.

*

"Ist das menschlich, Iorgule, atâta i-am spus şi am plecat", zice Elena Cojocaru. "Apoi am învăţat să conduc tractoru. Doi ani. La Oraviţa se căutau menajere. Cu încredere în Dumnezeu m-am dus acolo", mai zice Elena Cojocaru sorbind cafeaua călduţă dintr-o ceaşcă lucrată în bob de orez.

"Dacă ai încredere, Dumnezeu te ajută, Elena", zice Ioniţa Ungur.

"Găteşti, speli, calci, faci curat? m-a întrebat doctorul Galfalvi din Oraviţa. Hai la mine, mi-a mai spus acela", zice Elena Cojocaru.

"Şi acolo, la domnul doctor Galfalvi a apărut ofiţerul Mircea Cojocaru, proaspăt văduv, în vârstă de şaizeci de ani", zice Ioniţa Ungur.

"Mi-a murit nevasta şi-mi trebuie o femeie, a spus ofiţerul. Mi-a murit nevasta, Galfalvi şi-mi trebuie femeia asta de la tine, a spus ofiţerul. Şi când l-am văzut în cabinetul de consultaţii pe bărbatul frumos am ştiut că e al meu", zice Elena Cojocaru emoţionată, cu lacrimi în ochi.

"Bărbat ca Mircea Cojocaru nu mai există", zice Ioniţa Ungur. "Să-ţi mai pun un strop de cafea", zice Ioniţa Ungur.

"Era din Moldova. Era ofiţer. Ce visam noaptea, dimineaţa aveam. Se uita la mine ca la soare, culegea trandafirii din faţa Consiliului Popular din Oraviţa. Noaptea îi aşeza în bucătărie. Dimineaţa zicea: Elena, vezi ce e lângă frigider", zice Elena Cojocaru.

"P-acolo prin Banat, ăia spuneau, Mircea, asta nu stă cu tine că-i mai tânără cu douăzeci de ani," zice Elena Cojocaru.

"Am stat până a murit. Du-te acasă la tine, Elena. Să nu rămâi în Oraviţa. El avea o familie cu paisprezece fraţi. Lucrau prin gospodării de evrei. Când avea paisprezece ani a plecat la şcoala militară din Oradea. După ce l-am îngropat, m-am întors", zice Elena Cojocaru.

"Tot la restaurant, Elena. Suntem şefele blidelor din restaurant", zice Ioniţa Ungur.

"Adică de unde am plecat", zice Elena Cojocaru.

"Doamne-ţi mulţumesc că e bine", zice Ioniţa Ungur.

*

Liberman Iorgu cel Tânăr e scund şi uscăţiv. Are părul pieptănat cu cărare. Se îmbracă elegant. Sobru. Poartă pe sub cămaşă veşmântul cu ciucuri împletiţi în cele patru colţui. L-a primit în dar de la un evreu habotnic din Oraviţa. "O să-ţi amintească cele 613 porunci sacre pe care le ai de îndeplinit, Liberman", i-a spus evreul. Liberman Iorgu cel Tânăr n-are habar care sunt acele porunci. Liberman Iorgu cel tânăr studiază muzica. Tocmai la conservatorul din Cluj.

"Tu din ce vei trăi", îl întreabă Liberman Iorgu cel Bătrân pe Liberman Iorgu cel Tânăr de câte ori profesorii de la conservator sunt în vacanţă.

"Din muzică", răspundea Liberman Iorgu cel Tânăr.

"Din muzică se poate trăi?", zicea căzând pe gânduri inginerul constructor din Medio-Monte.

*

În oraş există o fanfară de suflători. Muzicanţii fac parte din rândul meseriaşilor.

Bătrânu Miskcsai e şeful formaţiei de lăutari.

Miskcsai e scund şi corpolent. Între cele două buzunare ale vestei are un lanţ gros de metal.

Miskcsai cântă în fiecare zi la restaurantul din Piaţa de Fân. Benedek e şeful restaurantului. Când cântă Miskcsai, Benedek deschide vitrinele înalte ale restaurantului. Trecătorii pot auzi muzica.

Liberman Iorgu cel Bătrân a hotărât cş-l va chema pe Miskcsai la un coniac. La crâşma lui Bocu de la marginea oraşului. Mâncarea era ieftină. Băutura de calitate. Bocu dădea de mâncare şi de băut pe credit.

Liberman Iorgu cel Bătrân se gândea cum să-l întrebe despre rostul muzicii şi despre procopseala pe care o aduce pentru un absolvent al Conservatorului din Cluj.

Liberman Iorgu cel Bătrân se plimba printre băltoacele din Piaţa de Fân. Şoptea cu o mare linişte ce-i venea din interior: "Fiule... n-ai nici o grijă... Mă interesez eu ce şi cum stă treaba cu muzica..."

ILEA de Bârgău şi Ieud

Elena Cojocaru împlinise şaptesprezece ani. Terminase şcoala comercială la Cluj. I-a spus bunicii că se mărită cu Liberman Iorgu. "Nu te mărita, Elena cu un astfel de om", i-a spus bunica. "De ce", a întrebat Elena Cojocaru. "Pentru că are părul roşu", a completat bunica. "Poate fi farfuria frumoasă dacă n-ai ce mânca din ea, bunică", a încheiat Elena Cojocaru.

proză

N. Georgescu

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

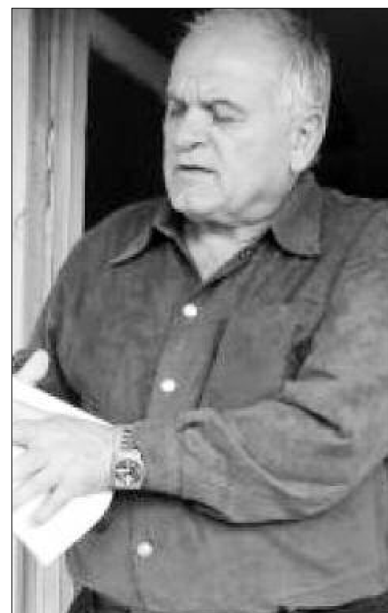
...Mi-e în gând să împărtăşesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediţia Eminescu pe care am scos-o în 2012 (şi pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari şi late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe şi nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări ţin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca şi necunoscute – şi pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

O CATASTROFĂ: APOSTROFUL

Ce anume din personalitatea lui Maiorescu se regăseşte în ediţia princeps şi se perpetuează apoi, în toate ediţiile antumelor eminesciene? Ce facem cu acest adaos? S-a crezut, mult timp, că recurgându-se la manuscrisele eminesciene ajungem la poezia sa pură, a sa şi numai a sa. Ei bine, iată un adevăr care nu se poate susţine. Mai întâi, că manuscrisele sunt de cele mai multe ori ciorne, versiuni sau variante anterioare ultimei forme, celei pentru tipar. Apoi, manuscrisul pentru tipar nu se găseşte: fiind predat tipografiei, s-a pierdut. Ceea ce găsim noi în lada cu manuscrise a lui Eminescu sunt forme care se apropie tot mai mult de forma ultimă, adică de textul tipărit, niciodată însă acest text. Desigur, fiecare asemenea variantă anterioară îl reprezintă pe Eminescu însuşi, dar cu aceasta nu rezolvăm problema ultimei sale voinţe, a voinţei auctoriale. La aceste observaţii, care au devenit loc comun în eminescologie, noi mai adăugă una, care ar putea să pară de necrezut: şi după ce tipărea o poezie în *Convorbiri literare*, Eminescu revenea asupra ei. Avem cazul *Scrisorii III*, publicată în revista ieşeană şi apoi, la 10 mai 1881, în *Timpul*: ambele tipăriri au girul lui Eminescu, şi totuşi textele au diferenţe între ele, iar aceste diferenţe arată că poetul intervine cu scop, preface forme etc. Câteva dintre aceste diferenţe sunt interesante, dar cea mai importantă dintre ele, modificarea apostrofului, necesită o explicaţie preliminară. Ortografia actuală (adică: din perioada interbelică) recomandă înlocuirea apostrofului cu cratima oriunde este posibil. S-a mers galopând cu aceste înlocuiri până s-a ajuns la situaţia de azi, când apostroful abia dacă mai este menţionat în îndreptare iar în scris se notează tot mai rar şi anume mai ales în mijlocul cuvântului când este redat în rostire populară, cum ar fi *mă'ligă* în loc de mămăligă, *dom'le* pentru domnule, dar şi *'neaţa* etc. Alexandru Colorian, unul dintre editorii buni ai lui Eminescu (a scos o ediţie de *Poezii* în 1940 la Cugetarea - Georgescu Delafras, reluată în 1942) notează printre normele de editare pe care le adoptă: „înlocuirea apostrofului cu trăsura de unire: ex. ş'o=şi-o, ş'apoi=şi-apoi, ş'om=şi-om, ş'ale=şi-ale, ş'atunci=şi-atunci, chiam' acuma=chiamă-acum, toat' istoria=toată-istoria etc. Folosul acestor rectificări este impus, atunci când te conformezi, fără constrângeri, ortografiei evoluate a Academiei - în afară de consecinţele estetice" (ed. I, p. 74). Pe lângă *consecinţele estetice*, printre care încărcarea textului eminescian de *i*-uri şi *ă*-uri de care poetul vrea tocmai să scape, căci zgârie, uneori, urechea, se întâmplă că eliminarea apostrofului are şi consecinţe gramaticale. Ortografia limbii române a evoluat încontinuu, de prin 1867 începând (când s-a înfiinţat Academia Română care şi-a luat sarcina de a da norme ortografice), şi evoluează chiar şi azi, după principiul fonetic (scriem cum pronunţăm) şi cu scopul de a fi cât mai simplă, cât mai uşor de înţeles şi asimilat. Ca limbă romanică, limba română nu se poate, însă, dispensa de apostrof. Imagineze-şi cineva franceza fără apostrof, sau italiana, spaniola etc: ar rezulta barbarisme grafice de-a dreptul. În toate limbile neolatine cad finalurile cuvintelor, se creează forme legate (conjuncte) între cuvinte, se regăsesc forme disjuncte (dezlegate) etc. Biata cratimă românească, ori trăsurica de unire cum i se mai spune, câte are de dus în spate! Cu poezia lui Eminescu, însă, nu se poate pune nici ea, chiar dacă are în ham bividii academici de ieri şi de azi: buturuga mică, n-ai ce-i face, răstoarnă carul mare!

Sterian Vicol - 75

CATRINELE ŞI CATRENELE LUI TERIAN

La marginea satului, plânge o fată,
Trandafirul din gard sângele îi vinde,
Pe-aici cineva a mai trecut odată
Cu FLOAREA-SOARELUI ce pâlpâie-nainte

Amurgul cade şi cade ca un plâns prin
Spicele grâului sălbatec, pe unde ea,
Albina îşi apără c-un vârf de venin
GRĂUNTELE DE AUR desprins dintr-o stea

Târzie cumpănă şi vamă deopotrivă
Dezlegate de aceleaşi funii de nisip,
Rătăcesc prin corăbii sorbite în derivă
De ŢĂRMUL care nu-i, pe care-l înfirip

Doar ea, SINGURĂTATEA începe de lângă
Mâinele mele, îmbrăcând creşterea ierbii,
Din cuibul rămas, doar ea începe să plângă
Aburind cărările, ogrăzile şi cerbii

Reciteşte-mi dealul cu plopi la mijloc de veac
Ca pe un mormânt în care trag cu arcul stele,
CINEVA ne-ameninţă cu păsări putrezind, fără leac,
Se poate muri, se mai poate muri odată cu ele

Reciteşte-mi COPILĂRIA, fiu al meu cel blând,
Sângele tău călătorind altfel devine,
Tot călătorind, el mă destramă colorând
Iarba ce-n cămăşi de fum plânge despre mine

Vine un fluture la geamul meu abia luminat,
Mai greu decât CENUŞA cailor omorâţi într-un sat,
Pe aripile lui doar umbrele lor or să rămână
Cu frâie biciuind îngerii dormind într-o fântână

Aici, în trupul arcuit al femeii ca o pleoapă,
Zorii lumii năvălesc pe fereastra subţire,
Oare cine viteza sângelui dezgroapă
Proiectând DANSUL într-o altă amintire

Pe strada Corabiei, căderea unui felinar,
NAUFRAGIU scrie pe porţi şi-n numele meu,
Nopţile toate ies din scorburi şi-n zadar
Căci o mână nevăzută ne tot mută mereu

Când nu mai vii, grădina se îmbracă în oglinzi
Împurpurând încet căderea nopţii mai întâi,
Când nu mai vii, înseamnă că MĂ VINZI
Chiar versului ce-l scriu în care-o să rămâi

La primul ei bal, COPILANDRA, Andra,
Dansând după muzica inimii, dansând,
Unduie ca plopul subţire al dragului dra
Pe care-a pus ochiul tăietorul cel blând

Surpând la MARILE SINGURĂTĂŢI,
Adio, mai sper la o pierdută vânătoare
Şi caut de unul singur, prin vechile cetăţi
Vântul electric din clepsidra foşnitoare

Adrian Alui Gheorghe

LAURENŢIU ULICI - 75

1. Căutătorul de aur

Pe Laurenţiu Ulici mi-l imaginez acum, cînd ar fi împlinit 75 de ani (născut pe 6 mai, 1943) la optîsprezece ani de la plecare, drept un căutător de aur, unul dintre cei care au vînturat, cîndva, pămînturile şi orizonturile Americii. Căutătorul de aur pleca să caute filonul gros de aur, din mintea şi imaginaţia sa şi se alegea, în final, cu cîteva firişoare de aur strecurate din mii de tone de nisip. Pînă la urmă nu conta, de fapt, cît aur a găsit, ci cît de frumoasă era povestea pe care o dezvolta la un pahar de „ceva tare", faţă în faţă cu o mulţime de fremătători aventurieri din aceeaşi tagmă.

Cam asta făcea Laurenţiu Ulici, în anii '80, cu noua literatură română care se năştea, în prelungirea literaturii române clasicizate cam strîmb, dar clasicizată. Vîntura zările şi nezările României descoperind firişoare de talent pe mai toate coclaurile. Era la Sighet, la Tîrgu Neamţ, la Turnu Severin, la Cicîrlău, la Bistriţa Năsăud, la Botoşani, la Fălticeni, la Huşi, la Strunga, la Iaşi ... ! Dar unde nu era? Ducea vestea despre unul sau despre altul dintre tinerii poeţi şi prozatori care se iveau din magma fremătătoare a literaturii noastre. Ca un nou şi atipic „Badea Cârţan" ducea peste munţi (care munţi? cam toţi munţii României, de fapt!) nu cărţile scrise, ci cărţile nescrise ale tinerilor autori descoperiţi, în care credea. Şi mare parte dintre cărţile acelea, imaginate, aşteptate, profeţite de Lurenţiu Ulici, între timp s-au scris.

2. Poeţii tineri

În Grecia antică probabil că Ulici ar fi avut soarta lui Socrate: ar fi fost pus să bea cucută, ca pedeapsă pentru pervertirea sensibilităţii tinerilor. Căci aceştia, în loc să meargă cu picioarele înfipte pînă la genunchi în lut, ar fi descîlcit nodurile metaforelor, ca să lase irealitatea să cotropească realitatea. Ulici era pentru poeţii tineri ca lampa pentru fluturi, se adunau ciorchine în jurul lui ca să afle cam pe unde le era nivelul talentului. Şi ca la „cotele apelor Dunării", o zi în creştere, alta în descreştere, Laurenţiu Ulici consulta pe fiecare în parte, iar pe cei grav bolnavi de poezie îi ţinea aproape. „Prima verba", rubrica de întîmpinare din România literară, era o poartă deschisă de Ulici nerăbdării începuturilor poetice şi pe cît de strîmtă era ca spaţiu, pe atît de generoasă era ca spirit. Dacă poeţii tineri ar fi fost cai de curse, Ulici s-ar fi îmbogăţit negreşit, pentru că pe ce paria el se alegea în cîştigător.

3. Politica

Pe un colţ de masă la o ediţie a „Zilelor Eminescu", de la Botoşani, Laurenţiu Ulici a scris programul unui nou partid, „Alternativa României", la care am aderat pe loc, pe parcursul înaintării frazelor optimiste. Cînd a fost aruncat pe piaţa politică, partidul nostru părea un cenaclu literar la care, ca în literatură, din prea multă democraţie toată lumea avea dreptate. Şi unde are toată lumea dreptate, dreptatea e bine ascunsă pentru toţi. De asta a apărut o alternativă la „alternativă", adică Uniunea Forţelor de Dreapta (UFD) care l-a propulsat pe Laurenţiu Ulici în parlament. Oricum, România lui Laurenţiu Ulici nu se intersecta cu România neo-comunismului biruitor la oraşe şi sate. În România lui Ulici e posibil ca binele să fi fost atît de covîrşitor, încît să devină plictisitor. De asta poporul nici nu a pus mare preţ pe un partid cu o majoritate intelectuală, s-a mers pe ideea că prostia majoritară poate fi reprezentată exponenţial. Sau, vorba poporului: La noi proştii nu sînt prea mulţi, sînt prea sus.

4. La Sighetul Marmaţiei

O poveste poloneză de origine evreiască spune că într-o comunitate exista, încă din cele mai vechi timpuri, o ceremonie care avea loc într-o pădure, o dată la treizeci de ani. Un rabin bătrîn i-a lăsat altui rabin, mai tînăr, întreaga rînduială a ceremoniei, ca să nu se piardă. Cînd a sosit timpul, la treizeci de ani, acesta a chemat oamenii aşezării la ceremonie, după care s-au întors cu toţii acasă. Peste treizeci de ani, cînd a venit din nou vremea ceremoniei, rabinul murise. Cei trei, patru credincioşi care mai rămăseseră în viaţă s-au dus în pădure însoţiţi de cîţiva neofiţi şi de alt rabin.

Ajunşi în pădure, nu şi-au putut aminti locul. "În poiana asta", a spus unul. "Nici vorbă, a zis altul, e mult mai departe!". Au ales pînă la urmă un loc fără să fie siguri că e cel mai bun, au făcut ce trebuia, după rînduieli şi s-au întors acasă. După treizeci de ani nu mai erau decît unii dintre neofiţii de odinioară. Cu un nou rabin în frunte, s-au îndreptat spre pădure însoţiţi de cîţiva tineri. De această dată, n-au recunoscut nici măcar o poiană. Totul se schimbase, totul se amesteca în mintea lor. Pînă şi rînduiala ceremoniei li se părea tulbure. Au făcut însă cum s-au priceput mai bine şi s-au întors acasă.

După alţi treizeci de ani, un alt grup, avînd în frunte un alt rabin, s-a dus în pădure. Auziseră despre o ceremonie de mare însemnătate care avea loc de multe veacuri în pădure. În ce zi? Nimeni nu mai ştia. În ce loc şi sub ce formă? Nu se putea spune. Rabinul şi credincioşii au rătăcit prin pădure cîteva ceasuri, prin ploaie, fără să celebreze niciun fel de ceremonie, apoi s-au întors acasă...!

Îmi amintesc de povestea asta la Sighetul Marmaţiei, la fiecare ediţie a Festivalului de Poezie de după plecarea lui Laurenţiu Ulici, cel care a iniţiat această "intersecţie literară", "nordul poeziei româneşti", un "kilometru zero" al literaturii române, alături de maramureşenii Gheorghe Pârja, Vasile Muste, Echim Vancea (vor mai fi fost şi alţii, iertare!) cu vreo patruzeci de ani în urmă. La un anumit semnal porneau din toate cotloanele ţării spre Sighet poeţii, pentru a încerca tăria poeziei, a prieteniei şi a palincii. Dar vremea vremuieşte, Laurenţiu Ulici a plecat pe sub geana norilor într-o altă toamnă, spre un alt Nord, poeţii tineri şi entuziaşti de altă dată nu mai reuşesc să prindă trenul, autobuzul, nu se mai prind nici pe ei înşişi din urmă. Că, pînă la urmă, după atîta amar de ani de festival cine o mai ia toamna spre Sighet o face mai mult pentru a-şi căuta propriile urme pe sub scrumul nostalgiilor

La Sighetul Marmaţiei Laurenţiu Ulici spunea oricui, cu o accentuată mîndrie, că el e de acolo, de alături, de la Rona, de parcă lucrul acesta ar conferi vreun titlu nobiliar. Iar la Deseşti, acolo unde poezia era uneori mai tare decît palinca, poeţii erau aşteptaţi ca vestitori ai „luminaţiei". Îmi amintesc, în anul 1980, după ce o mulţime poeticească se perindase pe scena căminului cultural, un domn mai în vîrstă tot insista să spună şi el o poezie. După ce oamenii locului l-au tot trimis la plimbare, Ulici îi dă voie să-şi rostească şi dînsul oful poetic. Bătrînelul (poate că nu era bătrîn, dar la cei douăzeci de ani ai mei aşa îl vedeam!) urcă pe scenă şi rosteşte spre consternarea tuturor: „Decît să scriu despre partid,/ Mai bine mă sinucid". Ulici nu se pierde cu firea şi îi spune cu convingere: „Cam puţin. Promite-mi că pînă la anul mai scrii două versuri, ca să poţi să te lauzi cu o operă poetică încheiată".

5. La Piatra Neamţ

La Piatra Neamţ Ulici a pus în scenă, la Teatrul Tineretului, în calitate de regizor, „Muştele" de Sartre. Scena era un teren de tenis, o plasă care împărţea totul în două, Oreste şi Egist erau pe rînd la serviciu fiind arbitraţi de Jupiter. Clitemnestra era majoretă şi încuraja pe protagonişti. Restul personajelor se substituia copiilor de mingi. Se juca timp de două ore la tiebreak, fără minge, replicile se rostogoleau dintr-o parte în alta, zornăind înspre sală. E posibil ca meciul, odată început, ca un perpetuum mobile, să se joace şi azi.

6. Confraţii

Nu l-am auzit niciodată pe Laurenţiu Ulici vorbind de rău pe cineva, mai ales pe confraţi. Ştia absolut totul dspre absolut oricine dintre autorii români. Era o istorie a literaturii române ambulantă. Poate că de asta nu a scris o istorie a literaturii care să poarte marca Ulici, pentru că el o trăia.

7. Limba română

Laurenţiu Ulici spunea, într-o intervenţie liberă la festivalul de poezie de la Satu Mare: "Grav e că dumneavoastră chiar credeţi că vorbiţi limba română şi nici nu vă trece prin cap, poate niciunuia, că de fapt sînteţi vorbiţi de limba română. Limba română este mult mai inteligentă decît românii !"(Revista "Poesis", nr 11-12.nov- dec. 2000).

8. Şahul

Laurenţiu Ulici juca şah ca nimeni altul. Întindea capcane, ca un vînător şiret care lasă impresia victimei că ar putea controla orizontul. Îţi dădea trei piese importante înainte, după care te bătea făcîndu-te să-ţi dai mat, nu ştiu cum, singur.

9. Moartea

O poveste tulburătoare despre moarte am găsit-o în « O mie şi una de nopţi ». Cică un mare vizir s-a prezentat într-o zi, speriat, la şeful său, califul, şi a cerut să i se îngăduie să părăsească cetatea. Mirat califul l-a chestionat asupra motivului. "- Azi dimineaţă, pe cînd eram în piaţă, am simţit o izbitură în umăr. Cînd m-am întors am văzut moartea uitîndu-se la mine. Mă caută, de asta sînt încredinţat. Te rog să-mi dai cel mai bun cal, să fug de ea. Pînă seara, dacă mă ajută Alah, ajung la Samara". Califul s-a lăsat înduplecat şi l-a lăsat pe vizir să plece, panicat, spre Samara. Apoi, luat cu treburile, a ajuns el însuşi în piaţă. Aici a văzut, într-adevăr, moartea. Era îmbrăcată în negru şi avea un şal roşu. S-a apropiat de ea şi a întrebat-o: "Marele vizir este un bărbat încă tînăr, în plină putere, harnic şi, după cîte ştiu eu, cinstit. De ce azi dimineaţă, cînd venea la palat, l-ai împins şi l-ai speriat? De ce te-ai uitat urît la el?". Moartea s-a repliat şi i-a spus: "Nu m-am uitat urît la el. L-am privit doar mirată şi atît". "Dar de ce erai mirată?" a mai întrebat-o Califul. "Fiindcă, a răspuns moartea, nu mă aşteptam să-l mai văd aici. Am întîlnire cu el diseară tocmai la Samara".

În noaptea în care Laurenţiu Ulici a fost împins să soarbă otrăvurile unei sobe dintr-o casă din Făgăraş, ar fi trebuit să fie la Tîrgovişte, de fapt, în campanie electorală. A cedat rugăminţilor unui prieten, care îşi lansa o carte. Pentru jucătorul de bridge, care a fost Laurenţiu Ulici, nu a fost o carte cîştigătoare. Dimpotrivă. (Cum s-ar traduce asta în limbajul jucătorilor de bridge? Iată: *Patru cupe contrate si recontrate" ies din „mansă", dar nu devin „slem mic". Iar dacă „nu ţine impasul", pentru că Nordul are o „ţinere" în plus, pentru că a fentat axa adversă licitând o „treflă de precizie" ... Din momentul în care licitaţia se încheie, membrul axei câştigătoare care a licitat primul rămâne cu cărţile în mână, iar partenerul lui pune cărţile pe masă, devenind „mortul"* mesei etc.).

Piatra Neamţ, 6 mai 2018

În Grecia antică probabil că Ulici ar fi avut soarta lui Socrate: ar fi fost pus să bea cucută, ca pedeapsă pentru pervertirea sensibilităţii tinerilor. Căci aceştia, în loc să meargă cu picioarele înfipte pînă la genunchi în lut, ar fi descîlcit nodurile metaforelor, ca să lase irealitatea să cotropească realitatea.

portret

Ana Dobre

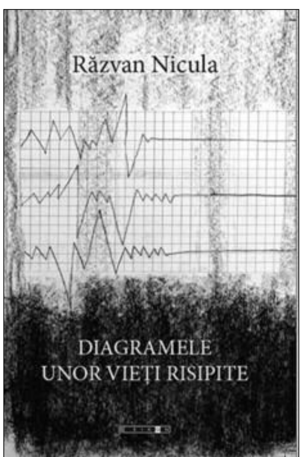
Diagonalele risipirii și căutarea sinelui

Răzvan Nicula a debutat în 2009 cu romanul *Nevermore sau Incursiune pe drumul spre Niciodată*, urmat, în 2014, de *Pedeapsa cerului*, măsurându-și forțele creatoare cu arhitectura complicată a epicului de mari dimensiuni. Când cititorii săi așteptau alte romane, Răzvan Nicula s-a orientat spre proza scurtă, descoperind deliciile epicului pe spații reduse: *Din gândurile nopții* (2015), *Abisuri* (2017), *Diagramele unor vieți risipite* (2018), fără a omite volumul de versuri *Uitarea mea de mine* (2017). Aceasta demonstrează că autorul se caută, se testează în domenii diferite ale literarității. Cunoașterea este autoscopică, Răzvan Nicula se răsfrânge în interior, în lumea conștiinței sale, fără a fi cu totul indiferent la *cântecul de sirenă* al lumii. Această varietate în abordarea ficționalității atestă, totodată, aprehensiunea, receptivitatea tânărului scriitor pentru modalități diferite de exprimare literară, pentru scriitura în registre diferite.

Diagramele unor vieți risipite (Răzvan Nicula, *Diagramele unor vieți risipite*, Editura Eikon, București, 2018) este noul volum de proză scurtă al lui Răzvan Nicula, al treilea, după *Din gândurile nopții* și *Abisuri*, cuprinzând opt povestiri al căror subiect întoarce mereu la metafora din titlu, urmărind, din interior spre exterior, modul în care omul își poate risipi viața fără a fi mereu conștient de aceasta.

Răzvan Nicula este un prozator promițător care își consolidează universul propriu cu fiecare carte. Nefiind decât un om care scrie, viitorul său literar pare previzibil, oferindu-i ca unui erou, drept premiu, condiția de scriitor.

Bijutierul, prima povestire, are o temă estetă concentrată pe relația creatorului cu lumea. În singurătate, în spațiul lui decupat ca microcosm, el așteaptă momentul potrivit „să înșface ziua și să o arunce în trecut". Dincolo de acest banal care-l apasă odată cu „singurătatea cruntă", abstras din lume și răsfrânt în propria fantasmă, el este preocupat de crearea unei bijuterii perfecte. În acest simbolism, se regăsește triada creator-creație-receptor: „Pentru ochii tuturor, bijuteriile care ieșeau din mâinile sale erau minunății, ai săi, însă, descopereau mereu mici imperfecțiuni și, astfel, bijuteria perfectă întârzia să apară". Bijuteria perfectă devine obsesia lui, iar când ajunge să o realizeze, ceilalți nu o recunosc. Hoțul care îi devastează universul este, în proiecția ironică a autorului, receptorul care, atent doar la detalii nesemnificative, pierde din vedere esențialul. De aici, transpare concepția estetică a lui Răzvan Nicula: orice creație este un parteneriat între creator și cititor. Când receptarea este un „jaf", receptorul este un infractor care, „pierzându-și sufletul", nu este capabil „să recunoască bijuteria perfectă", considerând-o o *tinichea*. Eșecul lui Albert este doar aparent, în relație cu lumea, nu și în relația intrinsecă cu sine.

Preocupat de probleme estetice, Răzvan Nicula inventează povești pentru a epiciza ideile, pentru a le materializa prin contact cu viața. Pierduți în aceste reflexii, Vulturul și Încâlcitul din *Pierduți*, meditează asupra condiției creatorului, modul ironic cu inflexiuni polemice, camuflând opinia autorului însuși: „Scriitorii sunt toți morți. În viață sunt doar oamenii care scriu". Pentru că există oameni care scriu, există, pe cale de consecință, și oameni „condamnați să citească". E un mod de a vorbi, în perspectivă ironic-sarcastică, de eșecul creatorului în condițiile lumii de azi, lume care-l condamnă la „înmormântarea" idealurilor: „Făcură câte un cimitir în spatele caselor, să îngroape idealuri. Fără cruce. Fără semne". Oceanul, barca plutind pe imensitatea terestră, jocul amintirilor apar ca simbolisme în acest imaginar, care are pe lângă coerență epică și capacitatea de a tulbura, creând emoția artistică.

Toate aceste proze au o miză alegorică, tinzând chiar spre parabolă. Personajele sunt, în majoritate, oameni cu temperament artistic, imaginați la vârste diferite, ca și cum creatorul lor s-ar proiecta în virtualitatea unor supoziții pentru a se clarifica pe sine. În *Profetul trecutului*, Dêlir Krizcy, de exemplu, este profetul propriului său trecut, motiv pentru care viitorul este anulat. Mariel Gabasto din *Înainte de dimineață*, septuagenar, avusese o viață activă, împărțit între Universitate și scris. La acest moment crespuscular, idealul îl invadează. Un personaj dintr-o carte scrisă cândva se insinuează în viața lui pentru a-i reaminti că omenirea se află într-un impas creator: nu găsise niciun leac pentru nicio boală, de unde sugestia regăsirii lui Dumnezeu sau asumarea unui mod de viață care să armonizeze lumea realului cu lumea visului. Moartea lui Mariel nu este doar un sfârșit banal, ci o transcendere, care-i permite dezmărginirea: „Îi explodase inima ca o stea menită să transmită licăriri de lumină în tot universul".

Orașul bunătății este o utopie. Politicul este minat prin credința lui Arthur Herbst în bunătate, singura lui avere, marea lui promisiune, creația lui în pragmatica vieții. Și el este un creator proiectând imaginarul nu în ficțiunea unui univers, ci în realul vieții celei aievea. Irealul situației ține tot de imaginarul artei, căci de un imaginar al realului nu poate fi vorba. *Cartografia unui suflet* adoptă perspectiva subiectivă, lăsând impresia unei proze autoreferențiale despre singurătate, despre prietenie, despre inefabilele sufletului omenesc. Prietenia cu Amini, cerșetorul metafizic, ține de cultivarea esenței în dauna nonsențialului. Depășirea aparentului creează canale de comunicare în deplină armonie și comuniune.

Suflul nopții, cea mai bună proză a volumului, vorbește despre drama relațiilor în care partenerii sunt în contratimp, despre înstrăinare și alienare. În rama poveștii intră imaginea orașului sufocant: „Indiferent cum sunt, mari sau mici, orașele au obiceiul prost de a apăsa oamenii". E o proză poescă, în care raționalul și iraționalul apar în doze confuze, menținând un fantastic straniu, amintind de *Pisica neagră* a lui E. A.Poe. Uciderea lui Darky, câinele său, ține de irațional, de o tulburare stranie, dar durerea, prin sugestia complexului vinovăției, pe care o resimte îl readuce în dimensiunea rațiunii. Evoluția lui pendulează mereu între aceste extreme, relevând un soi de schizofrenie care-l condamnă la totala confuzie a planurilor. Uciderea sinelui este o scenă anticipativă, prelungită ca un ecou în scena uciderii Amandei, scenă ce coincide cu afirmarea răului în bizareria reunirii celor două voci care-l dispută și care-l câștigă de partea demonismului. „Suflul nopții" îl aspiră într-un imaginar straniu, poesc.

Răzvan Nicula este un prozator promițător care își consolidează universul propriu cu fiecare carte. Nefiind decât *un om care scrie*, viitorul său literar pare previzibil, oferindu-i ca unui erou, drept premiu, condiția de scriitor.

cronici

Amalia Elena Constantinescu

SETEA SUBTILĂ A UNUI ÎNCEPUT

Undeva între material și spiritual, între hrana firească și dorința de zbor, Luminița Cojoacă pleacă în căutarea sinelui absent sau pierdut într-un univers al culorilor paralele: „Pașii fac pietre/ mâinile le mută una câte una rostul/ să nu se situeze/ la limita dintre ziuă și noapte/ ... / Roșu e din culoarea îngerilor / ei zboară cu vieți / pictate de zgură". Așa cum ne anunță din titlu, Luminița adună între coperțile unei plachete, un *amalgam* de stări oscilatorii. *Setea de piatră* (Editura Prier, Drobeta – Turnu Severin, 2017) poate fi capcana unei metafore transformată vădit într-un fel de obsesie. O obsesie a cărnii statuate prin diferite elemente, acțiuni, vibrații, stări: piatră, pași, arome, amintiri. Descântecul întețește obsesiile, divizânde-le brutal, ca într-un joc al elementelor stranii și dure, acolo unde există certitudinea că metafora nu poate încolți. Ideea divinității este surprinsă de Luminița Cojoacă, precum o înflorire fără floare, o înflorire forțată, exterioară sau chiar străină *eu-lui*: „să răsară, să apună/ moartea care lasă urmă/ să înfloară peste moară/ Dumnezeu pe dinafară". Se observă clar că elementele – asociate prin disociere – sunt rupte și alăturare sacadat ca într-un delir alternativ: când profan, când mistic.

În paginile Luminiței Cojoacă cuvintele își pierd calitatea de vers, transformându-se într-un fel de croșetă a unor descântece specifice: „Bat cu flori la poarta mică/ Te strig viață nu cu frică/ Te strig desculț în cuvânt/ Mierea omului ce sunt./ Îngânată pe frământ/ Pașii saltă din aluat/ Și se scaldă lepădat/ Eu adaug la cuvânt./ ... / Ninge piatra/ ninge apa/ Unde cerul dă cu sapa". Punctul vulnerabil al „Setei de piatră" îl constituie câteva rânduri, adunate, oarecum selectiv, în „Biografia omului de stradă". Numai aici cresc umbrele sentimentelor ascunse în crăpăturile pietrei, iar cheia lor se află în cuvintele „ochii văd piatra/ nu și misterul/ de sub"ea. Trecerea dintr-o stare în alta se face (în mare parte) simplist, iar mesajul trecerii peste pietre – a râului vieții – lasă în urmă, o fântână cu stele: „Cerul cade în fântână/ Scot ciutura de stele de lună/ Cerul neputincios de-a plânge/ Se întunecă între somn și meninge./ Plină de dragoste și de sete nebună/ Beau lună și stele șuvoi/ Apoi las să curgă înapoi/ Râul ceresc din fântână".

Se remarcă o ezitare (voită probabil...) a semnelor de punctuație, transpusă în stări ambigue, contradictorii, fatidice uneori... În toate există un început, iar Luminița Cojoacă vrea să ne demonstreze, că are curajul necesar începerii lucrurilor mari. În acest sens, împărtășim punctul de vedere al Ilenei Roman, lectorul acestei cărți, care-și încheie pledoaria cu o inevitabilă sugestie: „cu mai atentă șlefuire și cu mai multă însuflețire, (cu perseverență maximă, lecturi suplimentare – ample și variate – adăugăm, susținând cele menționate) Luminița Cojoacă poate să dea aură pietrei de temelie" a viselor sale.

Mihail Grămescu

Întoarcerea vizitecilor

(n. 16 februarie 1951, București - 13 mai 2014, București)

Veneau de pe un drum de zeci de mii de ani. Viziteka era o staţie mamut, elaborată în cadrul proiectului de cucerire a spaţiului. Fusese concepută de Federaţie ca un vechicul cu acceleraţie uniformă până la pragul luminic. De aceea, pentru timpul subiectiv al astronauţilor, călătoria nu durase decât câteva secole. Pe planetă însă se scurseseră câteva zeci de milenii.

Viziteka era o lume închisă, vie, autonomă, azvârlită între stelele cerului către o ţintă îndepărtată, promiţând mult-visatul contact cu o altă civilizaţie, cu semenii noştri întru raţiune. Complexul spaţial fusese asamblat, modul cu modul, vreme de un secol, pe o orbită geostaţionară. Echipajul temerarului zbor fusese recrutat dintre cei mai entuziaşti şi pasionaţi oameni de ştiinţă din toate statele Comunităţii Internaţionale. Astronauţii de pe Viziteka au fost cei mai buni, cei mai frumoşi, cei mai curajoşi şi cei mai bine dotaţi fizic dintre pământeni, adevăraţi reprezentanţi şi mesageri ai civilizaţiei terestre în Cosmos.

Viziteka se întorcea dintre stele: planetă de titan-aluminiu purtând în pântece biotopul cu autonomie, capabil de regenerare, al cărui randament se apropia sensibil de cifra 1.

Rolul acestui mediu artificial fusese acela de a crea condiţii optime de trai celor câteva sute de generaţii menite să acopere cu viaţa lor distanţa până la constelaţia alfa din nebuloasa Câinii de Vânătoare, unde vreme de o întreagă generaţie le revenea sarcina de a prospecta planetele îndepărtatului astru, în căutare de semeni întru raţiune. În caz fericit de izbândă , cei de pe staţie puteau coloniza lumile propice găsite în cale. Dar staţia, Viziteka, avea misiunea de a se reîntoarce, cu datele culese, acasă.

Acasă...

Pe toate aparatele de bord scria cu litere înflorate auriu: „Vă aşteptăm, temerarilor”. Înainte de lansare, milioane de pământeni se strânseseră la astroport să-şi ia rămas bun, cu formule dinainte învăţate, scandate prelung sub flori de plastic şi steaguri de mătase.

Pe parcursul mileniilor, Vizitecii aveau să intre în legendă şi mit. Primele generaţii care s-au perindat pe scoarţa planetei încă le mai aşteptau sosirea triumfală. Dar după două-trei sute de ani, imaginea oglindită în conştiinţa socială a satelitului artificial ce se rotise cândva împrejurul Pământului, spre a se pierde mai apoi în spaţiu, sclipind, la început, ca un al doilea soare pe boltă, se deformase în asemenea măsură în memoria scurtă a Istoriei, încât actualilor locuitori ai planete , Viziteka le rezona mai degrabă a basm, a vis irosit întru idealuri cu neputinţă de atins, mai ales după apusul revolutei epoci a romantismului cuceririi şi cunoaşterii Cosmosului. Vizitecii au devenit grandioase proiecţii în eter, eroi magnifici, veşnici temerari ai aspiraţiei spiritului către înalt.

Secolele au pierit, scurgându-se în clepsidra cosmică. Mileniile au răsturnat şi ele giganticul ornic ceresc. Vizitecii nu mai erau decât o parabolă încărcată de tâlcuri morale, amintire ancestrală, aiureală impietând circulaţia informaţiei în Complexul Planetar de Stocare şi Sistematizare a cristalelor macroprocesoarelor Megasimulatorului de Variante.

De multă vreme, Pământul renunţase la colonizarea spaţiului cosmic, ale cărei planuri se vădiseră până la urmă neeconomice şi prea puţin rentabile.

Adunarea, stocarea şi prelucrarea informaţiilor pe Simulatorul de Variante, spulberaseră mitul lui „Homo Cosmicus”, fiindcă nu mai avea nici un sens risipa de energie şi irosirea de vieţi omeneşti întru explorări care să dureze generaţii şi generaţii la rând, când rezultate similare se obţineau prin simpla acuplare, simulare şi inducere pe Cortexul Planetar al bursei de informaţii, după care; prin balansări euristice, în numai câteva ore, astronauţii-pe-ordinator puteau parcurge nu câteva sute de mii de ani lumină pe viaţă, supuşi monotoniei fade a unei staţii cosmice închise, ci vieţi de vieţi de interesante expediţii şi experienţe de pionierat spaţial în lumi la care se ajungea nu cu viteza luminii, ci cu viteza gândului. Cât priveşte avantajele materiale aduse de coloniile spaţiale planetei mamă, nimic nu putea fi atât de preţios încât să merite preţul fabulos al unei expediţii interastrale de generaţii. .De ce să se aducă din lumi îndepărtate, ceea ce se putea, la fel de bine, manufactura pe Pământ, cu un cost infim, comparativ cu tariful prohibitiv al unei incursiuni? Aveau căutare stridiile gânditoare de pe Saturn? Era mult mai simplă procurarea lor prin programare genetică decât capturarea lor la faţa locului. Şi apoi , din modelele sintetice propuse pe simulator, inginerii geneticieni puteau prelucra, sintetiza şi controla prin sinteză directă germenii, astfel încât, în numai câteva luni să se poată obţine producţii mult îmbunătăţite, atât cantitativ,cât şi calitativ, celor naturale, capturate de expediţionari cu atâta efort , riscuri şi consum de energie.

Sau, dacă vreun proces tehnologic solicita, să zicem, hipertroniu pulsaric în prag de black-hole , ce sens avea să rişti o expediţie până la o stea neutronică, atunci când infima cantitate exploatată cerea cine ştie ce sacrificii, şi rezultate similare se puteau obţine prin transmutări dirijate a câtorva megatone de uraniu, fără nici un eroism, fără a sacrifica viaţa nimănui .

Cât despre întâlnirile cu semenii întru raţiune, ce sens ar fi avut ? Dacă erau pe un nivel de civilizaţie echivalent, legea contactelor preciza primejdia unor conflicte, dacă erau inferiori tehnic şi tehnologic, erau expuşi invaziei, ca în cazul Americii precolumbiene, iar dacă ne erau superiori, noi am fi fost cei primejduiţi.

Cele câteva staţii lansate în epoca romantică de la începuturile Epocii Noastre, s-au întors acasă una câte una, şi, după demontarea lor, au fost folosite în scopuri mult mai practice şi utile. Trecuseră deja milenii de când pământenii nu mai lansaseră staţii mamut: Viziteka fusese ultima încercare. Vizitecii având de străbătut cel mai lung drum, pentru staţie secular, pentru Pământ multimilenar, intrase pentru cei de acasă în basme, nimeni nemaicrezând în existenţa sa reală, şi, cu atât mai puţin, în posibilitatea întoarcerii ei.

Dar într-o bună noapte, înaintea ochilor uimiţi ai observatorilor cereşti, hologramele emisferei nordice au semnalat o stea desprinzându-se dintre stele. Era un obiect cosmic de dimensiuni medii, un planetoid cu mult mai mare decât satelitul natural al planetei, un titan pitic, un monstru superluminic, produs al unei tehnici energofage, şi inimile sutelor de miliarde ale planetei îşi opriră o clipă bătăile, pentru a şi le relua într-un ritm mult mai accelerat, după aceea. „Se întorc Vizitecii!” murmurau cu evlavie miliarde şi miliarde de guri .

Viziteka, asemeni oricărui vehicol luminic, nu era înzestrat, din concepţie, cu staţii puternice de emisie-recepţie. Cu cine, şi cum, şi ce, mai ales, să comunici peste cataracta de spaţiu-timp căscându-se între tine şi sursa cu cea mai mare viteză dintre toate? Colosul era mut, ca însuşi Universul din care năvălise; atât de neprevăzut, în realitatea sistemului solar. Câtă vreme Viziteka frânase de pe orbita luminică pe traiectoria circumsolară, nimeni nu o remarcase, şi abia după înscrierea ei în cosmocuanta celei de-a treia viteze cosmice, omenirea îi făcuse remarcată prezenţa.

Paraboloizii turnului observatorului se rotiră încet pe axele focalizatoare, reperând ţinta. Biliardele de megaergi lansară proiectilul hiperdens.

Nu s-a dat nicio explicaţie. Experienţele anterioare, precum şi simulările anticipative dovedeau fără tăgadă că nici nu putea fi vorba de expunerea Civilizaţiei noastre la primejdia unui contact cu vagabonzii ăştia stelari . Singurul gest acceptat de Simulatorul de Variante era acesta: distrugerea staţiei!

Scintilaţia uneltei lovi în plin. Pământul nu mai utiliza de multă vreme arme, ci unelte. În noaptea aceea, precum şi în nopţile următoare, pământenii au fost martorii fascinaţi ai unei serbări cu artificii cât cerul: floarea de foc deschisă fără ecou pe cerul mut, şi-a desfăcut corola de pete sângeroase, desfăşurându-se şi spulberându-se; în spaţiu, luminând ca ziua nopţile dintre paralela 18^{0} N şi 79^{0} N.

Îi mai putem considera, oare, pe vizitecii întorşi acasă, oameni? A fost gestul pământenilor o crimă? Cain l-a ucis pe fratele său Abel?

În zecile de mii de ani care despărţeau cele două civilizaţii în mod atât de fatal diferit, Vizitecii reprezentau pentru Omenire o specie infraumană, un eşec de mari proporţii , cam ca brontozaurul sau peştii cu aripi.

Vizitecii nu mai aveau loc pe planetă. Oamenii renunţaseră de multă vreme la înjosirea celorlalte specii prin expunerea la contactul degradant cu specia dominantă, şi asta din două pricini esenţiale: 1) Oamenii de astăzi sunt fiinţe serioase - nu-i mai amuză circurile şi parcurile, petrecându-şi, încă de la naştere, mai bine de 90% din viaţă pe simulator, şi 2) pe Pământ, alături de om nu a mai supravieţuit, în Era Noastră nicio altă specie sub umană. Cât despre informaţiile aduse de Viziteci, nu mai avea nimeni nevoie de ele - se refereau la locuri şi lucruri de multă vreme cunoscute, sau dacă nu, conţineau informaţii minore, inutile evoluţiei civilizaţiei şi culturii umane.

Câtă vreme „readaptarea” Vizitecilor la noua lume era, cum e şi firesc, o utopie, coborârea lor pe Pământ nu numai că ar fi fost inutilă, dar ar fi periclitat liniştea şi ordinea întregii lumi. Se întorceau din stele. De o sută, de o mie , de o mie de mii de generaţii, unica lor speranţă era să ajungă înapoi, Acasă!

Erau maşini de luptă perfecte. De o întreagă istorie, cât durase drumul lor până la steluţa aceea minusculă din Nebuloasa Câinilor de Vânătoare, nu făcuseră nimic altceva decât să se pregătească să înfrunte orice primejdii , oricât de dificile. Populaţiile întâlnite acolo puteau să-i întâmpine cu ostilitate. Ei trebuia să fie pregătiţi de orice.

Se întorceau Acasă din Stele. Dar care mai era casa lor?

Se întorceau biruitori .Cuceriseră lumi noi, işi lăsaseră amprenta peste tot pe unde trecuseră. Răseseră din temelie civilizaţii multimilenare. Distruseseră civilizaţii în devenire. Se rotiseră pe orbitele precise ale unor sori noi. Implantaseră civilizaţia terestră , a urii şi a crimei , în toate punctele galaxiei prin care le călcaseră picioarele. Lăsaseră germenii culturii distrucţiei pe planete cu câmpuri gravifice teribile, sau pe mărunţi asteroizi a căror atmosferă depăşea 200^{0}C.

Erau invincibili. Mesagerii unei lumi tinere, pornită la asalt, să cuprindă în ghearele ei Universul.

Se întorceau dintr-o rută de mii şi mii de ani lumină. SE ÎNTORCEAU! Tot ce înduraseră nu avuseseră drept scop decât această Întoarcere.

Se întorceau Vizitecii !

Desigur, ei nu mai arătau a oameni, erau altă specie, şi dacă ai fi extras un vizitec din armura lui de titaniu-aluminium, ar fi semănat cu o plasă fără de ţesuturi, ca un păienjeniş. Ochii, două bile negre, bulbucate, legaţi printr-o fină ţesătură nervoasă de creierul imens, pelicular , strecurat prin toate firidele kiborgului : conştiinţa de neatins a unei maşini cu neputinţă de zdrobit.

Un vizitec rezista la câteva sute de grade celsius fără nici o suferinţă fizică, la peste 1000^{0}C necesita urgente reparaţii capitale ; aveau incorporate în structură transmutanţe specifice, aşa încât nu aveau nevoie de hrană, nu aveau nevoie de aer, nu aveau nevoie de nimic. Erau total autonomi. Cu ajutorul giganticelor aripi puteau atinge viteze supersonice. Dacă era distrus vreunul, dar rămânea din el fie şi un singur cromozom putea fi reconstituit în câteva ore. Dacă era distrus total, se putea prelua codul lui genetic din memoria computerului staţiei şi era reconstituit în câteva zile prin sinteză directă .Vizitecii erau deci, indestructibili. Erau arme perfecte.

Dar viaţa lor propriu-zisă, nu dura mai mult de 5 perioade scurte de timp. După acest termen, toate celulele îi fuseseră deja modificate, fiind şi devenind cu totul altul, identic sieşi , dar fundamental străin.

Când Viziteka a fost distrusă, din pântecul ei s-au răspândit în spaţiu câteva milioane de viziteci Şi după numai câteva ore, pe Pământ s-a pornit o ploaie de îngeri metalici, sclipind din aripi multicolore, fosforescente, în irizaţiile feerice întregi game de culori ale curcubeului.

Veneau Vizitecii.

Secolele au pierit, scurgându-se în clepsidra cosmică. Mileniile au răsturnat şi ele giganticul ornic ceresc. Vizitecii nu mai erau decât o parabolă încărcată de tâlcuri morale, amintire ancestrală, aiureală impietând circulaţia informaţiei în Complexul Planetar de Stocare şi Sistematizare a cristalelor macroprocesoarelor Megasimulatorului de Variante.

Leonid Dragomir

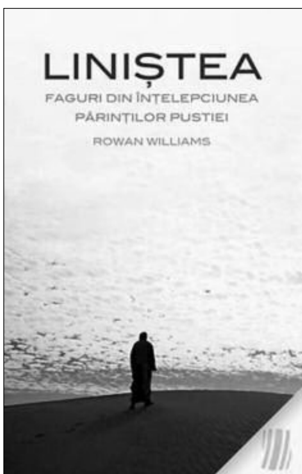
Biblioteca de filosofie

Persoana contra individului

„Toată problema (credinţei creştine n.m.) se referă până la urmă la chemarea de a fi persoane, nicidecum indivizi”, scrie Rowan Williams în *Liniştea. Faguri din înţelepciunea Părinţilor pustiei* (trad. de pr. Constantin Jinga, Ed. Metafaze, Bucureşti, 2014). Autorul, născut în Ţara Galilor, este poet, traducător şi fost Arhiepiscop de Cantebury, calitate în care a oficiat în aprilie 2011 nunta dintre Prinţul William şi Catherine Middleton. Meditaţiile sale asupra înţelepciunii *Patericului*, rostite iniţal în cadrul unor conferinţe în Australia, reuşesc să redea într-un limbaj deopotrivă teologic, filosofic şi poetic modern prospeţimea apoftegmelor (spuselor edificatoare) Părinţilor deşertului şi întâmplărilor din faimoasa culegere creştină. Fac aceasta tocmai prin punerea în contrast a mentalităţii individualiste şi totodată conformiste a lumii în general şi a celei de azi cu atât mai mult, cu ceea ce Părinţii numesc „moartea pentru aproapele”. Aceasta înseamnă refuzul oricărei judecăţi asupra acestuia, a gândirii şi exprimării celei mai mici nuanţe de superioritate în raport cu el şi dimpotrivă, expunerea la judecata sa. De exemplu, dacă aproapele a comis un păcat, tămăduirea nu se face prin condamnare, ci prin solidaritate, prin

coborârea la nivelul căderii sale sau mai jos, în scopul obţinerii intervenţiei lui Dumnezeu. Se crede că scopul vieţii monahale este contemplaţia solitară a lui Dumnezeu, numai că, atrage atenţia teologul galez, în creştinismul acelor vremi Dumnezeu nu poate fi perceput decât prin intermediul aproapelui. Viaţa în pustie pare din exterior o retragere în singurătate, dar de fapt ea este în esenţă un mod de a creea o relaţie pură cu aproapele. Aceasta este imposibilă fără să fie distruse părerea de sine, iluziile şi autoîndreptăţirile în care ne baricadăm permanent.

Ceea ce face foarte interesantă pentru noi cei de azi abordarea lui Rowan Williams este faptul că discutând despre mentalităţile, nevoinţele, scopurile monahilor retraşi în deşertul egiptean din secolul IV, poate să ne spună ceva esenţial cu privire la sursele angoaselor noastre. Ele sunt legate de lupta continuă pentru menţinerea stimei de sine în proprii ochi şi ai celorlalţi, de incapacitatea de a-l asculta şi chiar de a-l vedea pe celălalt, şi până la urmă de lipsa iubirii într-o lume în care singurul ţel este autorealizarea cu orice preţ. Toate acestea sunt la antipodul mesajului creştin al iubirii reale, fără umbre (resentimente) a aproapelui. Tăierea voii proprii, menţinerea trează a conştiinţei păcatului propriu, practicile ascetice sunt căi de a înfrunta şi depăşi orice ne transformă în obstacole în calea legăturii dintre Dumnezeu şi aproapele. În lupta pentru mântuire noi punem mare preţ pe eforturile noastre, însă Părinţii ştiau că mântuirea înseamnă a-i facilita celui de lângă tine întâlnirea cu Dumnezeu, a face tot ce se poate pentru a-l pune în prezenţa sa reconciliatoare. Scopul principal nu eşti tu ca individ, ci celălalt. Am putea crede, şi în fapt aici este angoasa oricărei renunţări, că astfel pierdem tot ceea ce ne face unici, ne depersonalizăm. Or, ne spune autorul, este exact pe dos: unici în sens ontologic, fiinţial, nu suntem decât prin depăşirea individualismului atât de conformist, de supus câtorva tipare promovate în societate, în direcţia unei relaţii cât mai pure, prin renunţarea de sine cu aproapele. Se fuge în pustie pentru a distruge falsele aşteptări, opinii sau sentimente pe care le proiectăm unii asupra altora. Iubirea aproapelui prin renunţarea la propriul eu închis asupra-şi are drept condiţie dobândirea unei maxime lucidităţi în ce ne priveşte. Iar această cunoaştere de sine – aici e un cerc – nu se obţine decât prin intermediul vieţuirii împreună cu aproapele, acceptat cu toate ale sale, în special cu slăbiciunile trăite ca şi cum ar fi ale noastre. Pare simplu, dar ştim cu toţii cât este de greu să te suporţi în primul rând pe tine. Iubirea aproapelui ca pe tine însuţi necesită, susţine teologul, un har special prin care ne menţinem în realitatea prezenţei altora – o prezenţă corporală mai întâi de toate, deoarece sufletul se mântuieşte numai prin corp – şi nu în irealitatea închipuirilor, dorinţelor de atotputernicire ş.a.

De aici izvorăsc liniştea şi blândeţea care se pot citi pe chipurile unor monahi ortodocşi din zilele noastre. Şi tot de aici se nasc cuvintele edificatoare ale Avelor din Pateric sau ale unor mari duhovnici, care sunt de fapt descoperiri ale Cuvântului lui Dumnezeu în celălalt. Dacă Dumnezeu a creat toate lucrurile şi fiinţele într-un act de comunicare de sine – rezum un pasaj scris într-un limbaj teologic mai strict – noi trebuie ca răspunzând la Cuvintele Sale să transmitem mai departe comunicarea Sa de Sine. În acest sens, a răspunde adecvat unei persoane înseamnă a intra în comuniune cu Logos-ul creator. Persoana chiar aceasta este: o cale unică de a-L exprima pe Dumnezeu. Comuniunea persoanelor unice şi de neînlocuit şi nu a indivizilor tipici sau stereotipici, formează Biserica. Ce distanţă enormă este între această concepţie personalistă a Bisericii şi mentalitatea noastră individualistă care continuă să ne determine chiar şi atunci când mergem la Biserică? Făcându-ne conştienţi de ea, cartea lui Rowan Williams ne-ar putea pregăti pentru a auzi cuvintele atât de vii ale Părinţilor Pustiei. Fi-vom în stare?

Magda Grigore

În numele poemului

(fire de iarbă)

E primăvară, cresc firele de iarbă…
îşi caută loc, optimiste, de-a lungul drumului;
Firele de iarbă, oştenii unui rege venerat, niciodată văzut,
sortiţi unei singure încercări,
unei singure lupte,
unui singur sfârşit.
Fire de iarbă semănate în taină
în palma câmpiei sau pe tâmpla muntelui domol –
unele în sol greu, argilos,
aşteptând însetate lumina lichidă,
altele în sol nisipos, supuse secetei fără leac.
Fire de iarbă, naive, crescând abundent,
sufocându-se unele pe altele, încrezătoare
în cea mai bună dintre lumile posibile.
Fire de iarbă, vulnerabile,
înfăşurate în emoţia verdelui plăpând,
peste care cresc cu repeziciune buruieni îndrăzneţe
navigând cu expresii mereu temerare,
peste slăbiciunea şi vremelnicia trupului firav.

Sub fiecare fir de iarbă e o prăpastie de nedescris,
care se poate deschide în oricare clipă!
Fiecare fir de iarbă a fost sortit
frigului sau arşiţei sau iernii care va veni;
fire de iarbă inutile în leagănul anului,
soldaţi cu garda jos la vederea zăpezii –
viaţă orizontală,
soldaţi de rând cu trupul supus putrezirii.

Unde sunt dorinţele voastre, emoţiile, speranţa
şi toate frământările sufletului ?
unde e floarea vieţii în care aţi crezut,
trupul hrănit cu ploi luminoase şi cu soare crud;
Cum se coace într-o clipă culoarea voastră aguridă,
cum se usucă timpul vostru
şi roua visului se evaporă ca şi cum nu ar fi fost?
fire de iarbă fără număr, resturi vegetale,
ofrandă vieţii crescute
dintr-o tulpină secretă, subterană.

Marin Ioniță (1929-2018)

Scriitorul Marin Ioniță – veșnicie în dumbrava din Trivale

În această frumusețe a lumii văzute, în luna lui Cuptor, al anului 1929, la Jugurenii Dâmboviței avea să se întrupeze, în cânt de ciocârlii și amiros de iasomie, pruncul Marin din vatra familiei Ioniță, spre bucuria cea mare a părinților care se minunau de nașterea unui nou om venit pe lume.

Ca fiecare dintre noi, cu trăistuța plină de cărți și caiete, străbătea cărările spre școala din Jugureni și apoi la liceul din Găești, dând din orele libere pe la Cenaclul „I.C. Visarion". Cu orice preț, elevul Marin Ioniță nu aștepta ca părinții să-i dea banii pentru cele de trebuință. La Găești, găsește înțelegere și este numit bibliotecar la Școala Agricolă. Oricum și oricând, să fie mereu în lucrare activă și să nu fie povara nimănui.

Îndrăgind tainele învățatului, curajosul Ioniță descinde în Capitala României, frecventând Școala de Literatură „Mihai Eminescu". Era în anul 1954, în plină orânduire comunistă. Acolo avea să fie coleg cu iubitorii de cultură de mai târziu. Când erau interzise anumite cărți de a fi citite și de a le avea în biblioteca personală, acești tineri sănătoși, de la țară, citeau tocmai cărțile interzise, fapt ce a dus la eliminarea lor din școală. Tot amarul acesta era împărtășit și de Marin Ioniță, Nicolae Labiș și alți tineri nonconformiști.

Oricum, bucuria tânărului Marin Ioniță avea să-i înflăcăreze sufletul său neastâmpărat, mai ales când, pentru prima oară, fiind încă pe băncile liceului, în anul 1953, a debutat cu talent în „Almanahul tinerilor scriitori".

A urmat o perioadă de patru ani (1956-1960) când dinamicul Marin Ioniță a învins greul învățăturii în Facultatea de Filologie din cadrul Universității din București. Pe vremea aceea, cine reușea această performanță era, nu doar o apucătură de ambiție, ci mai ales, un efort intelectual de elită.

În perioada studenției și după aceea, colaborează cu dinamica știută la revistele: *Contemporanul, Luceafărul, România Literară, Viața Românească, Orizont, Argeș, Convorbiri Literare, Calende, Iașul literar, România Liberă* și multe altele.

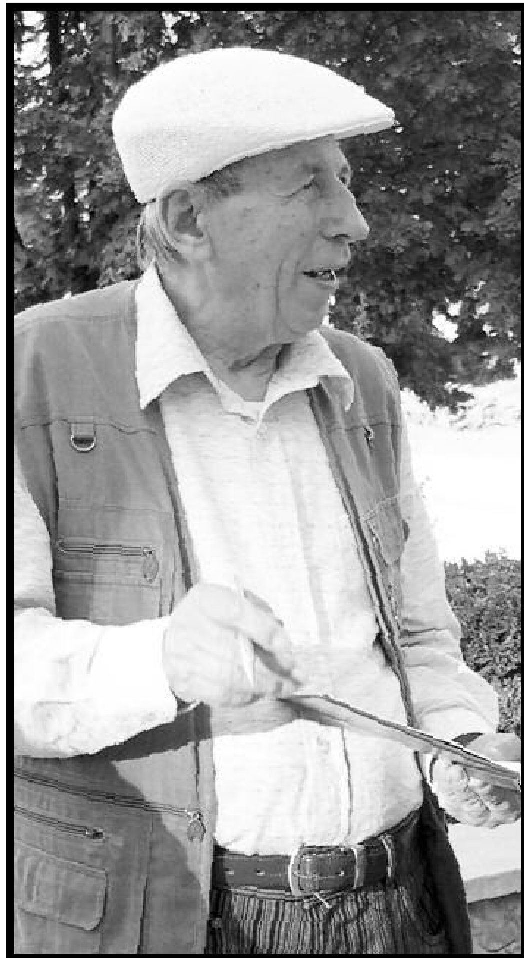
O perioadă de timp fost profesor de mare elevație intelectuală, crescând generații întregi de elevi și eleve. Unii dintre ei, aducându-și aminte de minunatul dascăl, au evocat chipul distinsului cărturar, prozator și jurnalist, care a fost și rămâne, în persoana distinsului om de omenie, Marin Ioniță.

Permanent, într-o dinamică și efervescentă literară multiplă a fost și realizator TV al Antenei 1 Pitești, inițiatorul Cenaclului de Cultură Argeș și Președintele Asociației Arte, Artiști, Știință.

Putem afirma în deplină cunoștință, că adormitul întru Domnul, Marin Ioniță a fost cel mai longeviv scriitor de la Revista *Argeș*, colaborând statornic, în timpul tuturor seriilor gospodărite de Mihail Diaconescu, George Tomozei, Sergiu Nicolaescu, Jean Dumitrașcu și Augustin Dumitru Doman. Un adevărat palmares!

O bună perioadă de timp (aproximativ 1970-1980), a fost corespondent de Argeș la Ziarul *România Liberă,* după ce scriitorul și omul politic al vremii, Octavian Paler, a remarcat modul de lucru, plin de originalitate al scriitorului Marin Ioniță, pe care contemporanii săi îl considerau primul gazetar care a făcut gazetărie în stil occidental, fiind lăudat că scrie reportaje extraordinare. Contemporanii lui Marin Ioniță, cum ar fi Ghițescu Mihail, povestesc cu o bucurie de nedescris de rolul pe care l-a avut ca reporter în timpul lucrărilor de pe Transfăgărășan. Credem că, o publicare a tuturor reportajelor din acea vreme ar fi o frescă unică a desfășurărilor campaniilor de asalt al munților. Iar așezarea în pagină și a imaginilor de epocă, ar fi o lucrare unică.

Tot atunci, când își făcea lucrarea de serviciu, a cunoscut pe Ioana din Corbeni, care îi va deveni soția sa iubită. Iar cei doi, un mire

de soare și o mireasă de munte, aveau să întrupeze pe Ion Ioniță, pruncul lor, crescut în lumină și miros de busuioc!

De aceea i s-a îngăduit să scrie liber și cum vrea dânsul și despre tot ce vrea, o îngăduință surprinzătoare în perioada anilor 1970-1980, când presa era cea mai oropsită și cu măiestrie gâtuită.

Așa cum se întâmplă, ca fiecare scriitor să-și înceapă drumul în literatura, debutul a început în viața de proaspăt scriitor a lui Marin Ioniță, cu volumul de nuvele: „Rădița", în anul 1955! Mare biruință! Au trecut 63 de ani! Ce vremuri a avut de întâmpinat! Dar ce voință de diamant a putut să aibă ca să biruie.

Pe vremea aceea și până în 1989, aparițiile editoriale treceau printr-o cenzură necruțătoare. Scriitorul plin de „îndărătnicie literară" a biruit inerția. Mai mult, a luat și primii bănuți pe apariția volumului Rădița, bani cu care, ca om gospodar, a cumpărat părinților din Jugureni, o vacă! Nu era o glumă! O vacă născută în vatra natală din osteneli literare, după cum i se bucura inima întru povestirile sale mucalite. Nu știm cât a primit pe carte și nici cât a costat vaca scriitorului din Jugureni.

Au urmat o avalanșă de apariții editoriale, cu titluri foarte serioase, dar, uneori și pline de haz, cum singuri veți auzi: *Sile Voiajorul, Cine știe mortul?, Un șlep în derivă, Soldatul cu soldați, Vatra de la Răscruce, Povestiri din Țara de cremene, Rugurile din zori, Bătrânul și Umbra, Capul lui Decebal, Detronarea Familiei Regale, Hotel Boccaccio, Os de domn, Amurgul Zeilor, Lacrima de ghiață, Hotel tranzit, Floarea Paștelui, Spioana cheală, Roata lumii: roman de buzunar, Pasărea cu clonțul de oțel, Colivia cu maimuțe, Kisseleff 10, Fabrica de Scriitori, Nu trageți în dinozauri, Intersecția lupului, Cuibul de năpârci, Dinozaura.*

După atâta zbucium, spaime, muncă fără odihnă și alte multe greutăți întâmpinate în viață, inima înaripatului Marin Ioniță a început să nu mai asculte pe zvăpăiatul scriitor, care dorea să lucreze într-o viață ca în zece vieți! Zeci de ani a luptat contratimp!

Cu forțe din îndurarea lui Dumnezeu, scriitorul Marin Ioniță, confratele nostru de trudă literară, a scris și tipărit aproape într-o transă continuă, în ultimii zece ani, încât puțini dintre cititorii și iubitorii scrisului său, au mai putut ține ritmul cu el.

Nenumăratele volume care au apărut cu scriitura dinamicului literat, au fost primite cu mare bucurie, nu numai de cititori ci și de criticii literari de primă mână: „Proza se inspiră deseori din mediul atât de cunoscut al satului, personajele sale fiind puse în situații de cele mai multe ori neobișnuite, înscriindu-se în tradiția prozei de acest gen. Posedă o artă superioară de a portretiza, de a caracteriza prin naturalețea comportamentală a eroilor săi.

Abordează și tematica istorică, mitologică, precum și pe cea a mediului citadin. Înzestrat creator de proză pentru copii. Descrie ruralul, satul tradițional românesc, apropiindu-se, credem, de Zaharia Stancu sau Marin Preda". (Victor Petrescu).

M-am bucurat atunci când am putut citi câteva lumini din portretul scriitorului Marin Ioniță: „I-am remarcat capacitatea de a se bucura. Se bucură de el însuși la fel cum se bucură de ceilalți. Sunt printre copiii pe care i-a învățat literatură, destui mult mai lenți, mai obosiți în reacții, copii gravi și riguroși, ocoliți de râs ca de o soartă bună. Lui Ioniță Marin îi place să încurajeze pe toate lumea ca să scrie. Încurajează ca un preot care împarte binecuvântări. În fond, Domnul e în toți și nu se știe niciodată de unde încolțește minunea. Mărturisesc că mi l-am însușit pe Marin Ioniță ca pe o experiență de viață. Mă gândesc la el ca la prietenul meu!"

Superbă și emoționantă mărturisire!

Că scriitura neodihnitului scriitor Marin Ioniță a fost dintotdeauna cu har, mărturisesc premiile primite și mai ales cele din 1959, al Uniunii Scriitorilor din România și cel al Revistei Luceafărul din 1964, vremuri când se aprecia valoarea și era o biruință să străbați căile încâlcite.

Concret, subliniem câteva repere asupra vieții scriitorului Marin Ioniță:

1. Un om de soare, născut în dumbrăvi cu cânt de ciocârlii și amiros de iasomie!
2. Un luptător, cu mare curaj și nădejdi în bunătatea și binecuvântarea lui Dumnezeu!
3. Atitudine fermă și o nonșalanță copleșitoare în atitudine și expresie!
4. Cinste ireproșabilă și o sobrietate de cărturar nobil!
5. Modestie în port și rostire, presărate cu un umor dezinvolt și binefăcător!
6. Vizionar statornic. Efortul de a-și menține, cu orice preț, capacitatea de a se bucura, în orice situație ar fi fost.
7. Statornicia solidă până la ultima suflare, de a întreba și de a afla! Stări de spirit lăsate ca moștenire, fiului său, Ion M. Ioniță.

De câtăva vreme a scris o carte cu semnificații de bun înțeles: „Mireasa Neagră", un fel de Testament al său! Cine citește va înțelege, pe deplin, că scriitorul Marin Ioniță ar încerca să păcălească moartea, așa cum încerc si eu de mai multă vreme. Ultimele apariții sunt ca o răsuflare pe pieptișul muntelui: *Drumul dinozaurului* și *Dincolo de tăcere*! Așa cum vom păși, la timpul cuvenit, fiecare dintre noi.

(continuare în p. 18)

+ CALINIC ARGEȘEANU

După atâta zbucium, spaime, muncă fără odihnă și alte multe greutăți întâmpinate în viață, inima înaripatului Marin Ioniță a început să nu mai asculte pe zvăpăiatul scriitor, care dorea să lucreze într-o viață ca în zece vieți! Zeci de ani a luptat contratimp!

in memoriam

Ultima rugăminte

Deşi avertizat de mai bine de o săptămână, nu mă simt pregătit să scriu despre moartea lui Marin. A scriitorului Marin Ioniţă. Şi a pedagogului. Şi a cetăţeanului care a fost pentru Piteşti, pentru judeţul Argeş, pentru ţara asta a noastră pe care a îndrăgit-o. Torenţial. Şi a părintelui Marin Ioniţă care a dat ţării ăsteia un jurnalist de mare calibru. Pe Ion M. Ioniţă.

Mi-a fost sincer prieten apropiat, chiar dacă eu eram un mânz, iar el un cal de rasă, cum glumeam împreună cu Tomiţă Biolan, când ne preumblam prin Trivale. Ori pe la margini de mare, împreună cu domniţa sa, Ioana. Mi-a fost sincer apropiat, iar prima scenă care-mi vine în minte este de acum douăzeci şi ceva de ani. M-am pomenit cu el la redacţie, într-o dimineaţă, sub pretextul că vrea să-mi ceară un sfat. Trebuia să plece la Bucureşti, la un spital, să facă o operaţie de inimă. Să meargă sau să nu meargă? A venit la mine cu gândul că suntem prieteni buni, de suflet, iar dacă avea să se întâmple ceva să am eu grijă de numele său şi de cărţile pe care le-a scris. Nu multe, ci foarte multe, am făcut eu o socoteală. Peste 50! Iar aici, cultura română, dar mai ales cea argeşeană, îi rămâne datoare lui Marin Ioniţă cu oferirea unui loc de prim rang. Aşa cum şi l-a dorit, dar n-a spus-o niciodată. Poate doar aluziv, prin intermediul eroilor săi care - şi ei, ca şi el - au fost soldaţi ca toţi soldaţii, voiajori, scriitori, pricaci, lupi, dinozauri, candidaţi la mâna miresei în negru, visători cu o imaginaţie de excepţie.

Părea atunci să fie ultima lui rugăminte, dar cel puţin mie mi-a probat că nici vorbă să fie cea din urmă, că este un luptător. Cu forţă interioară de invidiat, bătălia cu viaţa începută pe şantierele hidrocentralei de pe Argeş, ca jurnalist de foaie volantă, a fost continuată la "Fabrica de scriitori" din Capitală, la "România Liberă", unde l-a cucerit pe Octavian Paler cu eseul "Culegem mere", la catedra de liceu predând tinerei generaţii pe Victor Hugo şi William Shakespeare, la Teatrul "Al. Davila", ca dramaturg insolit, la televiziuni locale, ca realizator pătimaş de emisiuni, la cenaclurile literare, la Revista "Argeş" şi mai peste tot unde l-a împins simţul său civic neostoit. Cu ce s-a ales? Cu o moarte, cum se întâmplă cu noi toţi, fără excepţie. Dar acum, când, vrem, nu vrem, facem bilanţul, frisonaţi de regretul că Marin Ioniţă nu mai este, remarcăm, fără putinţă de tăgadă, că n-a făcut degeaba umbră pământului, că nu este doar un scriitor important, că a venit din Dâmboviţa la Argeş cu oameni din stirpea lui Stroe şi Badea, că cel puţin aici nu sunt mulţi care să-i stea în faţă pe ogorul scrisului. Sigur, n-a fost preţuit şi răsplătit pe măsura talentului său, a avut puţine satisfacţii şi demnităţi, cum ar fi cele de membru al USR şi Cetăţean de onoare al urbei şi al judeţului, acolo nişte diplome care se dau acum cu duiumul. De umilinţe a avut în schimb parte ca noi toţi. Deşi a trăit cu febrilitate viaţa până-n ceasul din urmă, cu un metabolism intelectual care n-a cunoscut odihna.

A scris, a programat întâlniri cu cititorii, a făcut proiecte în continuare de pe patul spitalului, când nu mai putea umbla, să peripatetizăm prin Trivale, ori pe dealurile Verneştiului, mă ruga să-i "iau şi ochii lui cu mine". Că vorba doctorului Tiberiu Stănescu, culeasă din popor: "Nu-mi lua, Doamne, umbletul, până nu-mi iei sufletul".

Luni seara (7 mai) s-a îndurat Domnul şi i-a luat sufletul, dar ne-a lăsat nouă moştenire agoniseala lui de cărturar care a iubit cărţile atât de mult că nu i-au ajuns cele scrise de Sadoveanu ori Marin Preda, drept care s-a apucat să scrie şi el ca să îmbogăţească zestrea de literatură românească. Cu siguranţă a îmbogăţit-o, iar eu nu fac altceva acum decât să transmit rugămintea lui din urmă: să avem grijă de numele lui şi de cărţile lui. Noi şi cei care vin după noi. Poate astfel o să-l percepem pe Marin Ioniţă la adevărata lui valoare. Cei care nu l-au perceput ca atare, desigur, cu identitatea lui spirituală. De anvergură naţională!

MIHAI GOLESCU

Domnul Ioniţă cel nemuritor

Dacă eşti piteştean, n-ai cum să nu-l ştii pe Domnul Ioniţă; cu nelipsita-i şapcă şi vesta cu multe buzunare, bonom, mereu cu zâmbetul pe buze şi câteva cărţi în mână, alături de confraţi sau înconjurat de adolescenţi, pe centru sau în pădurea Trivale. Cu-o voce plină, seducător-declamantă, inconfundabilă, cu un discurs ce sporea constant auditoriul în spaţiile deschise.

Se răsfăţa când îi spuneam *patriarhul literelor argeşene*; se răsfăţa când, la ultimele sale aniversări, ne ura să ne întâlnim sănătoşi peste 20 de ani... Domnul Ioniţă, omul care trăia fiecare zi, de mai bine de 28 de ani, ca pe ultima. A fost cel mai longeviv redactor al Revistei *Argeş*, şi în seria veche, şi în cea nouă, când, din 2001 încoace, n-a lipsit din redacţie decât vreo două luni, tot din răsfăţ.

Etern iubitor al frumosului, fascinat de natură, vedea măreţia lucrurilor mici şi le punea sub lupă în ochii celorlalţi. Domnul Ioniţă, entuziast admirator al tinerilor, înconjurat mereu de ei, protector precum o cloşcă cu puii săi, care vedea sclipiri de talent şi îşi spirjinea necondiţionat discipolii, veghindu-le drumul.

Scria cu generozitate despre toţi, citea cărţile pe care le primea, găsea o vorbă pentru fiecare autor; a fost amfitrionul multor lansări de carte, lăuda ce-i plăcea şi tăcea ce-i displăcea - *Nu zici la nuntă că mireasa e urâtă!* Domnul Ioniţă.

Acum s-a mutat la Schit, în Trivale; n-o să ne mai întâlnim pe cărările pădurii, doar are acolo un loc al lui. Domnul Ioniţă, omul pe care, până mai ieri, îl credeam nemuritor.

SIMONA FUSARU

Marin Ioniţă la cele veşnice

A fost un dascăl desăvârşit – pentru a fi oameni întregi, le-a insuflat elevilor săi dragostea pentru oameni, cuvânt, cultură, artă şi libertate. A fost un scriitor care a îmbogăţit patrimoniul literar românesc, deşi critica nu l-a răsfăţat. Gazetarul Marin Ioniţă a fost imbatabil şi coborâtor din modelele gazetăriei interbelice. A fost un apropiat al tinerilor condeieri care au bântuit cenaclurile din Piteşti, înainte de 1989 - pe mulţi i-a girat şi apărat de critica ingrată a elementelor proletcultiste. După acest an, a înfiinţat o pepinieră de tinere talente, le-a cultivat şi unele chiar au confirmat. Mai jos, postez două fragmente din proza celui plecat, în care, deşi „vorbeşte" despre moarte, de fapt mărturiseşte cât a iubit viaţa pământeană:

„Am iubit o ţigancă de cort. O studentă din Mongolia. O colegă arabă. O negresă africană, pe o plajă de turişti. Alte femei din seminţiile deşerturilor arse de soare... Dar niciuna atât de neagră... Neagră ca de tuci, ca de smoală, ca de cărbune, ca de tăciune, ca de funingine, neagră ca negrul-de-fum... Mireasa mea pe vecie". (fragment din povestea "Mireasa neagră").

„Caut motive. M-aş agăţa de orice ca să nu alunec în golul fără fund... Să nu ajung o zdreanţă roasă de molii. Să nu curgă pielea şi muşchii de pe mine. Să nu-mi zdrăngăne scheletul în auz... Să nu trec prin infernul de pe pământ... De oglindă, de o grindă, de o cracă, de un gard. De o amintire, de un gând, de o speranţă, de o amintire... De un zvon, de o poveste, de un cântec, de un sfânt zugrăvit. De o turlă de catedrală gotică. De o boltă de moschee. De un nor călător. De o pală de vânt. De un jurământ rostit, nerostit. De o uşă fără cheie. De un sân de femeie. De cer, de soare. „«şi de lună, şi de stele, şi de chipul dragei mele»".

AUREL SIBICEANU

Un prieten al tinerilor

Din păcate, nu l-am cunoscut pe scriitorul Marin Ioniţă ca profesor. Nu l-am cunoscut nici ca mentor în cenaclul literar *Sind junior* pe care Domnia sa îl coordona. L-am cunoscut ca prieten, în momentul în care am început să scriu. Un prieten bun care m-a încurajat să scriu. Care m-a dat exemplu ca vocea tinerei generaţii tocmai datorită vârstei fragede pe care o aveam. Scriitorul Marin Ioniţă a fost un mare susţinător atât al meu, cât şi al tinerilor scriitori, călăuzindu-ne pe treptele cunoaşterii de sine. Îi sunt recunoscătoare pentru toate sfaturile primite şi pentru zâmbetul care m-a asigurat de fiecare dată ca drumul cuvintelor este şi drumul meu. Vă mulţumesc, domnule profesor!

ANIA DANA CAZAN

Începutul girat de dl. Profesor

Mă uitam îngrozit la teancul acela de cărţi şi nu-mi venea să cred că eu sunt autorul lor. Îmi transpiraseră palmele şi mă simţeam mic în sala în care urma să aibă loc evenimentul pe care eu îl organizasem. Mai fusesem prezent în public şi cu alte ocazii, dar acum era pentru prima oară când o făceam ca... scriitor.

Uşa s-a deschis. Au început să intre unul câte unul cei pe care eu îi invitasem. De ce să fiu speriat?... Dar de ce nu las totul baltă?...

Domnul profesor Marin Ioniţă... M-a luat cu ameţeală. Dacă.?... Voiam să fug în altă parte...

-Bravo, mă, Cazane!... Ai făcut treabă bună! – îmi spuse cu vocea lui tunătoare, apăsând pe fiecare cuvânt parcă dorind să-i dea o şi mai mare importanţă.

Ăsta a fost începutul.

Am avut noroc, maestre!...

GABRIEL CAZAN

Redacţia revistei Argeş, 2002

Premiile revistei Argeş, 2004

in memoriam

Proza sudică

Aflu că a murit Marin Ioniţă. Dumnezeu să-l odihnească! Este un scriitor remarcabil, cu o precizie a frazei şi cu o forţă de evocare pe care, din păcate, nu pare să le fi descoperit nici cititorii obisnuiţi, atâţia câţi mai sunt, şi nici, sau cu atât mai puţin, cititorii profesionişti, criticii si comentatorii literari. Proza si memorialistica sa constituie o literatură de cea mai buna calitate, o literatură sudistă, mult mai apropiată de cea reflexivă şi etică a lui Marin Preda şi mai puţin , sau chiar deloc, de cea mitico-poematică a lui Stancu, Neagu sau Bănulescu. Dumnezeu sa-i lumineze în eternitate calea de dincolo!

PAVEL ȘUȘARĂ

Dacă treci râul Selenei...

Nimeni nu poate exprima în cuvinte gândul care te încearcă la marea despărţire. Poate numai poeţii... treci râul Selenei cu Eminescu sau porneşti în Marea Trecere cu Lucian Blaga.

Mi se cere să-mi aştern pe hârtie gândurile acestea la despărţirea pământească de Marin Ioniţă... eram în interiorul cu Sfinţi ce zâmbeau blând al Schitului Trivale şi vocea Episcopului cărturar se înălţa ca într-un templu, risipind în sufletele noastre iubire pentru cel care pleca. Eram pe un mal al râului, alături de Mihai Ghiţescu, Vasile Ghiţescu, Jean Dumitraşcu, Mihai Golescu, Denisa Popescu, Allora Albulescu, Simona Fusaru, Constantin Craifaleanu, ucenicii vrăjitori care-şi conduceau Maestrul cu lacrimi lucind ca stelele în ochii lor de copii, eram alături de soţia, nora şi fiul lui Marin Ioniţă, şi pe celălalt mal îl aşteptau Ludmila Ghiţescu, Miron Cordun, Otilia Nicolescu, Sergiu Nicolaescu, Ion Popa Argeşeanul, Octav Pârvulescu, şi alţi mulţi prieteni, fiindcă pe acest om şi scriitor l-a caracterizat în primul rând sentimentul prieteniei.

Îl văd la prima mea lectură publică în cadrul cenaclului Liviu Rebreanu, după ce m-au forfecat bine vocile autorizate ale vremii, îl văd zâmbindu-mi pe treptele Palatului Culturiii: Să nu te întristezi, tu scrii frumos, străduieşte-te din ce în ce mai mult.

Îl văd, îl văd cu noi la evenimentele culturale, cu zâmbet blând şi cu măsură în toate. De aceea suntem atât de mulţi acum la Schitul Trivale. Pentru că el ne-a iubit pe toţi. Bat clopotele, plâng ucenicii vrăjitori, plâng şi eu în tăcere, înfloresc trandafirii lui mai în jurul Bisericii.

Corpul omenesc este clădit din lut şi apă, iar viaţa – din flacără şi aer, spunea magicianul doctor filosof Paracelsus acum o jumătate de mileniu. Nimic din ceea ce este în natură nu lipseşte din om. Şi adevărata fericire constă în integrarea conştientă în armonia universală. Cred că Marin Ioniţă găsise această fericire din care ne dăruia şi nouă, la fiecare întâlnire.

Bat clopotele... dacă treci râul Selenei... zâmbetul lui Marin Ioniţă, omenia lui. Dacă mă gândesc bine, a fost haina de preţ pe care a purtat-o în viaţă, omenia.

MARIA MONA VALCEANU

Am rămas fără profesor...

Am rămas fără profesor...

Am rămas fără omul la care m-am raportat aproape tot timpul...

Am rămas fără râsul său din tot sufletul, am rămas fără forţa şi siguranţa lui...

Am rămas fără Marin Ioniţă.

Am rămas...

LUMINIȚA BORTA

Marin Ioniţă despre Şcoala de Literatură

După mai bine de o jumătate de secol de la înfiinţarea Şcolii de Literatură şi Critică Literară “Mihail (!) Eminescu” apare prima carte memorialistică despre *Fabrica de scriitori*, semnată de unul dintre “studenţii” de odinioară, Marin Ioniţă. Prozatorul piteştean a ajuns în Palatul din str. Kiseleff nr. 10 în prima serie din 1950, plecând dintr-un cenaclu din Găeşti, dar urmează efectiv cursurile Şcolii abia din 1952, fiind încorporat imediat după ce trecuse “examenul” dosarelor. Interesant este că ultima dată va fi propus de Asociaţia scriitorilor din Timişoara (drept “cel mai bun prozator din zonă”), împreună cu poetul Anghel Dumbrăveanu care nu va reuşi să treacă proba de admitere. Au urmat doi ani de glorie, notează memorialistul cu un rictus ironic: “O glorie de polei şi sclipici măruntă, efemeră şi derizorie. Care a ars ca un foc de paie cu cenuşa spulberată în vânt. Ce a mai rămas din prozatorul socotit cel mai talentat din serie?”

Kiseleff 10. Fabrica de scriitori – volum apărut în două ediţii; ediţia princeps, 2003 - se dovedeşte “o carte născută din îndemn”, cum recunoaşte autorul în *Argument*, dezicându-se de postura cronicarului:”Nu sunt cronicarul Şcolii de literatură de pe Şoseaua Kiseleff, nici măcar pentru cei doi ani cât am fost studentul ei. Nu sunt nici istoricul care să cerceteze întâmplările din acel loc şi acel timp. Nu sunt decât un ins care îşi povesteşte amintirile.” Dar criteriul de la care îşi propune să nu se abată este unul cronicăresc: criteriul adevărului (“acel adevăr pentru mine mai curat decât toate”). Sinceritatea netrucată ar fi atu-ul acestor amintiri de senectute, deşi autorul mai schimbă, precaut, numele unor personaje, cum e cazul directorului politic al şcolii (denumit Coajă “ca să nu ajung în Justiţie”). O precauţie inutilă, de altfel, fiindcă semnătura de pe legitimaţia reprodusă în facsimil divulgă numele acestui Hoajă. În noul context politic, Marin Ioniţă, un ziarist de carieră înainte de 1989, poate să sancţioneze fără rezerve fenomenul de spălare a creierelor din cadrul absurdei şcoli: ”Bine hrăniţi, ţinuţi închişi şi îndopaţi cu ideologie. Cinci mese pe zi, ziduri masive de cărămidă de trei metri, supraînălţate cu încă un gard de sârmă ghimpată, paznicul mutat de la poartă chiar la uşa clădirii, biletul de voie, care se obţinea foarte greu, ore de studiu obligatoriu, sub supraveghere, bibliografie imensă, controlată prin cantitatea conspectelor, ieşirea în oraş, la spectacole, în grup, pe tabel şi cu însoţitor: studenţii Şcolii de literatură şi critică literară din palatul de pe Şoseaua Kiseleff, nr. 10”

Reconstituind atmosfera şcolii dogmatice, Marin Ioniţă excelează în portretizarea, haşurată afectiv, a colegilor apropiaţi, Florin Mugur, Gheorghe Tomozei, Lucian Raicu sau Niculae Stoian. Memorabile sunt secvenţele concentrate în jurul existenţei tumultuoase a lui Nicolae Labiş şi a morţii sale premature., în cazul căruia memorialistul subliniază, îndreptăţit, dubla ratare: opera fundamentală şi iubirea: “Amândouă esenţiale pentru destinul său de poet şi pentru soarta de om (...) Eu, unul, pot depune mărturie că în timpul celor doi ani petrecuţi la Şcoala de literatură iubirile lui cele frumoase au fost puţine, palide, trecătoare şi aproape fără ecou în creaţia sa literară”. Dar acelaşi atent “ins care îşi povesteşte amintirile” eşuează sau, oricum, exagerează fără măsură atunci când se aventurează în sfera judecăţilor de valoare despre opera colegilor; ca, de pildă, Ion Gheorghe: “De unde se vede că încă de pe atunci pusese la germinat în suflet şi în minte operele lui fundamentale şi, îndrăznesc să spun, cu adevărat monumentale (...) Îl am lângă mine pe unul dintre cei mai mari poeţi români din a doua jumătate a secolului trecut”.

Cu titlul iniţial *Ferma de scriitori,* la fel de expresiv, *Kiseleff 10. Fabrica de scriitori* este în fond o carte onestă de confesiuni credibile şi incredibile (mai ales, în cazul dialogurilor reproduse din memorie). Uneori, autorul amintirilor devine memorialist prin procură, apelând nereticent la spusele altora (“Mi s-a spus că...”), fără a leza cu totul veridicitatea întâmplărilor. În egală măsură, el devine personaj veridic, depănându-şi amintirile cu caracter strict autobiografic: iubirile, ratările, evenimentele tragice, meandrele destinului. Poziţia lui în cadrul generaţiei este fixată cu amărăciune şi uşoară autoironie: “Nu fac pledoarie pentru această generaţie sau constelaţie pentru că aş face parte din ea. Cu mai multă voinţă, cu mai mult noroc, puteam să fiu şi eu acolo. Nu sunt. Am scris, am publicat cărţi. O sumedenie de cărţi. Bune, rele, nu am de unde şti. A fost prea târziu. Trecuseră toate trenurile. Nici un critic literar nu-şi mai aruncă privirea asupra ultimelor mele volume. Şi nici nu are cum. Tipărite pe plan local, ele au rămas între graniţele oraşului în care locuiesc.” Evocarea apare, însă, epurată de efuziuni melodramatice, întrucât autorul ştie să-şi strunească îndeobşte coarda sentimentală, chiar dacă nu-i reprimă totdeauna patetismul: ”Doamne, cât sunt de singur când ei nu mai sunt decât amintiri”.

NICOLAE OPREA

in memoriam

Redacţia revistei Argeş, 2007

Lansare de carte: Dinozaura

Marin Ioniţă, de la viaţă frenetică, la operă mai mult decât diversă

Marin Ioniţă, de necrezut, tocmai s-a retras din viaţa aceasta la Mănăstirea din pădurea Trivale. Dar, trebuie să remarcăm faptul că are o (biblio)biografie foarte bogată. A fost coleg bun cu Nicolae Labiş la Şcoala de literatură, *Fabrica de scriitori de pe Kiseleff 10*, cum cu autoironie o numeşte în cartea sa cea mai faimoasă, apărută în deja trei sau patru ediţii. A fost eliminat de acolo, lucru remarcabil având în vedere ce alţi scriitori mari au fost exmatriculaţi: Radu Cosaşu, Fănuş Neagu, Gheorghe Grigurcu... A fost şef de gazetă de şantier hidroenergetic la Corbeni (!), a fost profesor, a fost redactor sau colaborator la revista „Argeş" cam în toate seriile (Mihail Diaconescu, Gheorghe Tomozei, Sergiu I. Nicolaescu, inclusiv în seriile Jean Dumitraşcu şi seria de după 2008). A făcut presă înainte şi după 1989 la „România liberă", ca reporter frenetic, descoperit în această postură de regretatul Octavian Paler. A fost profesor, dar şi mentor, şef de cenaclu de adolescenţi. A păstorit poetese tinere, dar şi mai coapte. Apoi, a publicat cărţi de reportaje, dar şi de proză scurtă, dar şi texte la graniţa subţire ca un fir de păr dintre jurnalism şi proză. Sigur că din zecile de volume, se remarcă în primul rând romanele numeroase, dar nu trebuie să ne oprim exclusiv la acestea. A polemizat vioi cam cu toţi scriitorii argeşeni, nici subsemnatul n-a scăpat integral nescărmănat, lucru pe care-l iau ca pe o favoare, ca pe un privilegiu; nu contează dacă avea sau nu dreptate totdeauna, contează că era combativ cu orice preţ. Marin Ioniţă era realizator de emisiuni culturale la televiziuni locale. Era – peste toate - cetăţean de onoare al Piteştiului. Că scria proză scurtă, roman, articol de ziar, reportaj, ba chiar piese de teatru (publicate şi totodată jucate la Teatrul „Alexandru Davila"), Marin Ioniţă cel originar ţăran din Dâmboviţa era un frenetic: viaţa şi cultura, pildele din viaţă şi trimiterile livreşti curgeau râuri de cerneală pentru a creiona o lume nu bună, nu rea, dar voluptuoasă/vâscoasă/savuroasă în bogăţia ei narativă. A scris portrete de scriitori, de artişti, de oameni de afaceri, portrete spumoase pe care le-a strâns harnic în volume. Omul era voios mereu şi conviv bonom fără să meargă la restaurant şi fără să bea alcool, avea umor, replică spontană, ceea ce sună a performanţă umană.

A avut experienţă de viaţă cât pentru zece oameni la un loc. A fost, printre altele: agent agricol comunal, lucrător în fermă, ofiţer, învăţător, profesor de şcoală elementară şi de liceu, mai târziu în învăţământul superior la Universitatea de Stat din Piteşti, director de cămin cultural, de club muncitoresc, de bibliotecă raională, ziarist, realizator de emisiuni tv. Locuri de muncă: Gherăseni, judeţul Buzău, Hanul lui Pală, Croitori, Miuleşti, Mătăsaru, Găesti, Berindeşti, Corbeni, Piteşti, Oradea, Timişoara, Ploieşti, Bucureşti. Se autocaracterizează cu onestitate: "În aprecierea mea, am fost un profesor de mare succes, un ziarist bun şi un scriitor cu operă modestă".

Romancierul din ultimele două-trei decenii este de remarcat. A publicat în 2007 romanul cu subiect biblic *Cuibul de năpârci*. Personajele sunt Salomeea, Irod, Sfântul Ioan Botezătorul, Mântuitorul... Şi totuşi, romanul nu este unul pios-creştin, ci mai mult decât îndrăzneţ. Aproape un fel de *Codul lui Da Vinci*.

Tot cam în aceeaşi perioadă a mai publicat un alt roman erotic, profund erotic: *Dinozaura*, din ciclul romanesc *Nu trageţi în dinozauri*, cu trimiteri vag parşive la o femeie politică nu suficient de faimoasă pe cât este acum. Scriam atunci, în cronica dedicată cărţii: „La 80 de ani, Marin Ioniţă scrie o proză de-o apăsată senzualitate şi o face cu vădită plăcere, cu har de povestitor, fără pudori, fără opreli şti de natură ideologică sau chiar morală, nu rareori trimiţând cu gândul la marchizul de Sade, împingând la extrem experienţa femeii cu personalitate atât de puternică şi totuşi lipsită de identitate..." Deprins cu scrisul zilnic de peste 60 de ani, Marin Ioniţă surprinde prin faptul că încă evoluează la vârsta sa, creşte de la carte la carte. În ultima vreme, în proza de lună de lună din „Argeş" se arată preocupat de textualism şi postmodernism. Nu vrea să rămână străin de nicio tehnică narativă, de nimic ce ţine de epic. I-ar mai rămâne să se dedice fracturismului. Construcţiile epice ale romanelor nu se repetă de la un titlu la altul. Mereu găseşte ceva nou. Unul este scris ca un scenariu cinematografic, altul ca o suită de povestiri, altul din mici romane.

Într-un roman care se citeşte pe nerăsuflate – *Intersecţia lupului* – dăm de o găselniţă de excepţie: în toată cartea, naratorul aşteaptă să poată traversa strada prin pânza de maşini de la amiază şi, neputând, face din (non)„eveniment" un bun prilej de a trece în revistă fapte şi personaje (reale sau real-fictive, cititorul urmând să le identifice, Marin Ioniţă scriind nu o dată cu cheie).

Titluri de cărţi, alte titluri din Marin Ioniţă: *Un şlep în derivă, Bătrânul şi umbra, Hotel Boccaccio, Spioana cheală, Hotel Tranzit. Turnul Babel, Roata lumii. Romane de buzunar, Pasărea cu clonţul de oţel, Colivia cu maimuţe*, şi încă şi altele şi altele. Scriitori, critici şi cititori deopotrivă nu puteau ei citi cât scria an de an Marin Ioniţă, senior al culturii argeşene.

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Marin Ioniţă a plecat, după ani de încrâncenare împotriva morţii pământeşti. Plecarea din trup n-are, însă, nicio însemnătate, pentru că sufletele noastre au fost atât de apropiate în vremea fericită, încât acel ceva, greu de numit, greu de înţeles, dar nu mai puţin real şi adevărat, a trecut din mine în el şi din el în mine şi aşa va fi până când eu însămi voi părăsi corpul din lumea aceasta.

D.P.

Marin Ioniță, omul – eveniment

Marin Ioniţă a fost, pentru generaţiile de aspiranţi la blazonul de scriitor – câţiva dintre aceşti aspiranţi chiar îl merită şi l-au dobândit – omul chemat să-i "trezească" şi să-i aşeze pe drumul lor. Îi plăcea să iscodească, să tulbure apele tinereţii îmbătate de ea însăşi, promiţându-i că poate atinge cu pasul tărâmul făgăduinţei. Îi datorez acel miez de încredere, fără de care, astăzi, poate că aş fi evoluat diferit. Cu Marin Ioniţă alături, te simţeai ocrotit, se bătea pentru tine cu lumea, făcea totul ca să te convingă de faptul că merită să încerci.

Marin Ioniţă era, în altă ordine de idei, un eveniment în sine. Acolo unde apărea, ştia să imprime timpului ritmul lui. Lansare de carte, lectură publică, vernisaj, şedinţă de redacţie sau de cenaclu - orice ar fi gândit sau plănuit intra într-un tipar de sărbătoare.

Marin Ioniţă a plecat, după ani de încrâncenare împotriva morţii pământeşti. Plecarea din trup n-are, însă, nicio însemnătate, pentru că sufletele noastre au fost atât de apropiate în vremea fericită, încât acel ceva, greu de numit, greu de înţeles, dar nu mai puţin real şi adevărat, a trecut din mine în el şi din el în mine şi aşa va fi până când eu însămi voi părăsi corpul din lumea aceasta.

DENISA POPESCU, poetă

Scriitorul Marin Ioniță – veșnicie în dumbrava din Trivale

(urmare din p. 15

Am avut bucuria să convorbim de mai multe ori. Mă numea confratele său, cu o mare bucurie şi veselie neascunsă. Înainte de a merge la operaţie, m-a sunat din nou la telefon. Am vorbit şi despre „Mireasa Neagră", despre singura şi marea trecere! Din toiul rostirii am înţeles, că nu pleacă, ci vine!

Mărturisea o mare nădejde în Dumnezeu, cu un realism desprins din Viaţa Sfinţilor şi a Îngerilor. Îl aud ferm:

- Sunt gata de plecare, Preasfinţite! Atâta a fost! Slavă lui Dumnezeu pentru bunătatea Lui! Rugaţi-vă pentru mine!

Era împăcat cu Dumnezeu, cu oamenii şi cu sine!

Desigur, va trebui alcătuită o integrală a Scriitorului Marin Ioniţă, cu toate scrierile sale din cele şapte decenii de viaţă cărturărească.

De acum înainte, trupul său ostenit de atâta lucrare, se va odihni la lumina Crucii lui Hristos, din dumbrava mănăstirii Trivale, unde soţia sa, Ioana, din Corbenii Argeşului, pruncul său unic, Ion Ioniţă, precum şi cei care l-au iubit şi preţuit, vor veni să se bucure în rugăciune de sfântă comuniune, în văzduhul iubirii lui Dumnezeu!

Iar sufletul lui Marin, va zâmbi în culori de curcubee întrebând!

in memoriam

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Vasile Luţai, un poet al jubilaţiei luminii…

Un prieten editor, poet el însuşi cu majusculă, mi-a trimis cu regularitate în ultimii trei, patru ani aproape toate cărţile publicate la zi de părintele teolog Vasile Luţai, preot nevoitor în Maramureşul Voievodal, la Biserica din Vişeul de Sus. L-am citit sau răsfoit, în momente de răsfăţ şi tihnă, oprindu-mă fără nicio intenţie sau obligaţie privind scrisul, la câte un poem care avea darul, din capul locului, să mă cucerească şi să mă facă să reflectez fie la condiţia ideală a acestei arte a vagului şi impreciziei, în genere, fie la rolul secret al vreunui cuvânt sau încrucişări de vocabule ce stăteau de-a curmezişul versului, împiedicându-l în aparenţă să se rotunjească, pentru ca, în fond, să-l deschidă spre alte orizonturi ale cuprinsului meditaţiei. În ascunzişurile imperfecţiunii (despre ale cărei praguri, limite sau sinuozităţi se poate discuta oricât) se întâmplă, uneori, la poeţii dăruiţi, să regăsim mai mult decât o cărare pierdută; se întâmplă să descoperim însuşi condurul Cenuşăresei… N-au fost puţine momentele când, urmând semnele unui astfel de sigiliu împărătesc, am fost nevoit să refac din mers lectura, schimbând întregul sens al cogitaţiunii, cum ar fi spus latinul. Senzaţia pe care mi-a lăsat-o de fiecare dată versul acestui neostenit propăvăduiutor al Cuvântului Evangheliei (ea însăşi muzică pură, prin psalmodierea mesajului lui Iisus Hristos despre Vestea cea bună a Mântuirii şi Împărăţiei lui Dumnezeu) a fost a unei înţelegeri şi întocmiri secrete între spirit, sugestie şi simţire, între cuvânt, trăire şi simbol, între subiectivitate, gând şi idee; o unitate pe cât de fascinantă, trebuie spus, tot pe atât de subdivizată. Poate că vraja indicibilă pe care întreaga poezie a lui Vasile Luţai, cu piese de rezistenţă îndiscutabilă, dar şi cu unele ezitări de întoarcere a condeiului, o revarsă asupra cititorului să provină din predispoziţia poeziei sale de a se împotrivi oricărei tentaţii de mecanicitate, manualitate sau mai ştiu eu ce efort artizanal de disciplinare a unui flux lingvistic care ar putea intra în contradiţie cu reconfortanta, larga, pulsatila indefinisabila jubilaţie a viului, cu totul deschis lumii şi luminii. În fond, Luţai scrie – aceasta este o senzaţie pe care întrega lui poezie o conservă într-un fel sau altul – pentru a comunica o stare, pentru a lăsa o urmă şi, în secret, pentru a înfrunta, ca şi Horaţiu, vremelnicia. În mod paradoxal, ortodoxia pe care o mărturiseşte domnia sa presupune nu numai ridicare de la rădăcina înfinitului în adâncul ce nu se poate privi, ci şi o uitare (*exo*) melancolică în urmă la "raiul" de aproape. Aici şi acum, o voce indistinctă, decelabilă însă ca atare cu claritate în multe dintre poeziile sale, imbrăţişează adesea şi nu poate părăsi ideea oarecum păgână că timpul trăit diurn şi timpul sacru (de predilecţie, sugerat şi recuperat mitic) nu sunt decât expresia aceleiaşi tainice vieţi psihice… Examinând chestiunea, se poate aprecia că în zona seismică de contact a acestor două falii pot fi identificate sursele şi nota inconfundabilă a iadului poeziei acestui autor, care, la prima vedere, interesat deopotrivă de contemplarea frumuseţii lumii create (ca un haijin, să zicem), lasă impresia falsă că nu ar avea mari drame şi nici rupturi de umoare. Subconştientul creatorului, pentru cine ştie citi filmul, trădează însă o excitaţie subliminală care, sub o formă sau alta - poetul o numeşte undeva *rodire* -, răzbate şi predictiv adesea la suprafaţă (*O pleiadă de ochi/ mă-nsoţeau/ până la naştere;/ dincolo de mine/ era o mare tulbure/ ca o lacrimă/ din care mai fulguie/ câte o pasăre.).*

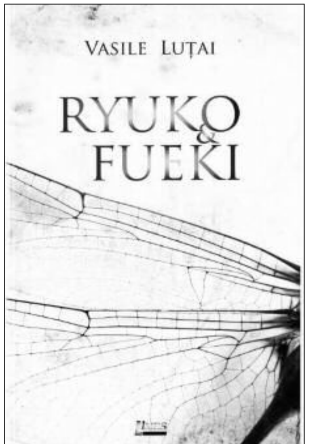
Sintetizând cu spusa unui personaj al Marelui Will (*Poetu-n minunata lui beţie/ Pământ şi cer cuprinde într-o privire)*, aş crede că două sunt direcţiile pe care evoluează major creaţia acestui poet contemporan. *Primo*, spre poezia religioasă, (specifică ortodoxiei noastre răsăritene), nu lipsită de întrebări de ordin filozofic ori fiinţial. Şi, *secundo*, spre cea de expresie profană, dacă vrem, unde, ca slujitor totuşi al cinului, Luţai se vede obligat să constate cum rostirea sau discursul său, fără să vrea, se mută frecvent *din cântec* direct *în descântec* sau rugăciune…

Dintr-o sumă de douăzeci de volume edite de versuri (poetul a debutat publicistic în *Echinox*, în 1980), cel puţin două (*Diastaza*, Ed. Limes, 2012 şi *Revărsare de lumină* 2016, aceeaşi editură) acoperă preponderant o tematică specifică poeziei religioase. Într-un *chapeau* sub care pune volumul *Diastaza*, menit să explice, sub autoritatea Părintelui Stăniloaie (vezi *Teologia dogmatică*, Buc. 2003), atât semnificaţia titlului cărţii cât şi dogma ei, Vasile Luţai se opreşte şi reţine ca deosebit de relevante desluşirile celui mare teolog român din toate timpurile care, citând, la rându-i, precizările Sfântului Maxim Mărturisitorul despre "mişcarea în viaţa viitoare", comentează: "El spune (*sfântul pomenit*, n.n.) că în acea viaţă nu va mai fi nici un «interval» (*diastază*, s.n.) între făptură şi Creator. Dacă ea se mişcă totuşi la nesfârşit în Dumnezeu, această mişcare e o «mişcare stabilă». Ea e în acelaşi timp o gustare a plenitudinii dumnezeieşti, dar experienţa acestei plenitudini, fiind o experienţă a infinităţii, întreţine mereu o voinţă de şi mai deplină cuprindere a lui Dumnezeu. Eternitatea, departe de a fi o uniformitate statică, este în chip minunat mereu reînnoită în experienţa spiritului, un început absolut…

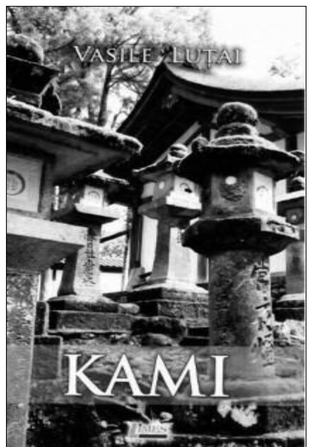
Cel ce urcă nu se opreşte niciodată, mergând din începuturi în începuturi care nu au sfârşit. Dar fiecare început are dintr-un anumit punct de vedere, în sine totul".

Reţinem de aici, fără ca autorul să simtă nevoia să o declare programatic ori să dezvolte problema în vreo despletire de idei detaliată, că poezia de inspiraţie religioasă a lui Vasile Luţai sondează în principal "intervalul" (de aici), dintre cel ce se nevoieşte "pe brânci" pe drumul Credinţei şi Marele Creator, pe de o parte, cât şi experienţa spirituală plină de făgăduinţe a unui început din începuturile fără de sfârşit, pe care *cel ce urcă* spre El îl descoperă, în această etapă, uluit, mai întâi în sine. Aş cita în întregime pentru exemplificarea cazului din urmă poezia intitulată, totuşi prezumţios, *Omul metafizic*, dacă spre final, alunecând într-o măsură în alegoreză şi simbolic, poetul nu ar părăsi atât de fericita exprimare – totodată, pură şi simplă, - a unui firesc act revelatoriu, împărtăşit în modul cel mai firesc cu putinţă… "Alături de înger/ azi am venit/ să vă descopăr/ o altă lume,/ pe care voi n-o cunoaşteţi./ Dincolo de cerurile/ pe care voi le vedeţi/ eu venit-am de-acolo/ unde eram paznic de noapte./ Vă închipuiţi voi/ ce înseamnă aceasta?/ Să citeşti visurile/ sau chiar să le ciopleşti/ pentru toţi cei care dorm/ ca-ntr-o carte de poveşti./ Stăteam cu arcuşul şi vioara/ şi orchestram/ simfonia aceasta./ Pentru cei ce nu-nţeleg/ eu exprimam invizibilul/ ce nu se poate reda/ decât prin muzică./ Oricât ai arăta/ ori explica invizibilul/ tot nu te-ar înţelege cineva,/ de aceea am ales muzica./ Muzica e o luptă/ cu nevăzutul./ Pentru miopi/ acesta e de-nţeles:/ nu vezi nimic,/ dar crezi/ că dincolo de ce nu vezi/ există ceva/ pe care încerci să-l redai/ prin muzică/ ori prin cuvânt, ori prin altă artă/ ce desenează în vânt./ Oare poţi reda un înger?/ Oare-i citeşti energiile/ cum literele?/ Oare câte litere/ ar trebui să cunoşti/ pentru a putea reda energiile/ necreate/ pe care le primeşte un înger?/ Îţi trebuie un alt destin,/ poate divin/ ca să citeşti/ cele ce de sus vin./ Iar ce primeşti de sus/ pogoară,/ numai omul coboară [...]". Pentru mine cel puţin, perfecţionarea duhovnicească, ca etapă obligatorie spre un început de pre-gustare a plenitudinii dumnezeieşti, în viziunea şi expresia poetică a lui Vaile Luţai, dacă excludem din capul locului întrebările pe care şi le-ar pune, în genere, mireanul, presupune, în schimb, un necurmat dialog cu sinele, *care le are pe toate, ba, poate, şi mai mult de-atat* (vezi în *Diastaza*, "De vorbă cu sinele", pag. 149).

În "diastază", (pe care eu o descopăr şi ca pe un depozit de poezie pură şi simplă, situată cumva dincolo (dar atât de aproape!) de pecetea tainei legământului cu unicul Creator, sub ocrotirea marii, ubicuei şi îndurătoarei puteri dumnezeeşti), Luţai îşi permite să se lase cuprins în privirile iubitei, precum natura primăvara în suspinul vântului. "Printre merii înfloriţi/ aud şoaptele râului/ şi suspinul vântului./ Iubito, nu vezi?/ A-nflorit salcia/ şi-ţi trimite agale/ câte un fulg de puf./ Albinele îngropate/ în mierea luminii/ cară de zor/ spre fântânile de sub urdiniş,/ de departe în spate ducând/ ceea ce mâine vei pune/ în ceaiul de dimineaţă:/ ambrozia câmpului înflorit/ şi-a sălciei ce leagănă lumina/ răstignind soarele-n raze/ între cer şi pământ/ n-am săvârşit decât păcatul/ de-a privi cum soarele,/ ca albinele-n vânt,/ se joacă-n ochii tăi/ într-un tăcut grai. (*De primăvară*)". N-aş vrea să pierd prilejul să subliniez, în context, simţul naturii cu totul excepţional pe care Luţai, om trăitor sub steaua Septentrionului, în raiul Maramureşului legendar şi silvestru, reuşeşte să-l facă să-i transfigureze atât de pitoresc şi armonios expresia poetică, resimţită de lector ca un adevărat pansament. Rar mai găseşti în poezia de astăzi o metaforă atât de nobilă şi firească precum a domniei sale, rar, mai dai, cine ştie unde, peste o frazare atât de tonică şi de bine temperată, rar, te mai poţi delecta cu efecte atât de sugestive şi de preţioase… Prin această însuşire, nu o dată, poezia lui reuşeşte să surprindă imperceptibilul şi să reveleze fără vreun efort nevăzutele. E o mistică aici, un dar, o dispoziţie naturală sau har? Revenind la *pre-gustarea*, încă din viaţa pământească, prin experienţa mereu reînnoită a spiritului, a *cuprinderii dumnezeieşti*, cu delicateţe şi în surdină, aproape, poetul religios recunoaşte că, pentru a ajunge "capăt de punte" în "marea călătorie" spre "strămutare" şi lumină, nu întotdeauna a înţeles şoapta cuvântului de sus; că, pentru a-i desluşi taina, a trebuit să se părăsească precum un cântec bătrânesc, să se lepede de huma ignară, şi din timp să iasă, căutând şi tot căutând semnul. "Caut un om/ întru lumină./ Caut o lumină/ într-un început/ în care nu este mutare/ sau umbră de schimbare./ Caut lumina/ ca o mare/ în care corăbiile umbrei / se scaldă/ fără să-şi ude/ marginea veghetoare/ şi cămara ce-ascunde/ sămânţa/ ca un somn/ al odihnei / în care muta osteneală/ se cufundă-n tihneală./ De-aş ridica/ şi mintea-n somn/ să nu-mi dai odihna / până ce nu voi striga/ începuturile/ ce stropi-vor/ cu roua lor/ rădăcinile pustiei/ şi tot nisipul/ din dunele ce mă-nvelesc/ precum noaptea/ fără de seară/ cum o primăvară fără de vară/ ce mă desparte/ de ochiul cel de departe/ până să-ajung/ pasăre de noapte/ ce-nşiruie stelele/ una câte una/ în boabele de rouă/ ce se-apleacă/ spre noapte/ şi gândurile ce se rostuiesc/ de cioplitorul/ ce zideşte departele (*Nestatornicirea*)". Mărturisitoare, originală şi întăritoare, trădând convingerea că adevărata credinţă ţine de normalitatea omului care acceptă necondiţionat Dogmale ca Adevăr revelat, pentru cine doreşte să înţeleagă atât de cumintele şi tolerantul spirit al ortodoxiei româneşti şi răsăritene, poezia religioasă a lui Vasile Luţai îi poate oferi o bună sugestie.

Vasile Luţai, *Ryuko & fueki*, Ed. Limes, 2018; Vasile Luţai, *Kami*, Ed. Limes, 2018

Am mai spus-o cumva şi mai înainte: în efortul de a se perfecţiona spiritual, poetul nostru nu-şi refuză nici luxul estetismului – al Artei -, ea insăşi atât de însetată, cum ştim cu toţii, de ideal. Sentimentul religios şi sentimentul liric sunt reclamate, îndiscutabil, de aceeaşi nevoie de îmbunătăţire sufletească şi intelectuală. Preot de mir, Vasile Luţai se numără, de altminteri, printre acei luminaţi prezbiterieni care şi-au clădit în timp o solidă şi întinsă cultură laică. Asemeni unui Bartolomeu Anania – păstrând proporţiile, desigur, dau exemplul cel mai cunoscut -, scriind curent de mai bine de treizeci de ani, părintele Vasile Luţai cutreieră constant librăriile, frecventează atelierele unor cunoscuţi artişti (în 2011 şi 2012, *Mihai Olos* îi ilustra grafic volumele *Hana* şi *Karumi*!); a strâns o bibliotecă impozantă unde, alături de *Catehism* şi cărţile de cult, stau nu numai volumele celor mai importanţi scriitori contemporani, români şi străini, dar şi lucrări de istorie şi teorie literară (vezi, de pildă, studiul lui Florin Vasiliu şi Brânduşa Steiciuc *Interferenţe lirice. Constelaţia haiku*, 1989, adesea citat). Trec peste exerciţiul liric de fiecare zi al poetului, devenit o a doua natură, şi care aduce aproape în fiecare an în librării cel puţin o carte de poeme semnată de Vasile Luţai şi mă opresc la pasiunea domniei sale pentru specia cea mai rafinată a poeziei japoneze - *haiku*-ul. Din 2009, când a publicat, dacă nu mă înşel, primul volum de poeme în această tehnică (sau mai precis *à la manière de*) şi până astăzi, Vasile Luţai a semnat, cred, nu mai puţin de zece volume de haiku. Într-o prefaţă la volumul *Hana* din 2011, Mircea Petean îl numea "Un haijin maramureşean", chiar dacă Luţai, citez: "nu se socoate un haijin sadea ci doar un poet român care scrie doar poeme în stil japonez". Am citit şi analizat cu atenţie, pentru mine însumi, în 2017, volumul de haiku-uri intitulat "66", având mai mult sau mai puţin legătură cu o numerologie de circumstanţă. Ce am putut constata? Mai întâi, mi-am dat seama că Luţai face pe tot parcursul volumului serioase eforturi de a rămâne în canonul silabic al speciei clasice de haiku, întemeiată de Masaoka Shiki (1867-1902). Forma treflată rămâne predilectă,

(continuare în p. 20)

cronici

Geo Vasile

IN MEMORIAM

Romancierul Jean BĂILEȘTEANU

Am avut onoarea să-l cunosc pe romancierul Jean Băileşteanu, undeva la un simpozion literar, fiind cazat la o fostă vilă a "celui mai iubit fiu al poporului" la Gura Văii (Mehedinţi). Fusesem invitat de regretatul Marius Tupan prin anii nouăzeci. Apropierea de Jean a fost spontană, dată fiind amenitatea firii sale de om ce se lepădase de tot ceea ce însemna trufie, nepăsare, agresivitate. Impresia ce mi-a lăsat-o, indelebilă, a fost cea a unui tânăr bărbat elegant, mereu îmbrăcat la costum şi cravată, extrem de sociabil şi inepuizabil ca debit verbal; încrezător în steaua sa de prozator, încă de pe-atunci autor a vreo şase-şapte romane, fără tipica tentaţie a celor din breasla noastră de a bârfi, interesat aproape exclusiv de scris şi de cărţi. Cu atât mai mult mi se pare de-a dreptul terifiantă moartea lui între 13 şi 14 aprilie, la două zile după ce fusese ales preşedinte al filialei USR Craiova.

Revenit la Bucureşti cu câteva romane dăruite de Jean Băileşteanu, citind vreo două, mi-am dat seama cât de falsă era teoria după care comunitatea rurală ar fi o masă amorfă, neevoluată, inaptă deci de a oferi teme şi subiecte prozatorilor noştri. Falimentul acelei teorii s-a produs la noi prin opere rezistente, cele mai multe intrate deja în istoria literară, cum ar fi cărţile lui Creangă, Slavici, Duiliu Zamfirescu, Rebreanu, Agârbiceanu... Continuitatea filierei rurale a fost asigurată, cu rezultate indeniabile, de Stefan Bănulescu, Marin Preda, D.R. Popescu, N. Velea, si mai nou de Ion Topolog Popescu, Nicolae Stan, Ioan Neşu. Autori ce, asumându-şi fiecare un teritoriu geografic şi spiritual, au ştiut să evite clişeul tezist al ţăranului pur, idilic, în haine de duminică, eventual pitoresc şi paseist. Şi să opteze pentru adevărul neretuşat, ce cuprinde inclusiv ravagiile istoriei postbelice şi comuniste asupra sufletului colectiv.

Aceşti autori probează prin cărţile lor că Bucureştiul sau cele câteva mari oraşe nu înseamnă România, că *ţara* se află totuşi peste tot şi mai ales la ţară, în centre de putere ale Tradiţiei, cu mari şanse de acoperire şi iradiere a teritoriului naţional.

Centrul de putere privilegiat al lui Jean Băileşteanu este Oltenia, cea din jurul Craiovei şi al localităţilor circumvicine cum ar fi Desnăţui sau Rotunda. A scoate din anonimat umanitatea unei zone româneşti ameninţate, fie cu uitarea, fie de sedimentele unui folclor nefast, pare a fi operaţia artistică şi etică a cărţilor lui Jean Băilesteanu. Activ încă din 1975, povestitorul şi romancierul în cauză nu excelează prin titluri provocatoare, ci prin personaje şi climate memorabile. Ne vom opri în rândurile de faţă ce se vor un omagiu al scriitorului (n. 1951, Sălcuţa, Dolj) *Sfântul drac sau judecata de ... acum* (Craiova, Editura MJM, 1999, 184 p.). Pe tot cuprinsul romanului ni se oferă probe de talent epic şi performanţe semantice ale unui autor cu bune lecturi din patronii sai spirituali, Marin Preda, Marin Sorescu, Eugen Barbu via Panait Istrati şi, desigur, unii clasici ruşi postbelici.

Prin prefaţa sa, "De la Poiana lui Iocan la Valea Desnăţuiului", Tudor Nedelcea îndeamnă cititorii sa-l audieze pe Gligor, protagonistul carţii, pe filiera lui Ilie Moromete, strategul, independentul, contemplativul pilon al comunităţii respective. Cum capodoperele sunt inimitabile, din fericire, ce ne rămâne nouă de făcut, nouă, epigonilor? Jean Băileşteanu răspunde printr-o reţetă aparent comercială, ce nu exclude violenţa şi hărtuirea induse de o istorie maşteră în viaţa şi destinul familiilor şi locurilor. Ţăranii olteni, aşa cum îi prezintă autorul, sunt orgolioşi din fire, supuşi doar unor instituţii represive (justiţie, jandarmerie, miliţie, armată etc.), impulsivi, băutori, ispitiţi de fabulaţie, muncitori cât trebuie, cu simţul proprietăţii şi al dreptăţii, dar mai ales buni vorbitori.

Dacă e să căutăm un temei moral neprecupeţit al existenţei eroilor şi figuranţilor, îl vom găsi în imensa, voluptoasa disponibilitate de socializare prin verbalizarea a tot ce s-a întâmplat, se întâmplă şi se va întâmpla în mintea şi inima corală a vorbitorilor comunităţii. Subsecvent acestui real talent de a povesti al personajelor, de a imblânzi sau exorciza răul istoric, este dragostea lor nemântuită de locurile natale, de ţesutul uman din care au apărut.

Există un fir epic de bază, cel legat de viaţa si patimile lui Gligor, nu altul decât *Sfântul drac,* în jurul căruia se structurează zeci de episoade, anecdote, *la petite histoire,* cum spun francezii, ce prin rapel, contrapunct sau însumare oferă o cronică aventuroasă, vivantă şi vitriolantă a comunităţii din Rotunda şi împrejurimi. Sunt aduşi în scenă pe rând sau în dialog principalii vorbitori, interpreţi pe sanţ, la cârciumă, la câmp, în arestul jandarmeriei, pe front, în puscărie, în armată, în scene erotice sau de confruntare matrirnonială ş.a.m.d.

Autorul conduce bine inclusiv monologul interior, ceea ce ne indrituieşte să credem în harul său dramaturgic de a-şi auzi personajele. Gligor, ca protagonist, trup şi suflet implicat in viaţa comunităţii, este deopotrivă urât şi iubit de felurite facţiuni, *judecat* de prieteni şi adversari în funcţie de interese şi criterii personale, dar mai ales după calitatea informaţiei de care dispun. Informaţia brută, primară, la vedere, nu e de partea năpăstuitului Gligor, căci resortul patimilor sale este unul complicat, inaccesibil celor inapţi de creativitate, de a contextualiza faptele, de a citi în sufletul „navigatorului".

Cu desluşirea trecutului principalilor membri ai *tribului,* oameni trecuţi prin al doilea război, acum pensionari c.a.p., se ocupă Ion a lu' Zbrenciu, colportor de seamă si monograf al vieţii lui Gligor,despre care circulă deja un text scris de *studentu ',* dictat de Cartof si citit pe sanţ la lumină de chibrit. Gligor cel respectuos, alias *căpitanul blond* din lecturile sale, nu suportă silnicia, abuzul si absurdul situaţiilor, fie că e vorba de infernul său conjugal, la propriu slujit de a sa Savetă, fie că e vorba de persecuţia poliţienească sau de nelegiuirile diabolicului Bobică. Gligor este victima preferată a ananghiei; până şi crima sa pasională nu-şi atinge scopul, cel ucis, Trifu, neavând nici o legătură cu obiectul răzbunării. Gligor are datele unui răzvrătit dintr-o eventuală epopee eroicomică a eşecului. Dar şi a recuperării demnităţii pierdute prin ispăşire voluntară. Gligor, persecutat în vis de acel episod sângeros, este deţinătorul unui psihic aventuros, bun conducător de fantasme erotice, dar şi de nălucirile persecuţiei sau demenţei. Nu este străin nici fabulosului oniric, asemeni lui Mitroi, sau Sandu. Cronicar de război, de front, de puşcărie, dar şi al isprăvilor odioase, terifiante ale lui Bobică, Mitroi este martorul - narator neîntrecut decât de Gligor.

Există în carte ecouri ale unei rezistenţe polemice şi ironice la noua ordine colectivistă în agricultură, relatări ale unor descinderi (la chiaburul Briceag) după tipicul terorismului de clasă. Convingător este insolitul senzaţional ca viziune asupra acestei lumi, realismul crud si inexorabil cu care Jean Băileşteanu, dincolo de autenticitatea colocvială a limbajuIui, işi prezintă personajele. Vindicative, gata de trădare şi crimă, de adulter si violenţă, ca să nu mai vorbim de brutalitatea relaţiilor (soţ - soţie, mamă - progenituri), figurile de prim - plan ale cărţii uluiesc prin nestăpânirea instinctelor, printr-o vitalitate periculoasă la graniţă cu nebunia si fatalitatea. Sigur, ele cred formal în ritualurile străvechi (nunta, sărindarul, înmormântarea), dar şi în credinţe cu şerpi sau în forţa letală a blestemului (vezi episodul morţii lui Grecea).

Noi n-avem cum să nu-i dăm dreptate autorului ce, în cunoştinţă de cauză, oferă acest repertoriu în miniatură de vicii şi derapaje, ca şi cum Rotunda ar fi trăit într-o epocă precreştină, poligon al condiţiei umane vetero-testamentare. Nu există figuri notabile de preoţi sau credincioşi. Singurul care crede în justiţia divină e Gligor, aflat dintr-un surplus de duh şi omenie pe o *via crucis;* drumul ispăşirii sinonim cu destinul său. Singura formă de religiozitate a celor din Rotunda este epica convivială, limbajul ce nu avea cum să nu păstreze forme şi tonalităţi cronicăreşti sau locale, gen: "când i se sotonea", „hiare", "răliţătură", "mă detei", "se detese", "se pristinise" ş.a.m.d.

Satul informatizat oral, coral şi individual, apt să producă non-stop expresivitate onomastică, poantă morală, paremiologie, fabulos, este o performanţă a unui crez artistic, cel al autenticităţii. În acest potop de nume, vieţi şi morţi ce ameţesc de cap cititorul, există desigur şi episoade parazitare, ce nu depăşesc nivelul pitorescului, trenări şi digresiuni dintr-o colecţie la purtător, ce n-au cum să nu ştirbească economia epică. N-au însă cum să pună la îndoială puterea de invenţie şi naturaleţea unui demers artistic remarcabil în proza ce se scrie azi. Indubitabil, inexplicabila modestie a persoanei numite Jean Băileşteanu este sinonimă cu forţa talentului său epic.

Satul informatizat oral, coral şi individual, apt să producă non-stop expresivitate onomastică, poantă morală, paremiologie, fabulos, este o performanţă a unui crez artistic, cel al autenticităţii.

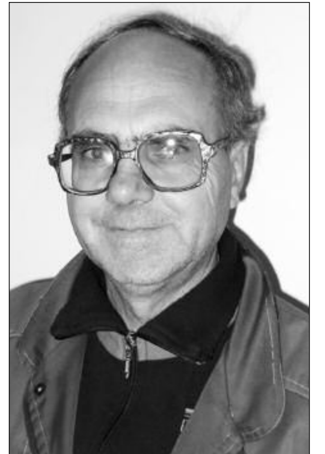
Vasile Luţai, un poet al jubilaţiei luminii…

(urmare din p. 19)

ce e drept, deşi cezura specifică (care este fundamentală la un Matsuo Basho, maestru mărturisit) este adesea ignorată, greu înţelegându-se rolul ei în justapunerea "expresiei" (în gernere,) predicative peste "fragmentul" tematic sau temporal care la niponi survine natural. Partea forte a acestui tip de poezie frecventat şi creat în fond de Luţai (să-i facem o plăcere preasmeritului autor şi să-l botezăm din acest motiv LU-TAI !) – specialiştii numesc orice deturnare a haiku-ului clasic *senryu* – rămâne neegalatul simţ şi aptitudinea rezonantă pentru natură. Ofer un singur exemplu din sutele care ar merita: "A crescut luna -/ceţurile câmpiei/ cernând lumina". Există în "66" chiar un ciclu de *senryu*-uri dedicate anotimpurilor, din păcate, disipate în corpul volumului cam de-a valma, ceea ce e de natură să greveze, pe moment, sensibilitatea lectorului, decât să i-o încânte. Fiindcă nu exclud pariul pe care şi-l va fi propus Luţai, şi anume să scrie un număr record de poeme treflate per unitarte de timp (de unde impresia, pe alocuri, de excesiv ori "prefabricat"), îi amintesc aici smeritului autor că marii haijini au fost fericiţi când au reuşit să adune în toată viaţa lor circa 40, 50 de asemenea perle. Pe urmă, există, şi o ştie prea bine şi domnia sa, o artă a felului de a gândi şi a face (aruncând ceea ce este de aruncat peste bord) un volum de poezie. Arta asta, combinatorie şi constructivă, fiind la fel de importantă ca *poeinul* însuşi. Nu fac aici un inventar al temelor abordate de Luţai în haiku-urile sale deturnate, capabile, în noua orânduială, să depoziteze inclusiv amintiri fulgurante ("Încinsul cuptor -/să iau pită din vatră/ mă îmbie mama"). Mă simt obligat să notez însă, că el este probabil primul care a îndrăznit a-l ralia, cum-necum, la mitologia precreştină a dacilor, primul care l-a înveşmântat pe alocuri în haina "dialectală"/regională a unor cuvinte precum *îmblăciu, tău, prelucă, căşlegi* ş.a. Tot mai conştient de modificările aduse formei originale orientale – împosibil, de atminteri, de înţeles pe de-a-ntregul în Occident, fie şi datorită particularităţilor unei limbi monosilabice atonale -, Vasile Luţai a renunţat în ultimul timp să-şi mai subintituleze asemenea producţii *poeme în sil haiku/ sau în stil japonez*, preferând să le intituleze de-a dreptul *Ryuko & Fueki* sau *Kami*, cum o face în cazul ultimelor două volume de poezie treflată, apărute în 2018 la Limes. Trimiţând la specialişti ai poeziei Etremului Orient, în nişte "Lămuriri" sau "Note", pe care le găsim mai mult decât îndreptăţite, Vasile Luţai încearcă să ne familiarizeze cu asemenea concepte. Mai mult, el se şi străduie să scrie conform acestor bruioane aperceptive, iar noi, din omenească neştiinţă, nu-l putem contrazice, deocamdată în niciun fel. Precizând că forma *kami* pare a fi una de-a dreptul anistorică, ofer cititorului câteva mostre de poezie treflată din cele două volume, deloc lipsite de un lirism al lor, trebuie să recunosc plin de franchețe, chiar dacă, momentan, n-aş putea opera cine ştie ce distingeri valabile. "Beau vin de soi -/ clarul lunii-n pahar/ noapte sângerie"; "Iernaticul om -/ cu lunga ţundră/ doarme-ntre oi"; "Preeria bizonilor - / scurmata zăpadă/ până-n firul ierbii"; "Poarta templului - / o-mping ciutele/ după boncăluit"; "Trece cărturarul/ cu spiritu-n spate/ alături cu asinul" (din *Ryuko & fueki*). "Săpăm amintirile -/în fiece pas/ urma chipului tău"; "Sub privighetoare -/ înflorită creanga/ cu timpurii cireşe"; "Acesta nu-i palat -/ ci templul trupului tău/ unde dorul e-n cuib noaptea"; "De când a venit primăvara/ ceţosul cer/ varsă numai cerneală"; "Obiditul ţăran -/ de zor trudind tarlaua/ culege numai pleava" (din *Kami*).

Poet pe de-a-ntregul, universul creaţiei lui Vasile Luţai merită toată atenţia.

Viorel Nica

De pe culmile dansului în faţa plutonului de execuţie

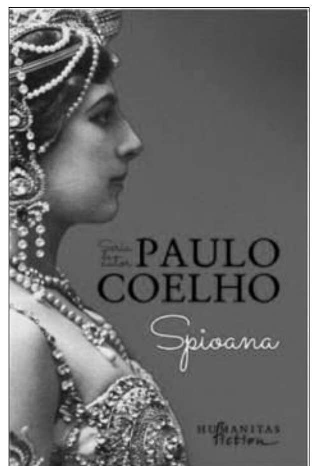
Spre deosebire de celelalte texte romaneşti ale lui Paulo Coelho, care se îndepărtează, într-o măsură mai mare sau mai mică de realitate, ficţionalizându-se în diferite grade, ba chiar fantasmagoricizându-se câteodată, *Spioana* (publicată în original în 2016, tradusă din portugheză în română de Simina Popa, tipărită de Humanitas Fiction tot în 2016) este un „roman bazat pe fapte reale", extrase din biografia unei dansatoare celebre din La Belle Époque, nevoită să suporte arestarea pe nedrept, acuzarea de spionaj şi, mai ales, să sfârşească în cel mai dramatic mod cu putinţă, prin împuşcarea umilitoare, mai mult decât atât, printr-o ciuruire de-a dreptul oripilantă.

Din iniţiativa părinţilor bogaţi, Margaretha Zelle a învăţat dansul „la o şcoală privată", a luat „lecţii de echitaţie" în Leeuwarden (din Olanda). Încă din adolescenţă dansatoarea suplă, ingenioasă, a descoperit că-i „o femeie frumoasă", că-i privită insistent de bărbaţii mai tineri şi mai vârstnici. În 1889 ea s-a mutat la Leiden, continuându-şi, cu necondiţionatul sprijin părintesc, „cea mai aleasă educaţie", a fost sfătuită de blânda-i si înţeleapta mamă să-şi urmeze destinul „cu bucurie", oricare ar fi fost el, să nu-şi grăbească, în nici o împrejurare, „mersul vieţii". La doar 16 ani atrăgătoarea, nurlia elevă a fost violată de frivolul director al şcolii unde învăţa, printre altele, şi... bunele maniere. De teamă să nu fie exmatriculată de către cel ce deţinea puterea, victima nevinovată a păstrat multă vreme tăcerea, nedivulgându-i nimănui respectiva întâmplare ruşinoasă. În virtutea celor întâmplate, a început să asocieze sexul „cu ceva mecanic, fără nici o legătură cu dragostea". Nerăbdătoare să-şi părăsească ţara conservatoare, calvinistă, plină de prejudecăţi şi plictiseală, incapabilă să corespundă aşteptărilor sale juvenile şi avântate, s-a căsătorit cu un căpitan (mai în vârstă decât ea cu 21 de ani) ce îi făgăduise că o să o ducă într-un mediu exotic, tocmai la Java, în îndepărtata Indonezie. Chit că făgăduinţa cu pricina i-a fost îndeplinită (în 1895), a trebuit să se înstrăineze, cât de curând, de soţul său neserios, ce o neglija deseori de dragul unor „amante" „locale" cu mult mai experimentate decât ea în ars amandi. După ce a născut o fetiţă, s-a dedicat îngrijirii ei, străduindu-se să se comporte ca o mamă deferentă şi responsabilă. Nevoind să treacă „peste limita pe care o poate îndura o fiinţă omenească" în mariaju-i nefericit, considerabil distorsionat, a căutat să-şi găsească o compensaţie. În timp ce asista la o reprezentaţie de dans oriental, a fost „cuprinsă de un fel de transă mistică", a priceput că „toate făceau parte dintr-o lume care murea şi renăştea", a hotărât să se lase purtată „către o altă dimensiune şi alt spaţiu", s-a bucurat enorm contemplând „frumuseţea în forma ei cea mai pură", a înţeles că „dansul era poezie şi fiecare mişcare reprezenta un cuvânt", i s-a revelat faptul că trebuia să treacă în stadiul „estetic" al existenţei. Despărţindu-se pentru totdeauna de soţul infidel, ingrat, s-a întors în patria-i nord-europeană. Numai că, neînţelegându-se cu mama ei vitregă, s-a adresat consulatului francez cu rugămintea de a-i aproba deplasarea la Paris pe numele de Mata Hari (schimbare de nume la care recursese cu scopul de a nu-şi implica familia, neîncrezătoare în opţiunea sa artistică, în ceea ce intenţiona să facă în următorii ani). Ajunsă în Oraşul luminilor, se simţise, iniţial, pierdută, urmărită de privirile unor inşi necunoscuţi. Nu după multă vreme însă s-a familiarizat cu ambianţa pariziană, a început să danseze în public în manieră orientală, a avut parte de succes, fascinându-şi spectatorii, l-a cunoscut pe Picasso care „se credea buricul pământului", a primit sfaturi importante de la Modigliani ce socotea că „misiunea artistului" e „să-şi depăşească propriile limite", s-a deprins să trăiască trecând dintr-o extremă în alta, evitând calea de mijloc, s-a lăsat vrăjită de „frumuseţea trandafirilor", nedând atenţie spinilor, a practicat şi a transformat striptease-ul în artă, curăţându-l de vulgaritate, a susţinut spectacole de caritate „pentru a strânge fonduri destinate soldaţilor ruşi răniţi în războiul ruso-nipon, şi-a cumpărat „haine la modă". Trecând de treizeci de ani, apropiindu-se de vârsta critică, s-a pomenit acuzată de „mult exhibiţionism şi puţin talent", a fost încolţită de „frustrarea, mizeria şi teama că în curând" avea să îmbătrânească, sărăcească, urâţească, a trăit „chinuită de coşmarurile" pe care ea însăşi le crease, a ajuns să echivaleze iubirea cu puterea, i-a făcut pe alţii să se simtă iubiţi contra sumelor exorbitante ce-i erau oferite, a primit cadou o vilă de la un amant grozav de generos, s-a comportat ca „o amazoană excelentă", şi-a văzut „chipul şi corpul" „pe diferite cărţi poştale". În toiul celebrităţii şi-a satisfăcut vanitatea, afişa uneori o figură plictisită, saturată, a priceput ca Epoca fericită nu mai avea să ţină prea mult, fiind într-o mult mai mare măsură soporifică decât temeinică. În schimbul unei remunerări colosale, a acceptat să danseze la Berlin unde (în 1914) se simţise ca „pasărea exotică care traversa un tărâm devastat de sărăcia de spirit a tuturor", înţelesese că atunci „ când o ţară devine cea mai importantă din lume, există întotdeauna un preţ pe care îl are de plătit", continuase să-şi caute libertatea, nu iubirea, dansase cât de bine putuse. De îndată ce se stârnise războiul, fusese somată să-şi întrerupă reprezentaţia coregrafică, ba chiar să părăsească ţara militaristă, în care muzele aveau să tacă vreo câţiva ani la rând, a aflat de la impresarul Franz că până şi „cea mai frumoasă melodie din lume se transformă într-o monstruozitate dacă sunt dezacordate coardele", şi-a dat seama că „păcat este faptul că trăim departe de armonia absolută".

Cât de curând s-a pomenit „femeia care nu are absolut nimic, prinţesa care se află departe de castelul ei, consolată totuşi de faptul că se va întoarce" la starea-i privilegiată. Înapoindu-se în Olanda, a observat că, din cauza războiului „care se propaga cu din ce în ce mai multă furie în ţările vecine", viaţa devenise deosebit de ternă şi de nesuferită, s-a văzut obligată să-şi însuşească „arta răbdării". Dornică să se întoarcă la Paris, a acceptat să colaboreze, să le ofere celor de la consulatul german anumite informaţii. Totodată s-a pus la dispoziţia contraspionajului francez fără nici o ezitare. Căutând mai degrabă „viaţa adevărată" decât fericirea iluzorie, şi-a dat silinţa să-i cunoască îndeaproape „momentele ei de frumuseţe, care nu se poate exprima în cuvinte, şi de tristeţe profundă", să se acomodeze „cu loialităţile şi trădările ei, cu temerile şi clipele ei de pace". Din momentul în care a sesizat că-i urmărită obstinant de agenţi necunoscuţi, s-a crezut „cineva care putea schimba destinul lumii, care putea ajuta Franţa să câştige războiul, prefăcându-se că spionează pentru nemţi", şi-a luat în serios rolul de luptătoare aflată în slujba unei cauze nobile, de femeie înzestrată cu o „minte liberă", decât că nevoită să se mişte, să evolueze „într-o lume în care oamenii aveau o judecată din ce în ce mai îngustă". Imediat ce s-a întors la Paris, a fost contactată de Ladoux, şeful contraspionajului francez, „un om supravegheat de guvern", „unul dintre cei care s-au ocupat de cazul Dreyfus", condamnând „un om nevinovat la degradare şi exil", vădindu-se „plin de resentimente", având nevoie „urgent de o cauză celebră ca să fie din nou bine văzut în saloanele guvernamentale". După un scurt episod amoros, petrecut în compania unui foarte tânăr ofiţer rus, singurul bărbat pe care îl iubise îndeaievea, s-a trezit cu insistenţă urmărită şi de germani, şi de francezi, care o suspectau deopotrivă de neloialitate. Arestată fiind, s-a văzut „discreditată public", samavolnic acuzată (tocmai de partea franceză pe care o servise cu devotament neprecupeţit) de spionaj (în favoarea nemţilor), ajunsă „într-o situaţie dificilă" , luată drept „periculoasa spioană", nesprijinită de fel de opinia publică (în care-şi pusese toată speranţa). În ceea ce o privea, s-a crezut tot timpul nevinovată şi a pledat pentru nevinovăţia sa cu toate argumentele şi probele pe care le avea la îndemână, s-a considerat mereu victima unei farse adverse şi abjecte. Pe neanunţate „a fost condusă direct la închisoarea Saint-Lazare", a fost percepută în presa pariziană (de la început şi până la sfârşit ostilă ei uneia) într-un regretabil mod caricatural, ce nu avea nici în clin, nici în mânecă vreodată cu adevărul adevărat, a fost aspru, nemenajant interogată de cel „căruia i s-a spus ‹‹Torquemada din Paris››", „o fiară întărâtată care căuta răzbunare în loc de dreptate", a plâns „fără încetare", nevenindu-i să creadă că putea să aibă parte de atâta nedreptate, şi-a petrecut nopţile „trează, de frica şobolanilor care infestau acea temniţă infamă", a stat săptămâni la rând „izolată într-o celulă solitară, fără nici un contact cu nimeni". În ciuda faptului că fusese apărată de un avocat onest şi priceput (căruia i-a trimis scrisorile pe baza cărora se constituie această carte animată de cele mai bune intenţii justiţiar-reparatoare), că argumentele procurorului „ajungeau la limita deplorabilului" prin irelevanţa, incoerenţa şi inconsistenţa lor, nu a fost eliberată, ci considerată „o potenţială suspectă", tratată ca o spioană periculoasă, dezavuabilă, dotată cu o excepţională capacitate de seducţie şi de sfidare a cutumelor în vigoare.

Înţelegând că „ lupta ajunsese la final", că avea să fie condamnată la moarte, şi-a păstrat „capul sus" şi „pasul ferm", şi-a acceptat cu stoică demnitate destinul potrivnic (după cum rezultă din versiunea tuşantă, oferită de înţelegătorul, omenosul ei avocat Clunet, pe deplin convins de nevinovăţia clientei sale). Faţă în faţă cu plutonul de execuţie, nu s-a pierdut cu firea „a rămas netulburată", a refuzat să fie legată la ochi, privindu-i „pe cei ce urmau să o execute cu un aer aparent liniştit", „nici nu a tresărit" atunci când gloanţele se îndreptau implacabil asupra ei. Conform obiceiurilor vremii, corpul său „a fost îngropat într-un loc oarecare, niciodată descoperit".

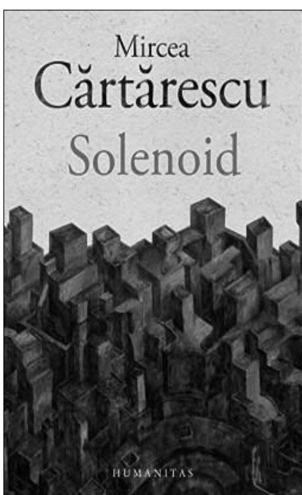
Plăsmuit într-o elegantă, degajată, emoţionantă formă epistolară, (care-i îngăduie autorului să exploreze în adâncime conştiinţa unui personaj feminin complex, dornic să se emancipeze, să guste minunatele roade ale frumuseţii artistice în calitate de dansatoare inspirată, să trăiască intens în pofida oricărei adversităţi ivite în calea sa nu totdeauna dreaptă, să se comporte demn atunci când i se apropie sfârşitul de un dramatism acablant) opusul romanesc ***A espia*** de Paolo Coelho e o carte meritorie, poate nu chiar atât de originală pe cât ar voi cel mai exigent lector al său, dar îndeajuns de înzestrată cu unele virtuţi literare medii (precum claritatea, nuanţarea, atractivitatea) de natură s-o facă uşor şi plăcut lizibilă, s-o impună în peisajul epic contemporan prin neostoita-i vervă narativă, prin caracterul dinamic, prin strategia sa de comunicare suplă şi eficace.

Ştefan Dimitriu

EVADAREA CU SOLENOIDUL

...aceasta este întreaga carte: o glisare permanentă, cu mare artă, între realitate şi halucinaţie, între lumea palpabilă şi coşmar, un delir aproape continuu al celui care ştie „mai bine ca oricine că delirul nu e un deşeu al realităţii, ci parte din ea, şi uneori partea ei cea mai preţioasă”.

***Mircea Cărtărescu, *Solenoid,* Humanitas 2015**

*Solenoid**-ul lui Mircea Cărtărescu este, în ceea ce vrea să fie de fapt, un roman de factură kafkiană, deşi există în trupul său de mamut alte câteva romane cât se poate de realiste, cum ar fi de pildă cel dedicat eternei mahalale bucureştene, cu tot ce are ea mai sordid, dar şi cu tot ce are mai savuros; o carte de peste opt sute de pagini dense, în faţa căreia – dată fiind semnătura de pe copertă, asociată cu un fel de fudulie elitistă – eziţi îndelung nu numai înainte de a o cumpăra, dar şi mult după aceea, mai înainte de a o deschide. Iar lucrurile nu devin cu mult mai simple nici după ce, cu un „fie ce-o fi!”, te-ai hotărât să devii ocnaşul ei, parcurgându-i una câte una paginile. Trebuie să spun însă că, în final, după ce ai vrut de-atâtea ori s-o arunci din mână şi când ai strâns atâtea păcate pe care să i le reproşezi, trăieşti totuşi satisfacţia de a fi parcurs opera de maturitate a unui scriitor important, chiar dacă atât de dus cu solenoidul.

Pretextul de la care porneşte acest masiv text (uneori destul de scabros, alteori numai artificios) este că „el nu e o carte, şi cu atât mai puţin un roman: e un plan de evadare. Iar după evadare, destinul său firesc este cenuşa”. Dar cum, din motive care ne scapă, aceste mărturii destinate pieirii au ajuns totuşi sub ochii noştri, iată-ne puşi în faţa unor dezvăluiri de strictă intimitate în care, neîmpăcat cu soarta-i umilă, un tânăr profesor („cel mai prost profesor care a predat vreodată”) de la o şcoală generală din margine de Bucureşti, care visase cândva să devină un strălucit om de litere, îşi varsă zi de zi amarul vieţii în aceste interminabile pagini, într-un gen de „anti-carte”, scrisă de un „anti-scriitor” care, aşa cum mărturiseşte la un moment dat, „aici, în pântecul manuscrisului, rătăcind prin intestinele lui întortocheate, ascultându-i straniile bolboroseli (şi – adăugăm noi – numărându-şi păduchii colecţionaţi din clasă sau scoţându-şi din buric capetele de sfoară putrezite, uitate acolo de la naştere), îmi simt libertatea, îmi simt şi însoţitorul ei obligatoriu: nebunia”.

Cât de autentică sau cât de mimată este această nebunie, vom putea să judecăm singuri, ca privilegiaţi cititori ai acestei lungi spovedanii, salvată prin mircol de la foc, în care fiecare pagină este o fişă de o infinită cruzime psihanalitică, o mărturie de o sinceritate dincolo de orice limită a cunoaşterii şi a revoltei de sine.

Sâmburele nebuniei îşi are desigur rădăcinile în înseşi datele genetice ale acestui nefericit anti-erou, născut să sufere de singurătate şi să se autoflageleze continuu, într-o lume ce i se arată de la început ostilă şi fără sens („aşa sunt eu, aşa am fost de când mă ştiu pe lume: un om singur, aşteptând în spatele unui geam”). Stare agravată până la suferinţă maniacală, până la obsesie compulsivă de năruirea, într-un cenaclu studenţesc unde citeşte un poem cu pretenţii, a speranţelor sale de a se realiza ca scriitor („Atunci, în acea oră nici măcar de măcel feroce, de măcel într-o doară, dispreţuitor şi cu zâmbetul pe buze, moneda a căzut pe partea greşită”).

Tot ce va urma de aici înainte nu va fi altceva decât ranchiuna celui învins la adresa ipoteticului învingător, a „Celuilalt”, care „a continuat, poate, într-o altă lume posibilă, înfăşurată-n glorie şi splendoare (dar şi-n conformism, falsitate, înşelătorie de sine, superbie, dezamăgire)” şi la care se va raporta cu aparentă detaşare, consolându-se cu gânduri ca acestea: „Ca scriitor te irealizezi cu fiecare carte pe care o scrii”, sau „literatura e un muzeu închis ermetic, un muzeu al uşilor iluzorii” sau „pentru că nu sunt scriitor şi nu desenez uşi false pe ziduri, sunt fericit scriind, şi fericirea asta-mi ţine loc de glorie” sau „niciun roman n-a arătat vreodată vreun drum, toate, dar absolut toate se resorb în inutilul neant al literaturii”; şi afirmându-şi desigur, ca „anti-scriitor” de „anti-romane”, strania sa profesiune de credinţă: „Singurele texte care-ar trebui citite vreodată sunt cele neartistice şi neliterare, cele aspre şi imposibil de-nţeles, cele pe care autorii lor au fost nebuni să le scrie, dar care au izvorât din demenţa, tristeţea şi disperarea lor”, scrise fiind „cu litere infectate, supurânde, din cartea ororii de a trăi”.

De aici înainte, drumul către Kafka se va deschide larg. Şi nu unul singur. Şi nu un drumeag oarecare. Ci câteva largi magistrale. Iar dacă semnul de recunoaştere al lui Kafka va fi, după cum se ştie, monstruosul *gândac* care a revoluţionat la timpul său o întreagă literatură, Mircea Cărtărescu îşi va metamorfoza în cele din urmă alter-egoul anti-literaturii sale într-un infinitezimal, omniprezent şi terifiant micro-organism – *acarianul!*

Dar până atunci, cititorul va avea de parcurs un lung drum şi un amănunţit inventar al ororilor. Aşa cum le va percepe autorul acestui insolit jurnal, care nu are altă pretenţie decât aceea de a-şi descrie cu lux de amănunte, într-un şir de „halucinaţii caleidoscopice”, cusururile, devierile sale comportamentale care fac din el un sucit, un apucat, un abulic, un complexat, un sociopat, un schizofrenic, o conştiinţă alterată din multiple cauze. Un colecţionar al nefericirilor sale intratabile: al coşmarurilor copilăriei şi-ale adolescenţei, al coşmarului asistenţei medicale din insalubrele policlinici de cartier, al coşmarului educaţional-şcolar (ca elev şi apoi ca profesor), al coşmarului de scriitor eşuat încă din faşă, al coşmarului iubirii carnale, al coşmarului căsătoriei, al coşmarului relaţiilor sociale, al coşmarului urbanistic, al coşmarului general al propriei vieţi ca sumă a unor infinite anomalii proprii („Nu-ncerc să-nţeleg, doar merg mai departe cu povestea anomaliilor mele”, „Ar putea fi viaţa unui păduche sau a unui sarcopt” sau de ce nu, spunem noi, anticipând din nou, a unui respingător acarian). El îşi exhibă astfel toate tarele, îşi retrăieşte toate nefericirile, îşi arătă şi îşi deplânge, ca Iov, toate buboaiele, îşi stoarce toate puroaiele, îşi întoarce pe faţă şi pe dos toate nenorocirile.

Cea mai pregnantă şi mai definitorie anomalie a anti-eroului nostru este aceea de a nu se fi împăcat niciodată cu condiţia sa de conştiinţă universală zidită-n temniţa unui trup perisabil. Dintr-o asemenea percepţie, Blaga scoate o feerică meditaţie mistico-filosofică („O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat!/ Să nu se simtă Dumnezeu/ în mine/ un zeu în temniţă – încătuşat”). De aici, însă, la Mircea Cărtărescu se naşte tragedia, dispreţul de sine, revolta, căutarea unei căi de evadare nu numai din trupul său, dar şi din conştiinţa sa de fiinţă înzestrată cu capacitatea de a-şi înţelege condiţia de muritor. Şi, în cele din urmă, găsirea acestei căi în vis, în halucinaţie, într-o altă dimensiune a lumii. O tentativă de eliberare pentru sinele din noi, ca mărginite entităţi umane, demne de tot dispreţul, dar şi pentru literatură şi pentru artă, în general („Arta n-are sens dacă nu-i evadare. Dacă nu se naşte din disperarea de-a fi prizonier. N-am respect pentru arta care aduce confort şi alinare, pentru romane şi muzică şi pictură ce-ţi fac şederea-n celulă mai suportabilă”).

Dar, pentru această evadare, autorul are nevoie de un vehicul special, de un cric a-tot-puternic, de un miez magnetic de forţă, construit de *cine ştie cine* (vorba lui Arghezi, „care n-a mai fost şi care vine”!) şi ascuns pe unde nu te-aştepţi. Acesta este *solenoidul!* Unul din ei, aflat chiar la temelia casei în formă de vapor din strada Maica Domnului, pe care tânărul profesor o achiziţionează, pe mai nimic, de la un bătrân circar, o casă delabrată şi labirintică, numai bună pentru a fi bântuită din când în când de cele mai neînchipuite şi mai torturante vedenii, în cele mai oribile vise din somn sau din starea de veghe, când – ca-n Esenin, în faza finală, de demenţă alcoolică – „un om negru, un om negru/ vine şi pe pat se-aşază”. De remarcat, în treacăt, că în toată această lume diavolească, numele străzii (Maica Domnului) este singurul strop de dumnezeire!

Disperările autorului acestui jurnal al groazei de a trăi vin aşadar, după cum spuneam, din predispoziţia sa nativă pentru suferinţă, dar şi din supersensibilitatea sa emoţională dublată de apetenţa pentru lectura asiduă, relevantă, istovitoare, şi potenţată de incidentele de parcurs, cum ar fi desele vizite, din copilărie, la dentist sau internarea, la o vârstă fragedă, într-un sanatoriu de boli pulmonare. Reflexele târzii ale acestor traumatizante experienţe biografice vor face, de pildă, din scaunul dentar al copilăriei, instalat acum în camerele de comandă ale solenoizilor răspândiţi prin tot Bucureştiul, ca steagurile lui Pristanda, un simbol perfect al ideii de instrument de tortură, iar din „Tăunul” scriitoarei Ethel Lilian Voynich – obsesia sa din adolescenţă – o poartă de intrare în lumea părinţilor ei dar şi al *Logicii matematice,* savantul britanic George Boole, şi mai ales a ginerelui acestuia, năzdrăvanul străbunic al *cubului Rubick,* Charles Howard Hinton, cel care-a umplut la un moment dat spitalele de psihiatrie de ambele părţi ale Atlanticului cu mulţi dintre cei care, folosind ingenioasa lui trusă compusă din 81 de cuburi felurit colorate, încercaseră să vizualizeze un *teseract,* adică să evadeze din lumea noastră tridimensională şi să pătrundă măcar pentru o clipă în cea de a patra ei dimesiune.

Aşadar, stările cvasi-permanente de coşmar provocate de viaţa socială (de fapt, antisocială) a tânărului şi neurastenicului profesor sunt amplificate până la cote abia suportabile de abordarea veleitară a unor domenii ale gândirii sau practicii ştiinţifice de vârf (filosofie, astrofizică, matematică, electronică, medicină, microbiologie etc., etc.), în care se consideră a fi nu doar informat în treacăt, ci temeinic iniţiat. Aşa se întâmplă, de pildă, când pătrunde, ca un explorator al propriei faceri, în uterul matern, supradimensionat la proporţii aproape cosmice şi desigur mitice, ori când reface, în morga oraşului, în care „penisul lui Terente (...) este Gioconda acestui Luvru morbid”, experienţele sinistre ale excentricului Nicolae Minovici, „campion mondial la spânzurare controlată”, ori atunci când, într-un „vis epileptoid”, folosind „limbajul înalt al flatulaţiilor şi eructaţiilor” (mai pe româneşte, al băşinilor şi al râgâielilor), pătrunde în lumea acarienilor, pentru a afla „dacă mântuirea este posibilă (?!?)”.

„Azi nu mai deosebesc halucinaţiile mele de realitate”, mărturiseşte la un moment dat autorul jurnalului. De fapt, aceasta este întreaga carte: o glisare permanentă, cu mare artă, între realitate şi halucinaţie, între lumea palpabilă şi coşmar, un delir aproape continuu al celui care ştie „mai bine ca oricine că delirul nu e un deşeu al realităţii, ci parte din ea, şi uneori partea ei cea mai preţioasă”. După asemenea trăiri, ni se spovedeşte el, „rămâneam într-o stare de abulie şi visare nătângă”. Altădată, ne vorbeşte despre „scrisul meu maniacal”, despre „ambiguitatea esenţială a scrisului meu” ori despre „nebunia lui ireductibilă”.

Toate aceste judecăţi de valoare par a fi asumate nu doar în numele personajului său, dar şi ale scriitorului Mircea Cărtărescu

însuşi. Al cărui scris – aşezat nu numai sub semnul lui Kafka, dar şi al lui Dostoievski, Freud sau Hinton – este uneori de o stranie şi înfricoşătoare frumuseţe. Ca de pildă în secţiunile dedicate *pichetiştilor,* un fel de sectă imaginată de el, care se adună din când din când, mai ales noaptea, în diverse puncte ale oraşului, cum ar fi Morga, pentru a protesta cu o deznădejde vehementă împotriva tuturor relelor lumii:

„Pichetiştii-şi ridicaseră pancartele în tăcere de parc-ar fi vrut ca singurul privitor, Virgil (prestigiosul gurú n.n.), s-o citească înainte de toate pe a fiecăruia dintre ei (...): «Jos Moartea!», «Jos Putrefacţia!», «Nu băgaţi conştiinţele în pământ!», «Ruşine epilepsiei!», «Opriţi omorurile!», «NU strivirilor!», «NU îngropării de viu!», «Suferinţa e un păcat!», «Nu vrem să pierim!», şi multe altele ce inventariau viermuiala de boli, spaime şi orori aciuate în carnea fiinţei omeneşti şi pe care le luăm drept soarta noastră pe pământ, resemnaţi ca sclavii de altădată cu sclavia lor pe care toţi cei din jur o considerau naturală şi inevitabilă: «Jos accidentele!», «Fără fracturi de coloană!», «NU agoniei!», «NU dispariţiei definitive!», «Jos nefericirea!», «Destul cu nevralgia de trigemen!», «Încetaţi masacrul!». Caty agita vechea ei pancartă cu «Jos bătrâneţea!», iar mica profesoară de geografie ţinea-n dreptul pieptului o foaie de hârtie pe care scria doar «Ajutor!». Peste noi şi peste cupola funebră-a clădirii se înălţa colosală statuia pilduitoare-a Damnării, escamotând stelele pe-un sfert de cer şi făcându-ne să părem, sub picioarele ei enorme, o procesiune de acarieni abia vizibili în noaptea ce învelea oraşul". (Aş putea să mai amintesc, în acest sens, multe alte pasaje dar, date fiind precedentele scriitorului de a include în propria operă, fără ghilimelele de rigoare, anumite „citate culturale", n-am vrut să-mi asum încă un asemenea risc).

La această procesiune, asistată fireşte de „zbârnâitul slab al marelui solenoid din cupolă", cerurile se cască larg şi îl înghit pe marele gurú. Apoi, după un timp, la ultima reunire-pandemoniu a pichetiştilor care-şi strigă exact pe zece pagini cuvântul „Ajutor!", se pulverizează în neant Bucureştiul întreg. Totuşi, speranţa unei firave continuităţi vine odată cu neaşteptata apariţie a unei noi vieţi: micuţa Irina, descinzând din pântecul şi dintre picioarele Irinei, o colegă de cancelarie, însămânţată nu în ideea de procreaţie, ci din pură „nebunie erotică". Această nouă şi întâmplătoare viaţă promite totuşi perpetuarea până cine ştie când a şirului acesta de existenţe umane pregătite din start pentru nebunie, suferinţă şi deznădejde.

Deşi scris în bună măsură cu o ştiinţă aparte a suspansului, cu o frază largă şi plină de sensuri, adeseori cu o pătrundere adâncă în abisurile sufletului omenesc, *Solenoid*-ul este totuşi o carte greu de citit. La atmosfera apăsătoare, la superabundenţa de deliruri coşmareşti, la torturantele întrebări existenţiale fără răspuns, la mizeriile trupeşti cele mai neînchipuite, se adaugă la tot pasul sporovăiala fără noimă, divagaţia de dragul divagaţiei („de fapt, am scris acest fragment inutil ca să acopăr o piesă neagră" – dintr-un puzzle imaginar n. n.), baterea cu graţie a apei în piuă. Ca să nu mai vorbim de „burţile" de zeci şi zeci de pagini cu povestirea viselor nocturne din adolescenţă, care încarcă inutil un text şi aşa extrem de trenant.

Concluzionând, aş fi tentat să spun că Mircea Cărtărescu este un scriitor inteligent, dar – cel puţin în această situaţie – nu atât de inteligent încât să fi înţeles că, din materialul faptic şi ideatic consumat aici, ar fi putut realiza, cu aproape acelaşi efort şi în deplină stimă pentru cititorii săi, cel puţin trei romane (alături de schizoidul *Solenoid,* un superb roman al şcolii de mahala, şi altul, la fel de incitant, al copilăriei şi adolescenţei sale), dar şi câteva povestiri, fantastice în toate sensurile (spânzurările controlate ale lui Nicolae Minovici, cercetările lui Hinton în legătură cu a patra dimensiune, misterioasa lume a acarienilor etc.), şi chiar un amplu eseu despre visurile sale de noapte şi, poate, un altul despre Bucureşti, „muzeu al melancoliei şi-al ruinării tuturor lucrurilor (...), oraşul cel mai trist de pe faţa pământului".

Cu acest *Solenoid* – o halucinaţie de 840 de pagini, pe cât de terifiantă, pe-atât de dezlânată –, scriitorul ne invită la un act de masochism veritabil la care, de bună voie şi nesilit de nimeni, eu am consimţit în cele din urmă să mă alătur. Nu ştiu însă câţi alţii o vor mai face. De altfel, pentru cei mai slabi de înger, nici nu cred că ar fi recomandabil.

Aureliu Goci

Flori pe valurile vieţii

Debutant târziu şi aplicat, la începuturi, exclusiv universului didactic, Nică D. Lupu a acumulat din mers şi a evoluat cu totul remarcabil în cărţile următoare, din ce în ce mai nuanţat şi complex. Intuitiv, autorul a surmontat toate dificultăţile şi imperativele romanului, elaborând ascendent şi din ce în ce mai rafinat şi semnificativ în domeniul pretenţios al genului proteic.

Romanul său, „**Flori pe valurile vieţii**" rupe cumva spaţiul Câmpiei Dunării, descris în cele 12 romane de până acum şi ne poartă într-o „evadare" în Turcia, prin Bosforul Cornului de Aur, terminată cu revenirea în Bucureşti. Autorul punctează acest periplu cu descrieri, sau întâmplări mai mult sau mai puţin dramatice, cu tentă romantică, şi reflectă situaţii posibil reale, aşa cum

De altfel, opera sa este alcătuită numai din romane (unele în două ediţii), cu câteva excepţii – două cărţi pentru copii şi un volum de proză scurtă – romane tradiţionale, în tipologie diversă, de la universul şcolii, până la atmosfera misterioasă a vieţii de mânăstire, şi de la perspective sociale, la romane de dragoste. Bibliografia este condensată (12 volume în nouă ani) din 2006 (când autorul trecuse de 50 de ani), până astăzi, când arată impunător: *Incertitudini la răscruce*, *Celesta*, *Regina nopţii*, *Masca* , *Urgia*, *Talismanul*, *Regăsirea*, *Spirala* – toate cărţile apărute la Editura „Betta", la care se mai adaugă două cărţi pentru copii.

De remarcat că trei romane configurează *Trilogia cucilor (Masca, Talismanul* şi *Spirala)*, volume-

Sensibilitatea autorului se exprimă prin expresii plastice ce realizează o atmosferă calmă, întreruptă de puncte de tensiune şi conturând cu realism viaţa personajelor; acestea pleacă „să-şi adape spiritul neliniştit (...) din Izvorul Tămăduirii".

este şi finalul cărţii: cortegiul funerar al bătrânului se intersectează cu maşina în care doi gemeni nou-născuţi „au pornit în prima lor mare călătorie" – de la maternitate, acasă...

Sensibilitatea autorului se exprimă prin expresii plastice ce realizează o atmosferă calmă, întreruptă de puncte de tensiune şi conturând cu realism viaţa personajelor; acestea pleacă „să-şi adape spiritul neliniştit (...) din Izvorul Tămăduirii".

Descrierile sunt încărcate de sentiment, cititorul lăsându-se purtat printr-o „pădure străveche care îmbrăcă din timpuri atemporale aceste meleaguri (...), distingându-se prin bogăţia frunzişului mişcător" şi care „parcă răspândeşte cântece de jale". În aceeaşi unitate structurală şi în acelaşi loc, în pădure, participanţii îşi simt „urechile bombardate de trosnetele, gemetele şi suspinele copacilor bolnavi", iar starea de nelinişte şi uşoară nemulţumire a acestora – se aşteptau la mai mult – este redată cu o înţelegere adânc umană.

Textul cuprinde şi incursiuni în timpuri de demult, conturând, prin metafore surprinzătoare, o atmosferă nostalgică; „biserica (este) edificată pe locul fostei bisericuţe clădite cândva de împăratul Leon cel Mare. Locul e invadat de o mireasmă (...) din timpuri arhaice care îmbrăcă aceste tărâmuri cu o pernă de aer neprihănit".

document asupra acestui obicei aproape singular în Câmpia Dunării, ce transmit obiceiuri româneşti şi alogene care se integrează în tipologia teatrului cu măşti, depăşind simplul divertisment folcloric, pentru a redeştepta ritualuri străvechi de origine balcanică şi pierdute în negura timpurilor.

Aşa cum am arătat, „**Flori pe valurile vieţii**" reprezintă o excepţie faţă de universul predilect al autorului, care s-a aplecat, până acum, într-o formă de memorialistică deghizată, asupra unei comunităţi rurale anume. De data aceasta, personajele sale au „evadat" din locul de baştină, au întreprins o excursie pe Bosfor, iar autorul s-a aplecat asupra unor fapte de viaţă cu empatie şi înţelegere. Se remarcă pentru numele feminine, toate reprezemntând flori: Narcisa – de pildă. De aici, frumoasa metaforă a titlului, care arată, neîndoios, „evadarea" din comunitate şi „plutirea" pe valurile vieţii.

Este o carte scrisă cu sufletul care ar putea fi citită tot cu sufletul... Avem bănuiala că tentativa mediilor familiale şi a universului intelectual din cărţile d.lui Lupu apar ca dominante compensatorii, de aspiraţie intimă. Mai mult decât profesional, dl. Nică D. Lupu transferă personalitatea sa echilibrată şi cărţilor sale. Pe de o parte, a rămas un moldovean temperat, melancolic, interiorizat dar adaptat la lumea aprigă, puternic concurenţială a Câmpiei.

Victor Rusu

POEMELE MARII UNIRI

De-a lungul întregii istorii a literaturii române, ,,de la origini până în prezent", după memorabila formulare călinesciană, poeţii noştri, reprezentanţi ai tuturor vârstelor din evoluţia lirismului românesc, au manifestat, între alte orientări tematice, un viu, susţinut interes, pentru poezia de inspiraţie istorică, de factură civică şi patriotică, pe care au cultivat-o cu o sensibilă, impresionantă asumare a tuturor idealurilor majore ale neamului. Aşa se face că nu este eveniment crucial din zbuciumata noastră istorie sau personalitate de o importanţă hotărâtoare a ei care să nu fi fost evocate în poeme vibrante, animate de autentice, generoase trăiri civice şi patriotice, scrise de poeţi aparţinând tuturor generaţiilor scrisului românesc, în firească, armonioasă succesiune. Atât de constantă şi prodigioasă a fost cultivarea poeziei de inspiraţie istorică de către poeţii noştri, încât din sutele, nenumăratele poeme de această factură, s-a constituit mozaical, prin vreme, o veritabilă, grandioasă epopee naţională, o sui-generis cronică lirică, în multe privinţe complementară istoriei propriu-zise, scrise de istoricii de seamă ai poporului nostru.

În această fabuloasă epopee naţională, nu avea, deci, cum să nu i se consacre un spaţiu aparte, amplu, înălţătoarei secvenţe inspirată de participarea eroică a României la Primul Război Mondial, care pentru noi, românii, a fost, mai presus de toate, Războiul Întregirii, care a făcut posibilă Marea Unire, adică împlinirea idealului naţional suprem, sacru, de neatârnare, libertate şi unire a tuturor teritoriilor locuite din străvechimi de strămoşii strămoşilor noştri.

De remarcat, în acest sens, pătrunzătoarea şi inspirata viziune a mai tuturor poeţilor, conform căreia actul important al Marii Uniri nu este tratat ca o întâmplare fericită din istoria noastră, ci ca un sumum sărbătoresc al infinitului şir de lupte crâncene, pentru apărarea „moşiei" şi a independenţei naţionale. De aceea în majoritatea poemelor care celebrează în registru solemn, înalt, de odă sau imn vibrant, puternic mobilizator şi reverberant afectiv, ziua fastă a Marii Uniri şi a Marii Adunări Naţionale din Alba Iulia, 1 decembrie 1918, scenariul momentelor memorabile ale evenimentului încorporează şi numeroase secvenţe ce evocă evenimente anterioare, desfăşurate sub semnul „iubirii de moşie", trăită intens, până la cota de sus, a jertfei supreme, în numele idealului naţional secular al UNIRII şi NEATÂRNĂRII. Astfel, Petre Dulfu, în poezia „Alba Iulia", evocând ,,ziua sfântă" a Marii Uniri, simte nevoia irepresibilă de a reaminti contemporanilor o suită întreagă de martiri ai neamului, care au prefigurat şi au pregătit prin fapte eroice, exemplare, Marea Unire: ,,*În Alba Iulia, cetatea/ Viteazului voievod Mihai,/ Curg valuri, valuri azi românii,/ Săteni în strămoşescu strai// ...În Alba Iulia, cetatea/ Care-a văzut murind odată/ Pe Cloşca şi pe Horia-n chinuri/ Sfâşietoare, traşi pe roată ...// În Alba Iulia, cetate/ Unde-au zăcut închişi martirii,/ Drapele româneşti pe ziduri/ Se-arată mândre azi privirii*"... Sau Ion Băilă, în poezia sa din 1918 ,,Imnul Unirei": *,,Neam român, îndreaptă-ţi ochii spre cetatea-n care odată/ A intrat Mihai Viteazul cu viteaza lui armată./ Nu vedeţi voi pe ruina zidurilor învechite/ Umbra lui, care vesteşte vremurile împlinite/ De-a lua în stăpânire pe vecia vecilor/ Ce duşmanii îi răpiră tâlhăreşte, prin omor?// Neam român, tu şi urechea ţi-o apleacă şi ascultă,/ Căci povestea ta e lungă şi durerea ta e multă,/ Mut ai fost tu până astăzi şi de-ai vrea ca să mai taci/ Ar vorbi în lumea largă pietrele pe care calci./ Schingiuirile lui Horia cum pot rămâne uitate?/ Horia, care-ntâi strigase: ,,Împărate, fă dreptate!"*

Viziunea poetică mai sus semnalată, precum şi formula compoziţională, de îmbinare a secvenţelor evocatoare dedicate trecutului glorios, pilduitor, cu cele ce surprind şi restituie atmosfera de entuziasm şi mândrie patriotică a zilei Marii Uniri sunt adoptate peste aproape 100 de ani, şi de unii poeţi contemporani, precum Aurelian Chivu sau Corneliu Vadim Tudor, autorul antologicului poem ,,1 Decembrie – Transilvania": ,,... *Azi poate ţara să stea la cină/ scapără stele peste Ardeal/ ziua aceasta creşte-n lumină/ sfinţind o gintă şi-un ideal/ Trăiască pururi fala străbună/ Marea Unire şi <u>spiritul ei</u> (s.n.)!/ Glorie ţie, Patrie bună/ atât la bine, cât şi la rău .../ Azi toţi tribunii parcă învie/ în zvon de tulnic împărătesc/ ... Şi vin în zeghe voievodale/ primii luceferi – Gelu şi Glad .../ Renasc jupanii ce nu ştiu frica/ Stanislau, Balcu, Negru, Ştefan/ Stoica şi Iacob, Drag şi Balic/ Vlad, Nicolae, Ion şi Bogdan/ ... Dealul Bobâlnei crapă de flori/ Pintea haiducul trece călare/ <u>potera-l pierde în roua din zori</u> (s.n. Frumos vers! n.n.)/ Balsam de slove pune pe rană/ Ion Inochentie Micu cel drept/ Horea cu fruntea shakespeareeană/ <u>strânge-o icoană de roată la piept</u> (s.n.)/ Lui Avram Iancu, crai al răbdării,/ Munţii ca-n palmă i se aştern/ şi-n urmă creşte ctitorul ţării/ Mihai Viteazul nostru etern*"...

Ca specii ale genului liric, se identifică, în principal, oda/ imnul şi reportajul liric. Poemele cu formulă compoziţională de reportaj liric au un discurs liric (mai) epicizat, factorului evenimenţial i se acordă un plus de atenţie şi este organizat într-un veritabil scenariu abil potenţat emoţional. Viabilitatea estetică a unor asemenea creaţii este dată de calitatea notaţiilor, de acuitatea şi fineţea spiritului de observaţie, de ştiinţa de a selecta şi pune în valoare amănuntul semnificativ, revelator şi, nu în ultimul rând, pe capacitatea autorilor de a (re)crea o anume atmosferă şi de a ne-o sugera expresiv, convingător.

D. Gherghinescu-Vania (,,Cronică"), Elena Zărescu (,,Efigie"), Ursula Şchiopu (,,Pagini de istorie"), Iulian Vesper (,,Solemnitate la Alba Iulia") sau Ion Brad (,,Brume şi cântec") sunt numai câţiva dintre poeţii care au scris poeme de această factură. Cităm un fragment edificator din ,,Brume şi cântec" de Ion Brad: *,,Strugurii, ca lacrimile morţilor/ Pendoliatele transilvane sate./ Bărbaţii întorşi de pe fronturi se socoteau norocoşi/ Acelui ceas ca un cântec pe dealuri./ Femeile văduve, ca chiparoşii,/ Suiau numai plânset pe dealuri/ Dar toţi, înfrăţiţi, se urneau/ Spre Alba, legendara cetate,/ Înfriguraţi de duhul brumelor,/ Se grăbeau cu desagii în spate/ Să-şi descarce povara/ Amarului dor, toţi însetaţii:/ ,,Noi vrem să ne unim cu ţara,/ Noi vrem să ne unim cu fraţii!"*

Poemele cu statut estetic de ode şi imnuri ale iubirii de ţară şi ale unei înalte preţuiri a trecutului eroic al neamului sunt dedicate, rând pe rând, fie cetăţii emblematice a Marii Uniri – Alba Iulia, fie Zilei de 1 decembrie 1918, evenimentului în sine şi pluralelor lui semnificaţii majore, de destin istoric biruitor, fie eroilor neamului, ctitorii prin iubire şi jertfe supreme ai Marii Uniri.

Odele scrise pe fecundul motiv tematic al Marii Uniri au impus pentru totdeauna în ,,geografia" poetică românească toposul liric sacru al cetăţii Alba Iulia, ridicată la rang de simbol polivalent, puternic iradiant emoţional, al Marii Uniri. Elocvent în acest sens ni se pare însuşi faptul că titlul celor mai multe dintre ode este ,,Alba Iulia" de Elena din Ardeal (Elena Simtion), ,,Albei Iulii" de V. Voiculescu, ,,Alba Iulia 1918" de Eugen Frunză sau ,,Albei Iulii" de Gheorghe Pituţ. Dar pot fi întâlnite şi ode vibrante, însufleţite de o sinceritate a trăirilor de natură civică şi patriotică, în bună măsură, cuceritoare, care poartă titluri ce nu anunţă neapărat cadenţele solemne, avântate, ale unei ode, precum ,,Glasurile lui Întâi Decembrie" de Vlaicu Bârna.

De o reală valoare estetică, memorabilă, ni se pare oda ,,Albei Iulii", ce conţine versuri scrise cu un remarcabil rafinament stilistic, de importantul poet Vasile Voiculescu: *,,Regeasca cetate de veci a Unirii/ Pecetie pusă pe-Ardealul hrisov,/ Tu matcă a jertfei, stindard dezrobirii,/ Eşti scaun dreptăţii, cea făr' de istov.// În tine rodeşte de-a pururi un sânge,/ Ce-n cazne vărsară cristoşii iobagi/ Năprasnica roată destinul nu-l frânge,/ O, Iulie Albă, odraslele-şi strânge:/ Zbucni-va-nvierea hotarelor dragi*". (,,Albei Iulii").

Odele scrise pe fecundul motiv tematic al Marii Uniri au impus pentru totdeauna în ,,geografia" poetică românească toposul liric sacru al cetăţii Alba Iulia, ridicată la rang de simbol polivalent, puternic iradiant emoţional, al Marii Uniri.

Teo Cabel

Nonhibernalia

În camera întunecoasă citesc autografele gerului
Pregătesc lemne de foc

Perdeaua de semnături a gerului îmi dă senzaţia de cuşcă
Mă scufund într-o fântână de frig

Materialul lemnos
Soba de teracotă
Pereţi reci de o materialitate... Nu, nu clustrofobă
Mâinile mele reci, materiale, ochii
Şi hârtia de aprins
Dominare în forţă a materiei

Pun un pahar de vin, materialitate curgătoare
Lemnele se aprind
Un trosnet scurt un pârâit prelung
Flacăra îşi face loc printre materia înţepenită
Ceva nematerial îmi cuprinde obrajii, ochii, mâinile
Mai apuc un lemn
Mă frige o privire de lup
Un verde de pădure năvăleşte cu miros de munte neclintit
De unde a venit zâmbetul bunicii?
A luat o mână de lumină din sobă şi a şters mâzgălelile gerului de pe geamuri

Se încălzesc pereţii
Lemnele trosnind
Clipele vieţii bucuroase
De la o zi la alta
De la o iarnă la alta

Când ai intrat pe usă mi-am dat seama că
Gerul nu a putut să te sărute
Trandafirii tăi din obraji erau vii
Florile lui din geam
Apă chioară.

Echinocţiu

M-au trezit din somn, neastâmpărate, flămânde
Gândurile
Ochii mutau cărămidă cu cărămidă întunericul
Le certam cu un zâmbet
Ofensate
Înfloreau în semeţie ca un cârd de curci şi noaptea mea
S-a spart în cuvinte rostogolite la lumina veiozei
De la mine la tine.

Vine o vârstă când îl trezim noi pe ceas
Şi o vreme când toate cuvintele oprite în gât
Mătură tăcerea într-o viitură fierbinte până la malul
Unei dimineţi de decembrie după noaptea cea mai lungă.

***

Mi-e teamă să scriu versuri lungi
unul, năbădăios, poate, mă va arunca
în zbaterea lui dincolo de marginea foii
căderea în gol
nu-mi voi mai găsi cartea
aceasta pe care o deschid în fiecare zi
dând foile în lumina ochilor tăi

mi-e teamă să scriu versuri lungi
până mă-ntorc la începutul zilei hăcuitori
le vor tranşa, le vor răspândi, le vor împărţi
şi vor zice *am scris versuri noi*

mi-e teamă să scriu versuri lungi
dacă nu le vor vâna vulturii pentru puii lor
dacă le vor roade şobolanii

mi-e teamă să scriu versuri lungi
cine le va citi? A! voi scrie versuri lungi
lungi, lungi, lungi, lungi, lungi, lungi
ca poveştile Şeherezadei
să le citească moartea poate un vers mai năbădăios
poate...

Mihai Barbu

La Festivalul Shakespeare de la Craiova, Robert Lepage a predat...

Marea lecție canadiană despre cub

Jean Cocteau a fost invitat, în anul 1949, la New York să-și prezinte "Vulturul cu două capete", un film de autor, cu Jean Marais și Edwige Feuillere în rolurile principale. (Cocteau l-a văzut pe Marais, în 1937, pe când juca rolul lui regelui Oedip. A fost un adevărat "coup de foudre". Junele Jean Marais divorțează și rămâne alături de Cocteau în următorul sfert de secol. E primul cuplu modern de gay.) Cocteau stă douăzeci de zile în metropola americană și, la întoarcerea acasă, așterne pe hârtie o "Scrisoare către americani". Sentimentele călătorului sunt amestecate: fascinația pentru cele văzute se îmbină cu dezamăgirea că permanenta alergătură după bani ar putea dezumaniza America. Concluzia scrisorii? Pentru a salva Lumea veche, americanii nu trebuie să vadă arta ca pe o distracție ci ca pe un sacerdoțiu. Tot cam în același timp, trompetistul Miles Davis vizitează pentru prima oară Parisul și aduce cu el be-bop-ul american. Fanii sunt în delir. Davis vine în Capitala Luminii "pentru că americanii nu iubesc nici o formă de artă". E clar: "Tot ceea ce vor să facă e legat de bani. Le-ar plăcea de mine dacă le-aș putea aduce o grămadă de dolari". Miles Davis era dependent de heroină iar Cocteau de opiu. "Ace și opiu".

Robert Lepage alege din cele două biografii, întâmplări & idei pe care le dezbate alternativ într-o piesă pe care a pus-o în scenă, pentru prima dată, acum 20 de ani. Ea e reluată, acum, într-o montare ce te lasă, pardon de expresie, cu gura căscată. După 40 de ani de la mai sus invocata "Scrisoare către americani", în hotelul Louisiane din Paris, un bărbat singuratic din Quebec încearcă să-și uite fostul iubit. Suferința protagonistului reflectă, în intenția autorului, dependența de opiu a lui Cocteau și cea de heroină a lui Davis. Metaforic vorbind, e un nou "vultur cu două capete". Marais a fost muza lui Cocteau și l-a ajutat să scape de dependența sa de opiu. Atât Cocteau cât și Davis au fost artiști care au marcat epoca în care au trăit dar, ca oameni, au fost învinși de viciu. Cocteau simțea că are spuma mării în venele sale și, prin urmare, el putea înțelege limbajul valurilor. "După ce ai cunoscut opiul e greu să mai iei lumea în serios". Davis era convins că "jazz-ul e doar un blues plus un shot de heroină". Oricine poate cânta, zicea el, dar "notele reprezintă doar 20%, atitudinea artistului care cântă reprezintă restul de 80%". El știe că îți trebuie mult timp ca să ajungi să cânți ca tine însuți. "La școală eram cel mai bun din clasă la trompetă dar premiile le luau băieții cu ochi albaștri". (A nu se confunda cu băieții noștri cu ochi albaștri...)

Regizorul **Robert Lepage** a pus în scenă această lume cu artiști marcanți și oameni marcați de viciu, într-un cub căruia îi lipseau două laturi: "acoperișul" și latura dinspre sală. Cubul canadian era acționat de un sofisticat sistem hidraulic grație căruia regizorul ne putea arata lumea din unghiuri diferite, cu noi și noi deschideri, care de care mai diferite. Actorii și recuzita apăreau, în fața publicului, în cele mai surprinzătoare și ingenioase moduri. E o altă lecție despre cub decât cea pe care ne-a predat-o, anterior, Nichita Stănescu, un mare poet de care e foarte probabil ca Lepage să nu fi auzit. Marii artiști se întâlnesc, însă, inevitabil. "După aceia se ia un ciocan/ și brusc se sfărâmă un colț de-al cubului/ Toți, dar absolut toți zice-vor:/ Ce cub perfect ar fi fost acesta/ de n-ar fi avut un colț sfărâmat". Despre Robert Lepage vom spune că ne-a oferit un cub perfect tocmai pentru că a sfărâmat colțul grație căruia ni s-a permis să vedem o parte din perfecțiunea lumii pe care a imaginat-o. E o iluzie magnifică. Potrivit lui Cocteau, poetul e un mincinos care (ne) zice întotdeauna adevărul. Legenda spune că regizorul canadian a vrut să pună bazele unei companii teatrale dar care să nu conțină în titlu cuvântul teatru. Nașii au căzut de acord că "ExMachina" ar fi numele cel mai potrivit. În teatrul antic sintagma "Deus ex machina" însemna o rezolvare nefirească a unui final complicat, în care autorul nu se decide cum să-și termine piesa. "Un zeu ieșit dintr-o mașinărie" rezolvă, întotdeauna, ca o piatră să cadă în capul unuia sau altuia dintre eroi și... gata finalul. În cazul marelui regizor canadian (Peter Brook este convins că Lepage e singurul geniu din teatrul contemporan) am putea conveni că el este zeul cel bun care, grație și mașinăriei sale, face din orice piesă pe care o pune în scenă o capodoperă. Festivalul Shakespeare din Craiova s-a încheiat cu acest magnific spectacol intitulat "Ace și Opiu". Înainte de spectacol de la consumatorii aflați la terasele de peste drum de Național am auzit și jocuri (nepotrivite) de cuvinte sugerate de titlul piesei: "Ace, brice și carice!" Îi informăm pe această cale că, în sala mare a Naționalului, toată lumea a văzut cu totul altceva...

Când actorul Claudiu Bleonț mi-a sugerat că ar fi bine să văd măcar o parte din Festivalul Shakespeare mi-a zis că-mi va reține bilete "la Lepage". M-am documentat, tentația a devenit prea mare și, cu toată furtuna de afară, am plecat la gară. La Craiova, am ajuns cu vreo două ore înainte de spectacol. La un moment dat, în fața Teatrului "Marin Sorescu" a apărut coama leonină, albă precum floarea de cireș, a dlui Emil Boroghină. Domnia sa este emblema vie a festivalului. E amabil, curtenitor, modest, salută pe toată lumea, vorbește cu toată lumea. După spectacol, sala l-a aplaudat îndelung, în picioare. Standing ovation! Primarul Craiovei împreună cu onor Consiliul local au direcționat un million de euro pentru acest festival. Cinste lor! E o sumă potrivită când o aloci unui Festival cum nu sunt multe în lume. Dacă alte primării toacă acești bani doar pe "ace, brice și carice" nu e un semn de normalitate...

Despre Robert Lepage vom spune că ne-a oferit un cub perfect tocmai pentru că a sfărâmat colțul grație căruia ni s-a permis să vedem o parte din perfecțiunea lumii pe care a imaginat-o. E o iluzie magnifică. Potrivit lui Cocteau, poetul e un mincinos care (ne) zice întotdeauna adevărul.

M.B.

Muzica zilelor noastre

O blondă la pult

Într-o seară cu lalele, la filarmonica loco. Simona Strungaru, pe nume. Bucureșteancă, la vreo treizeci și. Școlită universitar și la pian, și la pupitru. Zveltă și bălaie. Fermă și energică. Cu vioiciune, grație, avânt și eficiență clare în fața orchestrei. Are ritm duium, personalitate și notele știe precum se cuvine. Nu se teme de partituri, nici de instrumentiștii în meserie mai vechi decât ea. A ales potrivit, muzică de film. Teme celebre-n materie binevenit oferind auzului nostru. Ager, precis, cu impact, luminos. Reușind a se face-ndrăgită neîndoios. Este, sper, o prezență pe scenă, de viitor. Promițătoare și cu resurse în plus. Căci, soțu-i, Sebi Burneci e fain trompetist în big-bandu` Radio. Și au proiecte de soi împreună. Unul e de simfojazz și sună mortal. "Unspoken" intitulat. Mustește de improvizație, cadențe la fix și armonie atrăgătoare. Cântare de calitate, pentru piteșteni chiar o noutate. Cer, de aceea, instituției menționate să-l aducă și pe aci mintenaș. Simona și Sebi fiind, cu siguranță, la înălțime. Merită melomanii aceasta cu vârf și-ndesat. Întrucât plătesc fără-mpotrivire, la preț, grea scumpire. Vor, ca atare, și jazz, în program. Trimestrial, măcar, că-i și el cu har. S-aude, au ba?

10 Mai

O zi cândva importantă. Îngropată de comuniști în uitare voită. Redescoperită și recunoscută azi, în sfârșit. La filarmonica loco, sărbătorită ăst an printr-un concert izbutit. Deschis nimerit cu imnu` regal. Ascultat în picioare, precum se cuvine. Căci bine sună muzical și place urechii în chip ideal.

Urmat, interesant, de "Rhapsody in blue". Măreață, semeață, aprigă și falnică. Neaoș americană. Mustind de ritm sincopat. Jazz răspândind avântat. În simfonic îmbrăcată, de timp deloc afectată. De când ieși-n lume stă numai pe culme. Ca un superb nestemat, totdeauna-nmiresmat. Strălucitor nemuritor și dând mulțumire ălor îndrăzneți...

Livica Știrbu Socolov fuse printre ei. Este doar studentă, pe la București, da` se-nfățișă peste așteptări. Vrednică, atentă și perseverentă. Arătându-se vădit un pianist împlinit. Calcă apăsat pe urme familiale. Promite vizibil și progresează real. Fără greș s-a descurcat, publicul a captivat, pe Gershwin l-a onorat. Să mai vie, deci, oricând altădat`...

La fel și Mihai. Domnul Agafița. Îl tot urmăresc și îl cântăresc în truda-i la pult nu doar la Pitești. Pare un robot în gestica sa, dar eficiența se vede din plin. E pătruns de note, le respectă clar și-și duce la capăt treaba excelent. Deși mărunțel, impune orchestrei și-o duce fluent până unde vrea. O-mboldește ferm și scoate culoare. Vădește putință, are și știință, iară de voință ce să mai vorbim? Cred că în Moldova e prim-dirijor și în România activ consistent. E ambițios și eficient. Opusu` ceaikovskian tălmăcind lejer și cu randament. Adecvat și nuanțat, cu precizie gradat. Orchestranții l-au urmat, pregnant au evoluat, aplauze vii chiar au meritat. Percuția și suflătorii, la înălțime. Așa că zic încheind: una peste alta, seară specială într-o zi regală...

ADRIAN SIMEANU

„Cântece pentru Inanna”- o lume lirică de vis plină de sentimente şi imagini insolite

Combinaţia dintre romantismul clasic în care predomină tema iubirii şi pasiunea înflăcărată, ca sentiment primordial, desenează imagini palpabile şi emoţionante, şi neomodernismul caracterizat de un limbaj liber cu un imaginar poetic inedit, scot din monotonie şi plafonare poemele din „Cântece pentru Inanna”...

Florin Dochia, „Cântece pentru Inanna”, Editura Fundaţia Culturală Libra, 2016

După ce în anul 2015, a publicat la Editura „Fundaţia Culturală Libra”, *„Cântece pentru Inanna”/ „Chanson pour Inanna”*, cu o versiune în limba franceză realizată de Laura Şerban şi cu şaisprezece graţioase desene imaginate de Lidia Nicolae, în 2016, cunoscutul poet Florin Dochia, membru al Filialei Bucureşti – Poezie a Uniunii Scriitorilor, captează atenţia iubitorilor de artă şi literatură, cu o altă „bijuterie literară” tipărită la aceeaşi editură: *„Cântece pentru Inanna”/ „Song for Inanna”*, de data aceasta versiunea fiind în limba engleză semnată de Adriana Bulz iar desenele de artista plastică Daniela Rîndaşu. Am spus o nouă „bijuterie literară”, pentru că *„toate-s vechi şi nouă toate”*, vorba lui Eminescu, iar cartea, chiar dacă are în componenţă poemele neschimbate ale versiunii anterioare, este de o frumuseţe lirică şi plastică de apreciat, fiind unică prin noua alegere. Forma şi melodicitatea poemelor în engleză se combină perfect cu cele douăzeci de planşe desenate. Acestea reprezintă o femeie apaşe, în diferite ipostaze, în simbioză cu versurile celor şaisprezece *cântece* câte conţine volumul, autorul lui fiind cunoscut pentru flerul artistic, dar şi pentru poeziile de iubire autentice. Iată ce spune despre el criticul A.G. Secară în articolul intitulat: „Volumul în care nu se glumeşte. De la Câmpina vin poezia şi muza...”, din publicaţia „Viaţa liberă”, din 05 ian 2018 : „În lumea Poeziei, cuvintelor, literelor, scriitorilor, revistelor, Florin Dochia este, mitologic vorbind şi glumind, ca să folosesc un turcism, o Baba Dochia, adică un fel de “tătic” (care anunţă o altă deşteptare a primăverii, o altă dezlănţuire a Dragobetelui, băietul adevăratei Babe Dochia; „Baba”, în limba turcă, este „tata”, „părintele”, „înţeleptul”), un maestru al artelor poetice, care ştie a iubi (liric) aşa cum puţini... pot şi reuşesc.”

„În fond nu există decât sex şi moarte”, aşa îşi începe volumul poetul Florin Dochia , expresie devenită deja paradigmă în rândul poeţilor şi cititorilor, fiind subiect de meditaţie prin sugerarea unui alte viziuni asupra vieţii, sexul fiind parte integrantă din aceasta. Nu la sexul în sine se referă autorul când face aluzie la acesta, ci la bucuria vieţii, la obţinerea plăcerii, a fericirii, căci să nu uităm că motivul venirii noastre pe lume este acela de a fi fericiţi. Ei bine, sexul strâns legat de sentimente, întrupat în dragoste, devine un motiv de echilibru şi fericire, perpetuum mobile al vieţii. Însă „scopul ultim al oricărui demers amoros, indiferent dacă se încheie dramatic sau optimist, este în realitate deosebit de serios, şi în acelaşi timp cel mai important din viaţa omenească: în orice fiinţă în stare să procreeze geniul speciei pregăteşte generaţia viitoare.” (Arthur Schopenhauer, „Viaţa, amorul, moartea”, Editura Antet XX, 2013). Cât despre moartea la care face referire poetul, sunt convinsă că reprezintă încetarea identităţii comune şi copulative dintre două persoane care au făcut un întreg şi completat o fericire. Cu alte cuvinte, încetarea fericirii este colateral legată de încetarea iubirii, deci moartea, în sens alegoric: „trântisem uşa pentru totdeauna,/ drumurile noastre nu se vor mai încrucişa,/ ultimul barcagiu a pierit demult în furtună,/ oasele mele se vor odihni/ pe malul celălalt al mării.” (pag 13/ „Cântec pentru Inanna, 2)

Poemele din volumul *„Cântece pentru Inanna”*, rotunjesc cântul unei declaraţii insolite de iubire faţă de fiinţa care face o joncţiune perfectă cu eului liric masculin al poetului. De aici şi alegerea unui anumit număr de poeme, şaisprezece, pătratul perfect a lui patru. În viziunea lui Pytagora, numărul şaisprezece este numit numărul „Fracţiei de aur”. Această expresie descrie proporţiile universal perfecte în ştiinţe cum ar fi arhitectura, anatomia. Cântecele de iubire ale poetului Florin Dochia, prin construcţia relevant inovatoare, provocatoare, neomodernistă , dar romantică în acelaşi timp, tind să atingă perfecţiunea.

Volumul debutează reţinut, cu două poeme diafane în care autorul ne introduce firav în poveste. Combinaţie dintre grafica senzuală, traducerea în engleză şi versurile incitante deschid vraja. Cititorul îşi ascute simţurile ca un animal de pradă care simte mirosul cărnii lirice a versurilor succesoare. Iar autorul *„Cântecelor pentru Inanna”*, nu îl face să aştepte: „coapsele tale ascund un animal sălbatic,/ ogarii încă aleargă în păduri/ urmând aromele de mosc, îl îmbraci în carnea-ţi fierbinte, îl aperi şi-i hrăneşti înverşunarea” (pag 17/ „Cântec pentru Inanna , 3).

În „Cântec pentru Inanna, 4”, poetul Florin Dochia accede la neomodernismul dezinvolt cu metafore şi comparaţiile fruste. Imaginile devin explozive , strigătul metalic al iubirii se aude ca un „big bang” în universul secolului internauticii în care totul este robotizat, până şi şobolanii. Este un poem inedit pe care cititorul îl va remarca dornic să înveţe acest nou gen de ţipăt: „ca un tunel aerodinamic/ în care antrenezi bulbi de lalele/ până se fac fluturi şi desferecă/ porţile de carne ale unei muzici abia auzite.// ţipătul tău este bomba cu efect extaziant/ din care izbucnesc cioburi de aer solid şi/ mi se strecoară în artere ca în nişte/ canale subterane pline de lichid amniotic/ şi cutreierate de şobolani electrici.// ţipătul tău întăreşte ideea unui big bang / din care ies universuri după universuri(...)”, un ţipăt al „promisiunii unui paradis pedestru”.

Demn de apreciat este şi al cincilea poem, unde poetul Florin Dochia, cu metafore iscusite, construieşte un univers oniric în care: „e goală-n aşternuturi luna” şi „pântecul tău ca soarele cel mare la apus/ grăbit să se ascundă sub dealuri înverzite,/ respiră ceaţa albastră din calea laptelui/ şi-mi aşteaptă întoarcerea din pribegie.// pântecul tău roditor/ sânul tău răscolitor/ aşteptarea ta ca un peşte vânat de alt peşte,”.

Combinaţia dintre romantismul clasic în care predomină tema iubirii şi pasiunea înflăcărată, ca sentiment primordial, desenează imagini palpabile şi emoţionante, şi neomodernismul caracterizat de un limbaj liber cu un imaginar poetic inedit, scot din monotonie şi plafonare poemele din *„Cântece pentru Inanna”*, fiecare dintre ele având un conţinut de sine stătător, neinspirat de predecesorul constituindu-se în propria poveste, însă în legătură cu celelalte, întocmai unor mărgele prinse într-un şirag care nu doar separat par frumoase, ci mai ales împreună prind valoare şi sunt capabile să imprime cititorului un curcubeu de trăiri: „trec pe pielea albastră, trec pe pielea verde,/ deschid poarta oranj şi mă strecor/ pe sub arborii de cafea, mă aştepţi/ şi mă sorbi înăuntru tău carnivor.// de-o atât de înaltă tensiune,/ ni s-a uscat uleiul şi apa,/ mă scalzi între litere şi vagi diacritice,/ mă cuprinzi în veşminte de purpură.” (pag. 37/ „Cântec pentru Inanna , 7”).

Parcurgând volumul *„Cântece pentru Inanna”*, ai impresia că te întorci în timp, să iei lumea de la capăt, să-i dai alt început. O nouă şi spectaculoasă lume lirică în care pentru ca să poţi iubi trebuie să sacrifici un zeu, ca şi cum iubirea trainică se bazează pe sacrificiul suprem: „ieri am ucis un zeu dintr-un singur gest,/ azi inventez altul./ îl desenez întâi pe sânul tău stâng,/ (...)/ ai trăit cu el acolo/ ca să înveţi ce înseamnă iubirea şi sacrificiul,/ ca să înveţi mersul pe ape şi somnul,” (pag 41, „Cântec pentru Inanna, 8”).

Şi pentru a nu se dezminţi de romantismul clasic de care vorbeam mai devreme, poetul Florin Dochia încheie spectacolul cântecelor în vers clasic, melodios, în care iubirea pasională determină extinderea sinelui prin trăire complexă, definită psihologic ca stare emoţională de amplitudine înaltă, în care duioşia şi sex apelul se încrucişează cu afecţiunea pentru celălalt: „pe pielea ta murea-n cristale marea/ cu soarele într-un dezmăţ de scaldă,/ secat de dor căuşul inimii tânjea/ o aripă, un vis închis în lacăt de sidef.// mi-e dor de tandra ta indiferenţă/ când iar în jurul nostru turnuri cad/ şi-n valuri să scufundă – duc cu ele/ mirarea mea de slobod înecat.” (pag 86, „ Cântec pentru Inanna, 16”).

Poetul Florin Dochia, ca un mag al cuvintelor, ne poartă printr-o lume lirică de vis plină de sentimente şi imagini insolite, romantică şi senzuală deopotrivă, poemele din *„Cântece pentru Inanna”* fiind adevărate pictograme lirice care nici nu este de mirare că s-au combinat atât de firesc cu desenele Danielei Rîndaşu, acestea fiind parcă special concepute pentru acest volum, întregindu-l întru bucuria inimii şi ochiului cititorului .

MIHAELA MERAVEI

Lucian Gruia

Emilia Dănescu – Vocile umbrei
(Editura Antim Ivireanul, 2017)

Emilia Dănescu îşi ţine volumele de versuri sub pernă ca să-i fie aproape şi să viseze frumos. Desigur, visează poezii. Visele mai recente le-a adunat în volumul *Vocile umbrei* (Editura Antim Ivireanul, Râmnicu Vâlcea, 2017).

Dar care sunt cărţile pe care Emilia Dănescu le ţine sub pernă?

Debutul îl constituie volumul *Zestrea toamnei* (Editura Singur, 2011), încă dibuitor (în căutările de sine), sentimental şi sentimentalist, pe care nu l-am comentat.

A doua carte, *Recurs la memoria nopţii* (Editura Singur, 2012) poate fi caracterizată printr-o stare de uimire şi trăire paradisiacă a dragostei, sub presiunea tot mai acută a trecerii timpului. Atunci notam: „Alungarea din rai e iminentă şi va urma o schimbare de registru stilistic care, sunt convins, va aduce frisonul tensionat al modernităţii.”

Această predicţie s-a împlinit în volumul *Odihna pietrei* (Editura Ştef, 2015) care reprezintă un salt calitativ în lirica autoarei. Acum îşi găseşte stilul propriu caracterizat prin lapidaritate, expresie frustă şi năzuinţă formativă elementarizantă.

A patra carte o reprezintă *Vocile umbrei*, carte pe care o prezentăm în continuare. Dar de unde vine titlul acesta incitant? Avem trei supoziţii care merită prezentate.

Prima se referă la inspiraţia divină, deci vocile umbrei pot reprezenta poezia, întrucât umbra divinităţii şi a poetei se împletesc: „Mergeam şi eu în urma/ paşilor Lui,/ dar, ce zic?, a umbrei.../ Dintr-o dată se opri,/ umbra mea/ contopindu-se cu/ umbra Lui.” (Măreţia umbrei Lui) Sau: „O s-ascult cuminte/ vocile din umbra Ta/ târzie.// Mulţam, Doamne!” (Rugăciune)

A doua interpretare conduce tot la poezie, legată de trecerea timpului de această dată, de destin, dar şi de iubire: „Mă dor aripile frânte/ şi rănile dimineţilor/ fără soare.// Mi-a mai rămas de citit/ doar ce mi-e scris/ în palmă.// Şi aştept ninsorile să treacă,/ ascultând vocile umbrei/ în tăcere.” (Vocile umbrei)

A treia interpretare pare urgent legată de asfinţitul care se apropie: „Ne împrumutăm/ unul altuia/ amintirile./ Ne împărtăşim tăcerile.// Şi ne dor îndepărtările/ ce stau să vină/ într-un/ aproape asfinţit.” (Aproape asfinţit)

Cele trei interpretări ale titlului oferă şi temele principale ale poeziei Emiliei Dănescu din acest volum.

Iubirea şi sacralitatea se împletesc: „Şi cu iubire/ mă-ndumnezeiesc/ Din neodihna orelor/ durute.” (Neodihna orelor)

Poezia de dragoste conduce la impresionante mărturisiri: „Dacă aş şti că cânt/ ţi-aş cânta./ dacă aş şti să pictez/ te-aş picta.// Cum ştiu doar să scriu,/ uite, îţi dărui poemul ăsta,/ să-ţi fie pernă de linişte/ şi rugăciune în zi de post,/ să-ţi alunge umbrele dimineţilor/ şi ceaţa din priviri.// Apoi tocmesc o ceată de îngeri,/ dimpreună cu Dumnezeu,/ să-ţi aprindă lumina/ în paginile cărţii tale,/ ce stă să se nască.” (Poem rugăciune – *lui Mihai Antonescu*)

O frumoasă imagine uneşte universul floral cu chipul iubitului: „Ar fi trebuit să mă nasc floare,/ o floare de regina nopţii poate,/ să-ţi netezesc cu mireasma mea/ cuta dintre sprâncene.” (Ar fi trebuit)

Dragostea şi poezia se împletesc: „El mi-a tatuat/ pe glezne,/ pe coapse/ şi pe sâni/ nesfârşite poeme.” (Limbajul tăcerii)

Dragostea târzie vizează starea platonică: „Spune-mi, să scriu o carte pentru tine,/ În nopţile când suntem doi în unu,/ Fără să ştim cine o fi nebunu'/ Care ne-a hărăzit la rău sau bine.// Spune-mi, să îţi mai scriu o poezie,/ Până se-ngână-n zori ziua cu noaptea/ Şi singură mi se va scrie cartea,/ Amirosind a toamna mea târzie.” (Spune-mi)

Trecerea timpului induce sentimentul extincţiei: „Eu în faţa oglinzii,/ preamărindu-mi sufletul/ în curând nefolositor...// Stelele au plecat demult/ la culcare,/ doar o seceră palidă de lună/ în cuierul cerului.” (Aşteptare)

Poeta îşi exprimă crezul că poezia învinge vremelnicia: „Sufletul tău mă umbreşte/ Şi-mi e răcoare dinspre tine,/ Surâsul tău mă înfloreşte/ De-atâta dor, de-atâta bine.// De n-aş mai fi, de n-ai mai fi/ Sub cerul ăsta poezie,/ Într-un poem ne-am regăsit,/ Acum, aici, în veşnicie.” (Acum, aici)

Emilia Dănescu evoluează de la carte la carte, în concizie şi expresivitate.

cronici

Ioana Geacăr

Iulian Leonard@Poezia clipei

Iulian Leonard debutează după câteva ateliere de scriere creativă cu volumul de poeme "*Stau jos şi tac*" la Casa de Pariuri Literare. Poezia lui e o invitaţie la spectacolul inedit al prezentului în detaliile lui cât mai sumare. Ceea ce declanşează spunerea e clipa prezentă trăită, clipa martor, generatoare de stare, de sentiment:"*masa şi scaunele-s strânse/ nu am curte/ smochinul l-au tăiat/ când trăsneşte/ se-aude alarma unei maşini/ parcarea-i vie/ porumbul sub capac/ enjoy*"(**nu e dimineaţă**)

Poetul transpune realitatea, copiază conştiincios, fotografiază instant ("*câinele sare/ la păsările de pe cer/ şi e mulţumit* - ***în poziţie de atac***); "*o gimnastă cu picioarele/ peste cap/ ca o foaie îndoită/ la un colţ/ zâmbind/ lângă mingiuca/ roşie"* ***(fotografie)***; "*o femeie gravidă/ cu tricou alb/ ca un om de zăpadă/ pe câmp"* ***(fuma şi se topea)***; "*în fiecare dimineaţă/ maică-sa o bagă-n maşină"* ***(caracter)***; "*are pe frunte/ o venă groasă/ cât o mână de copil"* ***(caractere)*** şi totul alături de o bună dispoziţie, de plăcerea de a trăi chiar în prezentul mărunt, sau absurd ("*nici nu mă interesează ce e/ răspunsul meu e da* ***- un bibelou le ştie pe toate)*** cu mesaje întoarse:"*la patru dimineaţa/ respiram/ şi nu eram/ singur*" (**lucruri inteligente**) sau cinic: "*azi dimineaţă/ am aruncat pe geam/ o pungă albastră/ cu o banană/ şi două clementine/ unui homeless/ avea bicicletă/ răscolea/ prin cartoanele din ghenă/ bunicul a ripostat/ imediat: să-şi caute/ un loc de muncă!*" (**sâmbătă**). Pare că totul e trecut printr-un suflet aerisit, scuturat de toate poverile sociale, fără efuziuni lirice, fără dramatism: "*m-am întâlnit pe stradă cu un homeless/ care mergea greoi prin ploaie/ ca un melc pe-asfaltul plin de gropi /pe-asfaltul ca un lac/ i-am lăsat două borcane/ de zacuscă iar el mi-a spus/ că-i botanist"* ***(checkpoint)***

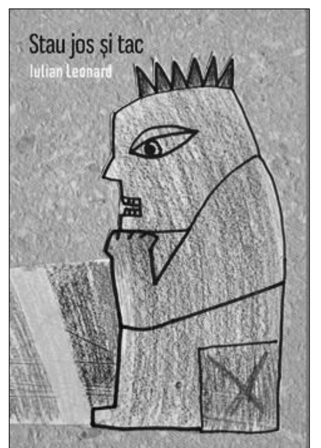
Iulian Leonard nu e produsul zeilor, ci al său doar şi al contextului actual poetic.

Iată un poem de dragoste minimalist cu acurateţea unui haiku în final: "firele care unesc/ pereţii / creează spaţii unde lucrurile/ nu vor mai fi niciodată/ dincolo/ nu există podea /sau lift / doar căprioarele/ care zboară /în vişinii/ veşnici/ lovindu-se una de alta/ şi urcând mai departe / ca un ultim strop de bere / caramelizat/ ca într-un final/ cerceii tăi cu roboţei/ să tremure" (**cerceii)**

După ce parcurgi tot volumul îţi dai seama că nu rămâne nimic, nimic memorabil, nimic "adânc", oricât ai scutura. Nu rămâne nimic memorabil, dar, ca simplu cititor, te simţi bine în cartea lui Iulian Leonard.

Iulian Leonard - ***Stau jos şi tac,*** *Casa de Pariuri Literare*, Bucureşti, 2017

Adrian Iancu, prozatorul

Universitarul sibian, Adrian Iancu s-a făcut cunoscut ca teoretician și istoric literar prin trei volume de studii și eseuri: *Exilul interior al personajului literar (2003), Peisaj interior și arhitectură narativă (2013) și Geometria discursului narativ (2015),* dar pentru a se "încerca" în practica beletristică, autorul publică anul trecut un volum de proză scurtă, *Regula jocului și alte povestiri,* iar anul acesta recidivează la editura Limes , cu volumul *Triunghiul clasic și alte întâmplări*.

Încă de la primul volum beletristic, calitățile de prozator sunt evidente. Adrian Iancu știe să literaturizeze subiecte din banalul cotidian într-un stil aparte, cu un limbaj care, acum, prin volumul recent, îl apropie de cel al lui Tudor Mazilu. Același mod persiflant și, totodată umoristic , de a trata subiecte care nu par a fi, decât la o observație atentă, drame. Modul de a dramatiza este în așa fel folosit încât, întâmplările din *Cafeaua de dimineață* par amuzante:

«Nu fetele, zugrăveala și clientela fac ineditul localului, ci cu totul altceva! Un amănunt care îți scapă, la prima vedere, dar de care, mai apoi, îți amintești toată viața! Din grabă, inginerul, atunci când a desenat planul, a uitat toaleta, iar meșterii au executat amenajările așa cum erau pe hârtie. Evident, fără cabinetul necesar care nu figura nicăieri! La inspecția finală, pentru acordarea atestatului de funcționare, s-a observat lipsa spațiului destinat nevoilor fiziologice. Ș-atunci, șeful și-a recunoscut repede greșeala și a găsit ca soluție finală amenajarea locului respectiv într-o încăpere liberă, de la etaj, lângă magazie, pe care a fragmentat-o și a pregătit-o cu toate cele trebuincioase, conform regulilor în vigoare. Mai greu a fost, însă, cu scara de acces, dar s-a rezolvat și cu aceasta. »

Triunghiul clasic este, de fapt, drama conjugală - soție, soț, amant - privită dintr-un unghi al unei obișnuințe, a unei normalități firești. Întâmplările se desfășoară într-un spațiu urban, prezentat în detalii topometrice amuzante. Autorul precizează denumiri de străzi , instituții, cafenele, restaurante, aflate într-un mic oraș de munte ca în cunoscuta piesă a lui Caragiale. Proza care dă titlul volumului este reprezentativă pentru abordarea subiectelor și nararea lor într-un stil „coțcăresc". Tot ceea ce este dramatic printr-o astfel de abordare și un astfel de limbaj se transformă într-o îtâmplare amuzantă în care dramatismul , de fapt, dispare. Ideea cofigurației e sugerată chiar de la prima proză a volumului:

«Ce se întâmplă acum, în spatele perdelei noastre de imaginație? Cecilia se gândește la îngrijirea mecanismului personal, cea petrecută lângă geamul de la mansardă, pentru că, aici, femeia e vârful *triunghiului clasic*, scopul ungerii de astăzi și zâmbește. De aceea, gazda îi omenește pe bărbați. Pe fiecare, din motive diferite, *de tout coeur*, cu masa și cu berea rece! Așadar, e o treabă din care ea are de învățat! Cornel, inginerul de drumuri și poduri, la egală distanță de femeie, dar și de mecanic, visează la mătura lui, cu care a făcut treabă bună în curtea din spatele casei și zâmbește mulțumit. Iar Tomiță își zice privind, în timp ce mănâncă, ochii luminoși ai femeii, că e bine să te ocupi de o mașină de cusut și surâde. Căci, dacă nu dai de o mansardă convenabilă, atunci să ai noroc măcar de restul... Dar, ce-i drept, mecanismul trebuie uns ca lumea! »

Toate personajele triunghiului clasic au ca protagoniști, în contexte diferite, pe eroii prozei *Mașina de cusut*: Cecilia, Cornel și Tomiță. În alte întâmplări, personajele poartă desigur alte nume, trăiesc în alte spații, prezentate într-un balzacianism „șugubăț", dar au aceeași atitudine și viziune despre viață. Banalitatea cotidianului este exploatată epic în subiecte ce stârnesc, cu siguranță, curiozitatea cititorului. Astfel, simbolul triunghiului de pe fațada teatrului orășenesc, din banalul orășel de munte, se „descifrează" cu ușurință în fiecare din cele cinci proze ale volumului:

«Iosif rămâne la masă cu gândul departe și cu privirea înspre *Teatrul orășenesc,* cel din fața cafenelei, a cărui fațadă se vede prin geamurile mari care dau înspre *Strada Principală*. Clădirea are, în partea de sus, un triunghi sprijinit pe două coloane, sub care se zăresc, la bază, treptele de acces. Un așa-zis *triunghi clasic*! În spatele formei geometrice, o cupolă întregește partea superioară a construcției dar asta nu se vede din stradă. Pe ușa de la intrare, lipit, un afiș anunță un spectacol.

„Ce e cu triunghiul ăsta în micul nostru oraș de munte? Are vreo semnificație, duce cu gândul la ceva sau e doar o chestie de frumusețe? Poate că sugerează o relație de care te lovești fără să vrei. Și oamenii care trec pe Strada Principală, sunt atât de obișnuiți cu imaginea asta că nici n-o mai bagă în seamă!" își zice în gând Iosif, apoi mai bea o gură de cafea și pornește, în cele din urmă, spre treburile zilnice. »

Un caz mai aparte este prezentat în *Porția de bucurie*, proza cea mai ambiguă din volum în care triunghiul clasic nu este narativ realizat, el apere ca o perspectivă în viitor:

«Iar, Voicu traversează *Piața Centrală* a orașului ca să ajungă la stația de autobuz și nu se sinchisește de povestea cu schimbarea de nume, care circulă prin oraș. Urcă pe ușa din spate și:

– Unde mergi? întreabă taxatoarea.

– Dar multe mai vrei să știi! zice Voicu.

– Haide! Altfel, nu știe cât să-ți facă prețul! îi zice unul de lângă geam, când vine vorba de bilet.

– La o treabă!... mărturisește actorul.

– Cum vine asta? se miră taxatoarea.

– La o porție de bucurie! răspunde actorul cu dicția pe care i-o cere meseria! Și se gândește, mai departe, la vizita promisă. »

Subiectele prozelor „ademenește" autorul la un final didacticist de care știe să se ferească cu o adevărată dibăcie epică.Virtuțile de prozator ale lui Adrian Iancu, anunțate în primul volum, *Regula jocului și alte povestiri,* sunt cofirmate pe deplin cu al doilea volum, *Triunghiul clasic și alte întâmplări,* încât se poate afirma că autorul va intra în atenția cititorilor și a criticii literare și suntem siguri că volumele viitoare vor contribui la revigor

SILVIU GUGA

cronici

Mariana Şenilă-Vasiliu

Sub semnul Centenarului

Paradisul pierdut (VII)

Singurul paradis posibil într-o viaţă de om este cel al copilăriei; iar unicul răgaz de timp fericit e tot acela când, de unul singur, puiul de om descoperă cu încântată uimire lumea, liber de prejudecăţile limitative ale adultului. În rest, viaţa e o călătorie obositoare, cu veşnice schimbări de direcţii, trenuri şi macazuri spre o destinaţie necunoscută, într-un timp la fel de necunoscut, cu puţine întâlniri fericite şi destule despărţiri dureroase, cu probleme mereu altele, cu câteva clipe de bucurie şi puhoi de necazuri. În copilărie, nimic din toate astea, totul curge firesc, iar de ai norocul să trăieşti într-un paradis ca al meu, fericirea alimentată permanent de curiozitatea descoperirii este continuă.

Cuvântul „Paradis" în persană înseamnă loc împrejmuit cu ziduri, grădină închisă - *hortus conclusus*. Spre deosebire de paradisul persan, al meu era deschis, nu avea nici limite şi nici opreliști, toate îmi aparţineau de la dealul îmbrăcat în iarba semănată cu flori mărunte, până la misterioasa pădure; ale mele erau şi muntele, dar şi valea cu pietrele de a căror culoare mă încântam; vietăţile, cerul senin, dar şi norii buluciţi a furtună. De imaginaţie nici n-aveam nevoie, realitatea era în sine plină de fantezie, iar varietatea ei, nesfârşită. Libertatea neîngrădită de atunci m-a modelat pe viaţă, făcându-mă să muşc nervoasă hăţurile de orice fel care se încerca a mi le pune. Plăcerea de a hoinări după pofta inimii dobândită în anii aceia, iarăşi, mi-a rămas pe viaţă. Ca şi dragostea pentru natură. Plecată într-o excursie la Londra, m-am surprins admirând mai mult parcurile celebre pentru libertatea cu care este lăsată în voie natura, decât vestitele monumente istorice - după o fugară aruncătură de ochi în interior, am refuzat să intru în catedrala Saint-Paul, capodoperă a barocului englezesc, prea era totul perfect, prea era riguros matematic gândită. După fiecare întoarcere dintr-o călătorie în străinătate, unde mă intoxicam cu tot felul de opere de arhitectură şi artă, o zbugheam pe câte undeva, într-o loc cât mai sălbatic posibil; după două luni petrecute la Paris şi pe Valea Loarei, în compania unor prieteni arhitecţi, am plecat în Munţii Buzăului în căutarea schiturilor rupestre, mergând pe urmele proaspete ale labelor de urs lăsate în pământul jilav. Dacă mi-a fost teamă? Bineînţeles, însă atracţia naturii în acel loc a fost mai puternică decât frica.

Valea cu frumuseţile ei neatinse încă de imixtiunea civilizatorie, pădurile care îmi produceau o plăcere spăimoasă din cauza necunoscutului, micul crâng al Alexăndreştilor atât de familiar mie, solitarul şi impresionantul ulm, făpturile mici şi mari care animau fâneţele şi pâlcurile de pădure, apa curgând vijelioasă peste bolovănişuri şi pragurile de piatră, peştii-umbră ce-şi arătau spinările doar o clipă, oamenii pe care i-am cunoscut în vârf de munte, cu amestecul de obiceiuri creştine şi păgâne, cu toatele au fost un permanent prilej de mirări şi descoperiri. De la ţopi am înţeles ce înseamnă cu adevărat cuvintele *direptate* şi *libertate*, dar de la ei am deprins şi *dâca*/încăpăţânarea de a nu mă supune nimănui. Şi uite aşa am devenit o inadaptabilă social. Ţopii din Certege, sau certegenii, cum li se spune pe scurt, sunt oameni minunaţi, însă desigur îşi au şi ei cusururile lor, doar că pe acelea nu le înţelegeam şi nici nu mă interesau la cei patru-cinci ani cât aveam. Mă atrăgeau magnetic în schimb obiceiurile lor, felul lor *oblu*/drept, corect de a fi şi modul de a se întrajutora la muncile mai grele ori care cereau timp. Când se lăsa frigul iernii şi în case molcomea focul, era vremea clăcilor; la *sfărnitul cucuruzului*/ curăţatul boabelor de pe ştiulete, la prelucrarea lânii şi la prefăcutul ei în fuioare, la tors şi ţesut sau la cine mai ştie ce altceva. Orice clacă se lăsa cu turnuri mari de plăcinte şi unu-două-trei-cinci păhărele de *jinars*/ţuică de prune, dar mai ales cu multă voie bună. Se glumea, se râdea cu poftă mai ales dacă la sfârnit de cucuruz vreun flăcău dădea peste un ştiulete roşu, ce-i dădea dreptul să sărute fetele. Să te ţii chiote şi chicoteli în timp ce încerca să prindă fata, care ba nu se lăsa, ba se prefăcea că nu vrea, dar tare ar mai fi vrut să fie prinsă. Scărmănatul lânii, torsul şi ţesutul erau ocupaţii exclusiv muiereşti; cleveteala mergea în tandem cu scărmănatul, la tors se punea la cale cine cu cine se „răsuceşte", iar la ţesut, o dată cu pânza sau cerga se urzeau destinele tinerilor şi nunţile, totul presărat cu zise condimentate şi pişcături la adresa viitorilor miri. Plăcinte şi jinars să fi fost, că treaba mergea strună.

Pe seară, de Sumedru/Sf. Dumitru, pe dealul Alexăndreştilor ca şi pe celelalte din jur se aprindeau focurile. Când vâlvătaia se înteţea şi flăcări uriaşe urcau spre cer, cei mai curajoşi dintre tineri îşi făceau vânt prin mijlocul pălălaiei, călcând jăraticul cu picioarele goale şi chiuind. Dansul sălbatic al umbrelor negre prin mijlocul flăcărilor avea ceva complet păgân, iar spectacolul era de neuitat. Tot aşa făcuseră coroană munţilor focurile aprinse în toamna lui 1784, când răsculaţii lui Horea îşi trimiteau prin intermediul lor ştiri despre mersul revoltei moţilor şi mişcările imperialilor porniţi să-i prindă pe capii răscoalei, printre care şi pe popa Dumitru Marcu din Certeje, autorul principal al tulburărilor şi marele secundant al lui Horea, cum îl numeşte D. Prodan. Încă din 1782, popa Marcu Dumitru „îndemna plebea din tot sufletul să-i pună bani la îndemână (lui Horea, ca să plece la Viena - n.n.), ba chiar în biserică a jurat pe unii pe Evanghelie că şi dacă sunt supuşi la cazne să nu mărturisească taina (D. Prodan, „Răscoala lui Horea"). Drept care certejenii au adunat suma de 50 de florini, bani mulţi, dacă se ţine cont de sărăcia în care se zbăteau ţopii. În cele din urmă, în noaptea de 29 noiembrie 1782, husarii au reuşit să-l prindă pe popa Marcu Dumitru din Certeje, lucru care nu a înfricoşat populaţia, ci taman pe dos, le-a băgat frica în oase imperialilor de teamă că vestea capturării vestitului popă i-ar putea răscula pe moţi. După ce au pus mâna pe curajosul certejean, l-au dus la Zlatna, apoi l-au mutat la Alba-Iulia şi de acolo la Galda. După doi ani de stat în temniţă, cu toate plângerile preotului care cerea să fie judecat, încă nu i se ştia soarta. Popa Marcu Dumitru nu-i decât unul din numeroasele cazuri de răsculaţi pomenite de D. Prodan în ampla sa lucrare, „Răscoala lui Horea". După cum şi de atâtea ori pomenitul Certeje e doar unul din satele credincioase lui Horea. Se cuvine însă făcută o necesară lămurire privind numele de Certege, pe care Prodan îl transcrie fonetic, aşa cum îl pronunţau ţopii. Sunt câteva litere care, în pronunţia localnicilor sună puţin altfel decât sunt scrise. Litera „j" dă destulă bătaie de cap lingviştilor, scrisă în realitate „ge" sau „gi" ea este pronunţată, nu se ştie din ce cauză, „j". Aşa se face că numele Giurgiu ajunge pronunţat Jurj. Nu mai vorbesc despre fenomenul de rotacizare frecvent în Apuseni, când „r" devine „l", dar sunt şi alte litere care sunt supuse aceluiaşi tratament localnic. Cuvântul „tină", care înseamnă noroi, greu de pronunţat de cei care nu sunt de-ai locului, când litera „t" are un mod special de pronunţie, un fel de th. Pentru autenticitate, academidicanul D. Prodan a preferat să folosească o transcriere fonetică, cât mai aproape de felul de a vorbi al localnicilor. Deci, Certeje sau Certege înseamnă acelaşi lucru.

Sunt câteva litere care, în pronunţia localnicilor sună puţin altfel decât sunt scrise. Litera „j" dă destulă bătaie de cap lingviştilor, scrisă în realitate „ge" sau „gi" ea este pronunţată, nu se ştie din ce cauză, „j". Aşa se face că numele Giurgiu ajunge pronunţat Jurj.

Reîntorcându-mă în Certegea copilăriei mele şi a obiceiurilor oamenilor, musai să adaug câte ceva. Vara se făcea clacă la *polog*/la strânsul şi întorsul fânului lăsat să se usuce la soare. Tare îmi mai plăcea să mă dau de-a rostogolul pe brazda proaspătă mirosind puternic a iarbă crudă încinsă, însă cel mai mult mă atrăgea făcutul clăilor, mari şi burduhănoase cum numai în Transilvania se fac. Copiilor, uşori şi agili, le revenea obligaţia de a călca fânul, pe măsură ce creştea claia, urcam tot mai sus, iar, după ce-i puneam cunună în vârf, venea momentul de supremă satisfacţie: datul jos de pe claie pe fund, ca la săniuş. La Certege, pâinea nu se cumpăra de la *boltă*/magazin, ci se făcea în casă o dată pe săptămână. Atunci ne aţineam pe lângă cuptor, aşteptând să primim un cocuţ de răsură, un *pup* cum se numea micul boţ de pâine, pe care îl mâncam aşa fierbinte, cu mujdei de usturoi. Dumnezeiesc gust cu care, din copilărie, nu m-am mai întâlnit niciodată. De acel *pup* făcut din răsura ultimă a aluatului de pe covată se leagă sinistra legendă a lui Nuţu Matieş sau Matiescu, cum îi e scris numele uneori în cărţile de istorie, şi a celor şase ortaci din Râu Mare, a căror trădare a dus la prinderea lui Horea şi Cloşca, căpeteniile răscoale din 1784. Pentru actul lor josnic, cei şapte au fost premiaţi la Zlatna, în piaţa publică, cu suma de 700 de galbeni de însuşi comisarul gubernial, Mihail Brukenthal. Straniu lucru, împăratul Iosif al II-lea a dezaprobat remunerarea publică, spectaculară, cum scrie D. Prodan. O dată cu banii primiţi pentru vânzarea lui Horea şi Cloşca, cei şapte, precum şi urmaşii lor, urmau să fie eliberaţi pentru totdeauna din starea de iobăgie, să devină „libertini" cum scrie în actul oficial, nesupuşi jurisdicţiei domeniale, adică oameni complet liberi. Numai că Dumnezeu nici nu doarme şi nici nu bate cu băţul, dă uneori cu măciuca. Aşa se face că la revizuirea diplomelor de înnobilare, care a avut loc la Cluj în anii 1818-1819, dacă celor şapte li s-a recunoscut dreptul de ţărani liberi, nu acelaşi lucru s-a petrecut şi cu privire la posesiunea asupra pământului pe care îl deţineau, pământ ce trebuia să poarte în continuare sarcini iobăgeşti. Cu alte cuvinte, trădătorii în frunte cu Nuţu Matieş au fost „eliberaţi" chiar de tot, inclusiv de bunurile lor. Alexandru Starca Suluţiu (1794-1867), care a povestit cele mai sus, aminteşte de vorbele rostite de unul din cei şapte la aflarea hotărârii: *„Aşa ne trebuie nouă, intre zmeii în ei Domni, dacă ne vândurăm sângele şi nu-l lăsarăm să-i facă Horea nostru macu (felul)"*. Sancţiunea moţilor a fost încă şi mai drastică, ea a pus în circulaţie legenda *pupului* făcut din făina cumpărată pe banii luaţi din vânzarea lui Horea şi Cloşca. Cică atunci când a frânt *pulpul* şi a dat să muşte din el, Nuţu Matieş ar fi găsit un cheag de sânge în mijlocul lui, sângele martirilor trădaţi de el şi tovarăşii lui de crimă. Nume bun, Nuţu Matieş şi ortaci lui de atunci n-au mai avut niciodată, iar locuitorii din Râu Mare i-au ocolit ca pe ciumaţi. Pedeapsă mai rea şi mai mare într-o comunitate mică şi închisă precum aceea nici că se putea.

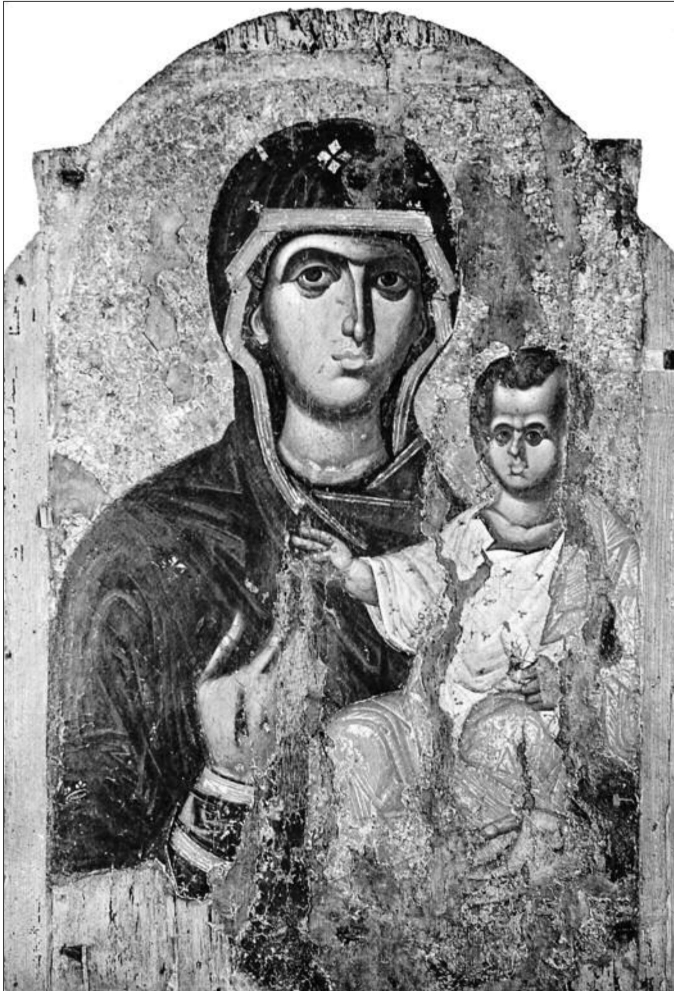
Ca pretutindeni, în Apuseni, pe Vale şi la Certege anul are zile vesele şi zile triste; vesele când se nuntea sau se năştea vreun copil, zile triste când murea câte cineva. Venirea pe lume a unui nou membru al comunităţii şi nunta erau mari prilejuri de bucurie. Mai cu seamă nunta, care după zisa poetului Ion Barbu, „că vinovat e tot făcutul/şi sfânt doar dragostea, 'nceputul". Nunta în Apuseni este însoţită pe tot parcursul ceremoniei de zgomotoasa zicere a unei orchestre încropite din clarinetist-neapărat!,

hoinar

dubaș, ceteraș și, mai nou, de un acordeonist. Vorba neamțului, nu cântă frumos, dar cântă tare, că așa le place câmpănarilor. Drumul spre biserică era tăiat din loc în loc de „porți" puse de copii, de care alaiul nu poate trece decât dacă nănașul/nașul plătea. Și cum copii și porți erau destule, curând buzunarul nănașului se golea de mărunțiș. Cel puțin așa stăteau lucrurile în copilăria mea. Strigături insinuante, cu evident substrat freudian precum *„Uiuiu pe dealu' gol/Că mireasa n-are țol/Pân-o prinde cânile/Și l-o tunde mirele"*, stârneau hohote de râs ce alimentau buna dispoziție a nuntașilor.

Altfel stăteau lucrurile la moartea cuiva. De acela era om bătrân, care fusese și bolnav pe deasupra, consătenii veniți la priveghi, în loc să-l jelească, ziceau că s-a îndurat Dumnezeu de el și i-a curmnt chinul. Astfel de priveghiuri erau prilej de ciudate ritualuri păgâne, cum era jocul tineretului de-a scosul din fântână pe sărutate ce se lăsa cu chicoteli și râsete. Mai austeri în reacții, bărbații, din care mulți erau de-o vârstă apropiată cu răposatul, jucau cărți, beau și fumau. Ce anume jucau, nu-mi amintesc, am reținut în schimb ritmul în care *erau aruncate cărțile pe masă: Dâbă. Tromf! Popă. Crai!...* Cât despre muieri, cleveteau și puneau țara la cale pe șoptite cu mâna la gură, ca să nu fie auzite de cei care trăgeau cu urechea. Cu totul altfel se petreceau lucrurile când murea un tânăr, fapt nu chiar atât de rar pe cât s-ar crede în Apuseni, ba chiar s-ar putea spune că moartea îi prefera pe aceștia. Atunci, starea sufletească a oamenilor, precum și ceremonia erau pline de jale mută; nu se auzea niciun strigăt disperat și niciun bocet dintr-acelea care însoțesc înmormântările din Sudul țării. Nimic nu sfâșia sobrietatea solemnă a ceremoniei, doar tristețea cea mai adâncă se citea în ochii celor care-l duceau la groapă pe flăcău. Alaiul ce-l însoțea pe calea din urmă purta în frunte un brad tânăr împodobit cu panglici viu colorate, care i se punea la căpătâi alături de cruce. Similitudinea vârstei dintre bradul prea curând retezat și cea a tânărului prea devreme secerat de moarte avea în sine o semnificație dramatică. Brăduțul rămânea la creștetul tânărului până când, cu cetina scuturată și panglicile decolorate și spulberate de vânt, din el nu mai rămânea decât un trist schelet. După care mama natură învăluia mormântul, acoperindu-l cu cerga vegetală groasă și încâlcită, de nu se mai deosebea de celelalte morminte. Amintirea tragică a celui prea degrabă plecat din astă lume mai stăruia o vreme în cântări de jale precum cel auzit de mine în copilărie, îngânat de fata din casă, fiica Sofiei, care își pierduse trei frați la vârste crude. Stătea pe laviță cu privirea pierdută și, legănându-se ritmic la dreapta și la stânga, murmura: *„Cântă cucu-n vârv de fag/Pe vălean clopote trag"*. Acel vers, „pe vălean clopote trag", atât de jalnic cântat, mi s-a imprimat în suflet: el exprima în modul cel mai concis jalea cea mai sfâșietoare și mai copleșitoare din câte mi-a fost dat să aud vreodată.

În Certege am locuit doar un an, însă nu știu cum se face, dar ceea ce am trăit în comunitatea aceea modestă, în locul acela uitat de lume, a cântărit în formarea mea mai mult decât restul vieții. Mă uimește și azi cu câtă precizie am reținut totul, până la cele mai mici detalii: de la chipurile puținilor locuitori din Alexăndrești, la casele lor sărăcăcioase; de la mirosul persistent de fum impregnat în toate, la parfumul deosebit al florilor cele discrete din grădinițele de pe lângă casă; de la țipătul alarmant al țărcii/coțofanei care anunța venirea vreunui străin, la dangătul clopotelor trase de sărbători la bisericuța de peste vale, de la omida păroasă și puternic colorată, al cărei aspect îmi repugna, la fluturele ce făcea voltije zburând în căutarea florii pe care să se așeze; de la silueta masivă și roșcată a neîmblânzitului Bundaș, câinele care nu se temea de lupi și-i ataca, la berbecul merinos, încăpățânat și veșnic pus să împungă; de la cireșul sălbatic copleșit de floare, la acoperișurile înnegrite de vechime, îmbrăcate iarna de un strat gros de nea; de la micile pajiști cotropite în primăvara timpurie de violetul luminos al brândușelor și albul cârdurilor de ghiocei, la pădurea de fagi ruginind sub cerul de cenușă al mohorâtei toamne. Cu oricât meșteșug literar ar fi descrise toate astea, nimic nu descrie adevărata frumusețe a Apusenilor.

Dincolo de splendoarea naturii se ascundea sărăcia cea mai lucie în care se zbăteau țopii, mă și întreb din ce trăiau, în afara economiei închise, de tip medieval, nimeni și nimic nu le venea în ajutor. Groapa cu cartofi de lângă casă, acoperită cu scânduri și fân ca să nu înghețe, fasolea păstăi, căreia nu știu de ce i se spunea mazăre, opărită și întinsă pe sfoară la uscat, oasele de porc și slănina puse în pod la afumat, *cotoașele*/mere și pere mici și tari, prunele uscate și *curechiul*/varza murată le asigurau hrana. De se îmbolnăvea cineva, alte leacuri decât cele băbești nu erau: se descânta de deochi stingând nouă cărbuni încinși într-o cană de apă, se punea ceapă coaptă pe bubă, ca să nu *obrintească*/să nu se infecteze și să adune răul, răceala era tratată cu *crampă*/ țuică fiartă cu mult piper sau *creață*/mentă - așa am fost lecuită și eu de pojar! -, ori se puneau ventuze. Și, în general, jinarsul era leacul universal, cu el se oblojeau bătrânii și pe dinăuntru, și pe dinafară. Nici nu e de mirare că, în atare situație, moartea cosea în voie prin Apuseni. Izolate complet, fără drumuri de acces, cătunele din munți duceau o viață vegetativă. Lampa cu petrol era unica sursă de lumină în serile lungi de toamnă târzie sau de iarnă, la lumina slabă și pâlpâindă copiii învățau buchile și tot de ea erau luminate veselele clăci. Prilejuri de distracție erau puține, nunțile și jocul la căminul cultural, o sală mică de lângă biserică unde țopii jucau cu mult foc țarina, izbindu-se unii de alții din cauza strâmtorii. După 1944, relația țopilor cu autoritățile era foarte tensionată, din sărăcia lucie în care se zbăteau li se cerea să dea *cotele*, de lapte, de carne, de lână, de naiba mai știe ce. Cumplit lucru să n-ai de niciunele și să ți se ia din grajd vițelul de la țâța vacii sau oile. Prin anii 1950, când năprazna colectivizării se abătuse asupra țării, îi vedeam pe părinții mei, pe atunci funcționari la „Colectări", venind adesea acasă abătuți și rău impresionați de scenele văzute la birou, când moții se revoltau de greul cotelor puse pe capul lor. Autoritățile, care altminteri îi ignorau, își aminteau de ei doar când era vorba de birurile camuflate sub denumirea de cote, care cote luau calea URSS sub forma despăgubirilor de război. Și astăzi încă, sărăcia bântuie prin cătunele uitate ale munților, și nu de puține ori mai pot fi văzuți bătrâni, uneori de peste 90 de ani, mânând pe deal câteva oi sau o vită la păscut, că doar atâta bun au...

Nimic nu este mai ipocrit decât modul în care, cu discursuri umflate și promisiuni deșarte, apelând la sensibilitatea emoțională a moților și țopilor, inși care nu-s îndreptățiți nici măcar să sărute picioarele urmașilor lui Horea sau Iancu, reușesc să smulgă voturi care să-i poarte în Parlament. După, lucrurile rămân *statu quo*, dar-ar zmeii în ei de Domni! Izolarea, care înainte vreme a funcționat ca un sistem de apărare, îi condamnă azi pe moți și țopi la uitare. Cu excepția festivităților zgomotoase, Apusenii există doar pe hartă și în manualul de istorie. Fantomă a gloriei de altădată, Apusenii sunt exploatați lucrativ, doar în funcție de interese.

Anterior popasului certegean, locuisem cam tot un an la Arieșeni, unde tata era notar. Motivul deselor schimbări de domiciliu, de pe o creastă de munte pe alta, atunci când aveam casa noastră la Câmpeni, era teama tatei de vreo nouă incursiune a ungurilor pe valea Arieșului. Ca vânător de munte, în timpul războiului se confruntase cu trupele maghiare horthyste, așa că știa bine de ce erau în stare în ura lor contra românilor din Transilvania. Deși războiul se încheiase, starea de lucruri din Ardeal era foarte tulbure. Cu autorități ungurești rămase încă pe loc, presiunea pestrițului guvern unguresc, amestec de horthyști și comuniști în cârdășie cu sovieticii, de a păstra Transilvania în orice condiții, le dădeau românilor din astă parte de țară fiori reci. Cel puțin moții, care stătuseră sub stăpânirea lor o mie de ani, știau la ce să se aștepte, iar vestea despre masacrele de la Ip, Trăznea, Moisei, dar și din alte părți din perioada 1940-1944, ajunsese și la ei.

Când în octombrie 1944, o delegație de români de bună-credință, formată *sua sponte,* s-a prezentat la Cluj să reclame înfiorătoarele crime comise de honvezi, înaltul demnitar horthysto-fascist Teleki Pal a dat un răspuns a la contele Palen (cel care spusese că nu se poate face omletă decât spărgând ouăle!): „Nu-i nuntă fără înjunghieri". Sic! În atare situație, imediat după război, teama tatei era oarecum justificată; mutându-ne de colo-colo, își punea familia la adăpost.

De Arieșeni, azi mare stațiune de schi, nu pot povesti mare lucru, îmi amintesc doar că era un cătun foarte mic, având numai câteva case; că într-una din acele case, care avea o scară foarte înaltă, locuiam, iar alăturat, tata își avea biroul; că încălțată de Paște cu primii mei pantofi cu talpă de piele - până atunci purtasem doar papuci cu talpă din sfoară meșteriți de mama -, alunecasem numărând cu fundul cele 14 trepte; că, în plină criză de cereale, când cine știe cum tata făcuse rost de un sac de cucuruz, pe ascuns, vâram găina mea preferată lăsând-o să se îndoape, ceea ce a avut o dublă urmare dramatică; prinsă asupra faptului am fost pedepsită, dar când a vrut uliul să înșface găina, de grea ce era a scăpat-o din gheare, însă a ajuns în... oală. Ceea ce mi-a pecetluit pe viață marea dragoste și imensul respect pentru mama a fost imaginea ei veghind la lumina scăzută a lămpii pe fratele meu, născut prematur, care murea de câteva ori pe noapte. Cu capul plecat și lacrimile scurgându-i-se pe obraz la căpătâiul fiului ei bolnav, era însăși icoana vie a Maicii îndurerate din icoane.

Nunta în Apuseni este însoțită pe tot parcursul ceremoniei de zgomotoasa zicere a unei orchestre încropite din clarinetist-neapărat!, dubaș, ceteraș și, mai nou, de un acordeonist. Vorba neamțului, nu cântă frumos, dar cântă tare, că așa le place câmpănarilor. Drumul spre biserică era tăiat din loc în loc de „porți" puse de copii, de care alaiul nu poate trece decât dacă nănașul/nașul plătea.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Frumusețe, culoare și atmosferă de sărbătoare la Pitești, unde timp de trei zile s-a desfășurat cea de-a 41-a ediție a Simfoniei Lalelelor. Tradiționalul eveniment, organizat

de Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local în zilele de 20, 21 și 22 aprilie, a cuprins un ansamblu bogat și diversificat de

Diversitate etnică și pluralism cultural fără frontiere

manifestări culturale, spre încântarea celor interesați. Simfonia Lalelelor a debutat cu primirea invitaților și Parada Florilor, pe traseul cuprins între Primăria Municipiului Pitești – Complexul Expozițional Casa Cărții, acțiune de anvergură, susținută de preșcolari, elevi și tineri, cu aptitudini artistice. Trei care

Lansare: „Ultimele Petale de Trandafir"

alegorice, având o tematică specifică au constituit un important element de atracție. A urmat deschiderea oficială a Simfoniei Lalelelor, la Complexul Expozițional Casa Cărții, unde au luat cuvântul premierul României Viorica Dăncilă, ministrul Administrației și Internelor, Carmen Dan, ministrul Mediului, Grațiela Gavrilescu, europarlamentarul Norica Nicolai, ambasadorii Olandei, Palestinei, Tunisiei, Japoniei, primul secretar al Ambasadei Argentinei, primarul orașului Beit Jala din Palestina, precum și alți reprezentanți ai orașelor înfrățite cu Piteștiul: Kragujevac din Serbia, Afyon din Turcia, Nikea Renti din Grecia și primarul municipiului Pitești, Constantin Cornel Ionică. Expoziția dendro-floricolă de la Casa Cărții a fost admirată de numeroși vizitatori, care au apreciat aranjamentele florale, dar și lucrările de artă plastică, prezentate de artiști din Argeș și din alte județe, precum și standurile amenajate de instituții de învățământ preuniversitar și universitar.

■ Simfonia Lalelelor aflată la a 41-a ediție a avut în program o suită de manifestări culturale și sportive, de larg interes comunitar. Numeroși piteșteni au participat la tradiționalul Cros al lalelelor, desfășurat în Parcul Lunca Argeșului, în timp ce pasionații de mașini au avut ocazia să admire Retro Parada Primăverii, o expoziție de autoturisme de epocă, amenajată în Piața Primăriei Municipiului Pitești, eveniment organizat în colaborare cu Retromobil Club România. Iubitorii muzicii s-au delectat cu un spectacol de folclor, susținut de Grupul Vocal Zavaidoc, Violeta Dincă, Rodica Oprican, Ionica Stan și Niculina Stoican; dar și cu spectacole de muzică modernă, susținute de Irina Rimes din Republica Moldova și de celebra Andra, evenimente care au avut loc în Piața Primăriei Municipiului Pitești. Copiii și tinerii s-au bucurat la rândul lor de un recital susținut de Ella Bella, precum și de un spectacol de muzică folk și pop, oferit de Grupul Folk P620, din cadrul Centrului Cultural Pitești. Organizatorii, Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local le-au mai oferit amatorilor de distracție în aer liber și un impresionant foc de artificii, dar și spectacole de sunet și lumini ale fântânii muzicale.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna aprilie a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu". Evenimentul, coordonat de profesoara scriitoare și editor Mona Vâlceanu a cuprins lansarea cărții de proze scurte cu titlul „Ultimele Petale de Trandafir", de Dragoș Uleanu. Originar din Pitești, autorul este elev în clasa a X-a la Colegiul Național I.C.Brătianu și declară că a simțit chemarea scrisului din clasa a VIII-a, ca o eliberare de stresul admiterii la liceu, dar și ca o evadare din cotidianul uneori anost, sau obositor. La debutul editorial i-au fost alături părinții, colegi de liceu și alți iubitori ai cărții. Despre volumul „Ultimele Petale de Trandafir" au luat cuvântul editorul Mona Vâlceanu, profesoara autorului, Gabriela Georgescu, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, care au citit și fragmente din prozele, eseurile și poemele în proză ale lui Dragoș Uleanu. Tânărul autor a mai primit aprecieri și încurajări de la seniorul literaturii locale, scriitorul Mihail Ghițescu. "Dragoș Uleanu scrie într-o manieră post-modernă și abordează teme moderne, pe care le proiectează într-un ecran al trecutului. Subiectul cărții este iubirea neîmplinită, pentru că el și ea trăiesc în lumi diferite, el este idealist, iar ea, realistă, și prin urmare, drumurile lor nu se pot intersecta", a precizat editorul Mona Vâlceanu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat ediția din luna aprilie a proiectului de dezvoltare personală, sub genericul „Viața Merge Înainte", inițiat și coordonat de poeta Simona Vasilescu. La eveniment a fost invitat istoricul și arheologul Valentin Târcă, din localitatea Bran, județul Brașov, care a susținut o prelegere, despre civilizațiile care au locuit în zona Daciei, cum ar fi agatârșii, prezentând propriile studii și descoperiri. „Unele forme de relief sunt pur și simplu construite, dar sunt acoperite de vegetație și de alte depuneri, astfel încât multe dealuri ori masive montane sunt în realitate construcții, piramide ridicate de civilizații mai mult sau mai puțin cunoscute", declară Valentin Târcă.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" și redacția revistei-document Restituiri Pitești a organizat în Sala Ars Nova, simpozionul cu tema „Civilizații Mesoamericane în Evul Mediu". Dezbaterea s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". În fața unui public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, istorici și alți pasionați de istorie, redactorul șef al revistei-document Restituiri Pitești, lector univ. dr. Marin Toma a susținut o prelegere despre civilizațiile olmecă, toltecă, aztecă și mayașă, care au lăsat artefacte și construcții impresionante, pe o suprafață care se întinde din Mexic, până în America Centrală. „În toate inscripțiile și obiectele care datează din acea perioadă există un amestec de mituri și consemnări ale unor fapte și întâmplări, astfel încât nu avem certitudinea acestora", a precizat istoricul Marin Toma.

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația Culturală Liviu Rebreanu au organizat lansarea cărții de proză cu titlul „Viața mea de după moarte", de Adrian Georgescu. Autorul, de profesie redactor muzical, și-a schimbat radical gândirea, stilul de viață, dar și modul în care scrie, în urma unor încercări prin care a trecut. Ca să-și aline suferințele sufletului, a fost la multe lăcașe de cult din țară și din lume, spre a-l găsi pe Dumnezeu. L-a aflat în adâncul ființei sale, și de atunci, scrie cu ușurință , proze și poeme în proză, cu tematică filosofică și religioasă, care constituie adevărate jurnale de smerenie și pocăință. Până acum, a publicat 32 de volume, remarcându-se în spațiul cultural și spiritual românesc prin creațiile dar și prin prelegerile sale. Despre noua apariție editorială au luat cuvântul poeta Allora Albulescu, președintele Fundației Culturale Liviu Rebreanu, profesoara de limba și literatura română Renata Alexe, poeta Denisa Popescu și alți participanți la eveniment. Autorul a susținut la rându-i o fascinantă prelegere despre viziunea sa asupra vieții, despre relația cu divinitatea, și a răspuns întrebărilor din partea auditoriului.

■ Centrul Cultural Pitești și Asociația Solidaritatea Umană Nova Pitești au organizat simpozionul cu tema „Diversitate etnică și pluralism cultural fără frontiere", în cadrul proiectului socio-cultural lunar, sub genericul „Migrația, între risc și beneficii". La dezbaterea coordonată de președintele de onoare al ASUN Pitești, col. (r) Niculae Jianu au participat reprezentanți ai Universității Pitești și alte oficialități locale, care au asistat la un program oferit de studenți străini în anul pregătitor de limba română. Cu acest prilej, tinerii au prezentat aspecte referitoare la cultura și stilul de viață din țările de origine: Albania, Franța, Iordania, Iraq, La Guadelupe, Liban, Maroc, Palestina, Uzbekistan, Siria și Ucraina. Totodată au fost abordate și teme privind integrarea străinilor în comunitatea argeșeană și au fost idenitificate noi modalități de lucru și de cunoaștere a problemelor cu care se confruntă semenii de pe alte meleaguri.

■ Centrul Cultural Pitești și redacția revistei Cafeneaua literară au organizat în Sala Simpozion, o nouă ediție a „Clubului Cafeneaua literară". Manifestarea, coordonată de poetul Virgil Diaconu, directorul revistei Cafeneaua literară, publicație lunară de literatură, editată de Centrul Cultural Pitești a cuprins o lectură publică, susținută de colaboratori ai revistei. Virgil Diaconu, Denisa Popescu, Lucreția Picui, Nicolae Ionescu, Constantin Teodor Craifaleanu și Costin Tănăsescu și-au prezentat cele mai noi creații, delectând auditoriul cu versuri despre iubire, viață, trăiri, amintiri, visări.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lectura publică, sub genericul „Printre baladele lui George Topîrceanu". Manifestarea, dedicată împlinirii a 81 de ani de la moartea marelui poet, prozator, memorialist și publicist român a fost susținută de medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu și de profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu. Distinșii oameni de cultură au evocat viața și opera lui George Topîrceanu, într-o manieră proprie: Constantin Teodor Craifaleanu a oferit un

impresionant recital din lirica lui Topîrceanu, iar Vasile Ghițescu l-a completat cu o serie de considerații literare și remarci incitante, spre delectarea auditoriului.

■ Centrul Cultural Pitești și Asociația Geo-Filosofică de Studii Antropologice și Culturale au organizat conferința publică, sub genericul „Dincolo de iluzie. Întâlnire cu tine însuți". Dezbaterea a fost susținută de profesorul de geo-filosofie Cristian Petre, care a abordat o serie de concepte privind autocunoașterea și dezvoltarea personală. "Modul în care percepem realitatea diferă de la o persoană la alta. Este destul de selectiv ceea ce captăm noi din realitate, în mod conștient, prin intermediul simțurilor. Potrivit lui Einstein, imaginația este cea mai puternică forță din univers, mai importantă decât cunoașterea, pentru că ne face să trecem de zidul iluziei", a spus Cristian Petre.

■ Ziua Europei, sărbătoare anuală a păcii și unității în Europa a fost omagiată de Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, printr-un spectacol muzical-artistic, desfășurat în Piața Primăriei. Evenimentul, coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguș și de profesorul de canto popular Valentin Grigorescu a fost susținut de Grupul Folk P620, copii și tineri, care urmează cursuri de chitară, canto popular și dans popular, la Centrul Cultural Pitești. Preț de două ceasuri, talentații artiști au delectat publicul cu piese de muzică folk, pop și folclor, dar și cu dansuri populare muntenești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Piața Primăriei Municipiului Pitești, spectacolul muzical-artistic, sub genericul „Florar Muzical", coordonat de artistul Robert Chelmuș. Manifestarea a fost susținută de copii și tineri, care urmează cursul de actorie, sub îndrumarea lui Robert Chelmuș, la Centrul Cultural Pitești. Cu acest prilej, aspiranții la o carieră în domeniu au atras atenția publicului de ocazie cu prestația lor.

Ziua Europei

Preț de mai bine de un ceas, inimoșii artiști au susținut recitaluri de muzică pop, de folclor, de poezii și fabule, primind aplauze călduroase de la admiratori.

CARMEN ELENA SALUB

Am văzut *Cântăreața cheală...*

(urmare din p. 32)

Și asta nu-i totul. Pentru că nu mai are grija zilei de mâine, omul se crede un filosof în devenire și, în această nouă calitate, scrie pe zidurile din holul teatrului o seamă de aforisme personale. Ionesco se oripilează: „O să creadă lumea că-mi aparțin" și a cerut să se menționeze, neaparat, că „Aceste panseuri nu-i aparțin lui Eugene Ionesco!" Afacerea prosperă dar economiile rămân o chestiune la ordinea zilei. Actrița care întruchipează Slujnica din *Cântăreața cheală* o joacă și pe cea din *Lecția*. Aceeași Mărie, cu altă pălărie... La casă vând bilete, cu rândul, mătușile regizorului iar după ce începe spectacolul, doamnele trec în culise și sunt femei bune la toate. După ce a filmat *Zazie în metro*, Louis Malle constată că i-au mai rămas câteva bobine goale și i le oferă, în semn de prețuire, colaboratorului său, William Klein. Acesta are simțul istoriei și filmează, integral, în anul 1960, atât *Cântăreața*... cât și *Lecția*.

Cântăreața cheală s-a născut într-o zi în care Monica i-a vorbit lui Nicolas de un anume Eugen Ionesco

Regizorul Nicolas Bataille juca mult teatru rusesc dar a pus în scenă și *Eseurile* după Montaigne și *Thyl Euleispiegel* după Charles de Coster și *Un anotimp în infern* de Arthur Rimbaud. Pe când îl juca pe Thyl Buhoglindă, Nicolas Bataille a întâlnit o tânără romăncă, pe numele ei Monica Lovinescu, care i-a încredințat piesa unuia dintre prietenii ei, un anume Eugene Ionesco. Piesa se numea *Englezește fără profesor* și toată lumea spunea despre ea că nu se poate juca. „Dar aveam 20 de ani și era exact teatrul pe care-l așteptam. Niște personaje de Jules Verne care să se comporte pe scenă precum o făceau personajele lui Ibsen. Ionescu a pus o petardă în teatrul anilor 50. În 1957, am montat spectacolul pe care bănuiam c-o să-l jucăm cam vreo lună. Și, iată, că-l mai jucăm și azi. Nu l-am fi putut pune în scenă dacă realizatorul Louis Malle nu ne-ar fi imprumutat, atunci, cu milionul de franci vechi. Americanii m-au rugat, în 1993, să montez piesa, în englezește, la Los Angeles. Mi-au cerut imperativ să nu fac cumva o altă regie ci s-o montez identic cum am făcut-o la Paris".

Oh, ce revelație: M-am născut în aceeași zi nefastă cu prima Cântăreața cheală!

„Din fericire, n-o să mai auzim niciodată vorbindu-se de Eugene Ionesco", a anunțat un critic la premiera piesei la 11 mai 1950. „E vorba de o antipiesă, vezi aici tot ce această definiție are mai provocant în ea", a zis un altul. Programul de sală nu le mai păstrează numele. Asemenea (strâmbe) judecăți de valoare i-au adus lui Ionesco faima unui mistificator. Și piesele următoare, scrise în anii 50 ai secolului trecut, trec drept creații ale unui underground francez, jucate în mici săli de teatru situate pe Rive gauche. Ionesco devine un cunoscut autor al avangardei dar un necunoscut pentru marele public. Jean Louis Barrault e omul providențial care, programând *Rinocerii* la Odeon - Theatre de France, îl aduce pe Ionesco în prim planul dramaturgiei franceze. Asta se întâmpla în ianuarie 1960, la zece ani de la debutul nereușit cu *Cântăreața cheală*...

Ionesco Express

Programul de sală ne prezintă într-un „Ionesco express" o scurtă biografie a marelui dramaturg. S-a născut în România, la Slatina, pe malul râului Olt, în ziua de 26 noiembrie 1909. Francez, după mamă, el ajunge la Paris, cu părinții, la vârsta de doi ani. Revenit în România, frecventează Facultatea de litere din București. Predă franceza, devine critic literar înainte de a publica, în 1934, un eseu despre identitatea contrariilor intitulat „Nu". În 1936, se însoară cu Rodica Burileanu. Trei ani mai târziu, revine la Paris cu o bursă acordată de Institutul Francez din București pentru a pregăti o teză de doctorat pe tema păcatului și a morții în poezia franceză de după Baudelaire. A fost o teză pe care n-a finalizat-o niciodată. Fiica sa, Marie France, se naște în 1944. În 1949, pe când era corector într-o editură franceză, lui Ionesco îi vine ideea de a învăța englezește fără profesor. Își cumpără o broșură intitulată „L'Anglais sans peine". Restul e istorie. A fost ales în Academia Franceză în anul 1970 și a murit la Paris, în ziua de 28 martie 1994.

Oh, la, la, le Pere de la Cantatrice chauve...

Cu o zi înainte de-a merge la teatru, am fost în Cimitirul Montparnasse să căutăm locurile de veci ale marilor noștri compatrioți. La intrarea în cimitir am dat de un portar negru care explica și cerea scuze vizitatorilor că nu mai are pliante cu planul cimitirului. Ne-a sugerat să consultăm un panou mare aflat în fața noastră. Acolo erau inventariate celebritățile și parcelele unde se află faimoasele lor morminte. Ni s-a părut destul de dificil să stăm și să-i căutăm pe-ai noștri pe o hartă extrem de stufoasă și apoi să-i identificăm pe teren. Mai ales că nu mai era mult până la apus. Cimitirul Montparnasse s-a deschis în 1824, are 19 hectare și numără 42.000 de suflete moarte (cam cât Petroșaniul, dacă-mi permiteți această paralelă macabră, făcută după închiderea minelor). Ioan Lascu fusese de mai multe ori în acest cimitir și am mers pe mâna lui. I-am găsit relativ repede pe Brâncusi și pe Cioran. N-a fost chip să dăm și de mormântul lui Ionescu. O franțuzoaică, aflată în drum spre casă, traversa, zilnic, cimitirul pentru că era varianta ei cea mai rapidă și comodă de a-și regăsi căminul. (Asta am aflat-o ulterior...) Trecând pe lângă noi, ne-a văzut cam dezorientați și ne-a întrebat ce anume căutăm. „Suntem români și-l căutăm pe Eugene Ionesco", am zis noi dintr-o răsuflare. (Sunt puține locuri în Paris unde poți afirma cu mândrie că ești român iar Cimitirul Montparnasse e, cu siguranță, unul dintre ele. Conaționalii noștri știu bine de ce...) „Oh, la, la, le pere de la Cantatrice chauve..." Ne-a rugat s-o urmăm și am ajuns imediat în Avenue du Nord, Divizia 6, locul 45. Eugene Ionesco e îngropat acolo alături de soția sa Rodica, născută Burileanu. Pe drum, madame s-a oferit să ne arate unde se afla și "Rugăciunea" lui Brancuși. Singuri, cred c-am fi găsit-o cu mare greutate. Opera era protejată de ochii curioșilor cu un ambalaj de lemn. Am aflat, dintr-un anunț lipit de gard, că zona era atent supravegheată video iar fecioara care se ruga era, momentan, închisă pentru renovare.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu flori de Ștefan Luchian.

actualitate

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2018, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale.
Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.